

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

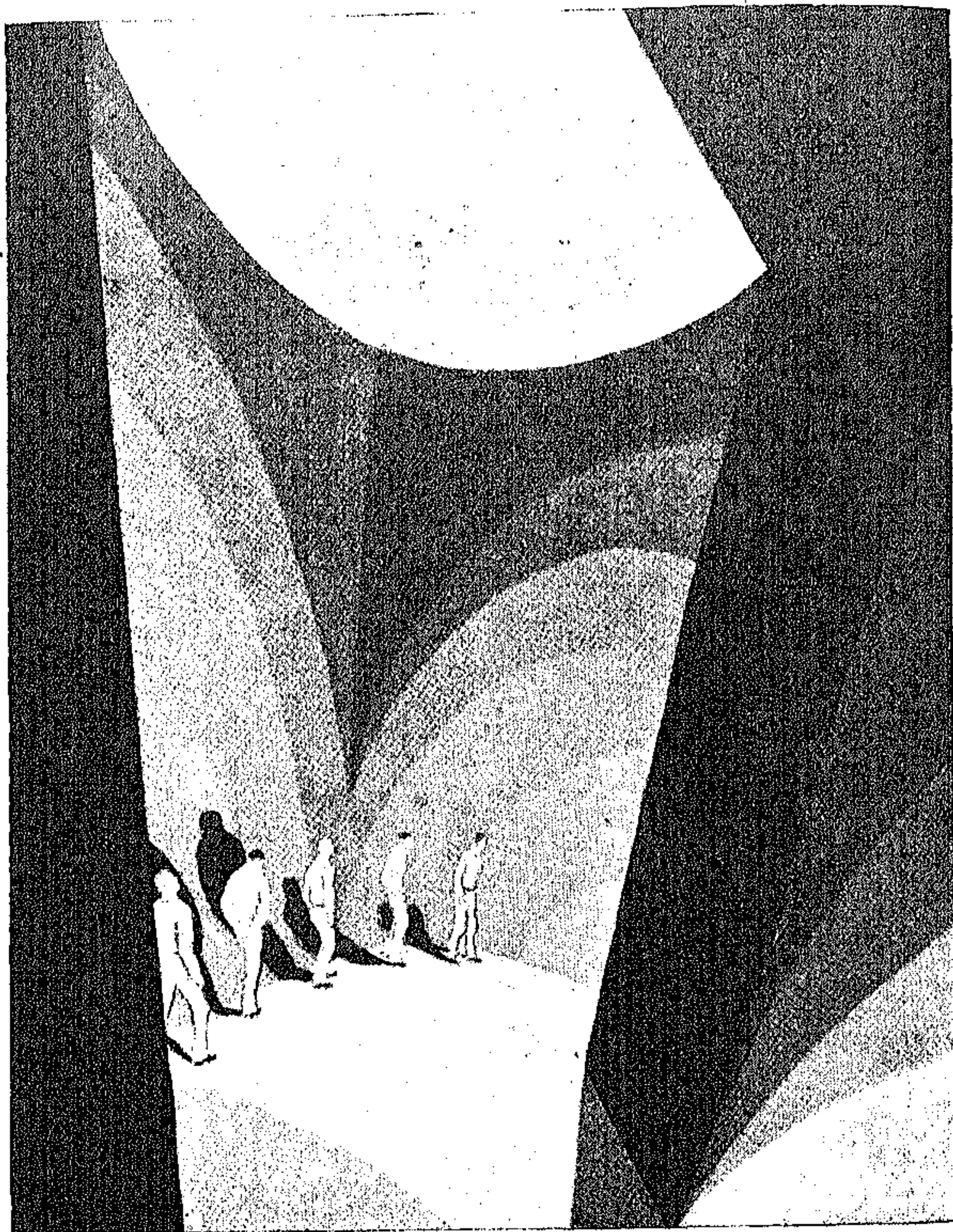
ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1928

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΣΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ «ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ ΤΟΥ ΡΗΝΤΙΓΚ»

«Αυτή τη μικρή τήν τέντα, ποὺ οἱ φυλακισμένοι τὴ λένε οὐρανὸν...»

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ Β'—1928

ΑΘΗΝΑΙ, 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 18—42

ΣΜΥΡΝΙΩΤΙΚΑ

4.—Ο ΕΚΔΙΚΗΤΗΣ (*)

Μὲ λὲν μαχαιροβγάλτη καὶ φονιὰ
στὸ ἔρμω μου διάβα...
— Μ' ἄρμάτωσε τοῦ κόσμου ἡ Ἀπονιὰ
κ' ἡ Μάνα ἡ σκλάβια.

Ἐκείνη γιὰ μιᾶς στρίγλις τὸν καὺμὸ
καὶ τὰ μεράκια
κι' αὐτὴ μὲ τὸ σκληρὸ κατατρογμὸ
καὶ τὰ φρομάκια.

Τὴ γιαβουκλὸν μου πῆρε—αἶ! πῶς τὸ λές;—
ὁ κομπάρης—βάϊ τοὺς τουρκαλάδες!—
Καὶ Σένα, Μάννα, σ' ἔβλεπα νὰ κλαίς:
ὦϊμέ, ραγιαδες!...

Δὲ νταγιαντοῦσε ὁ νοῦς μου ἀπ' τὴ ντροπὴ
κι' οὔτε τὸ χέρι.
Ξεπάστρεψα τὸν πρῶτο—μιὰ ἀστραπή,—
καὶ πάει τὸ ταῖρι.

(*) Ἀπὸ τὴν σειρὰν αὐτὴν, τὰ τρία πρῶτα ποιήματα, — «Ὁ Δεσπότης», «Ὁ «Νταῖς» καὶ «Στὸ Πανηγύρι», — ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν Γ' τόμον τῆς «Νέας Ἑστίας», τεύχη 8 καὶ 9, σελ. 39 καὶ 344.

Καὶ γὰρ νὰ πνίξω μέσα τὸν βουχναῖ
παλιοῦ μου αἱμάτου,
κάποιον τσιούση, ἐκεῖ στὰ σκοτεινά,
βάρτον καὶ καίτου ! . .

Κι' ὅποιος μὲ κρύβει, κρύβει στὴ ψυχὴ
τὴ Ρωμοσύνη.

Κι' ὅποιος μὲ καταδόση στὴν Ἀρχή,
Πίστη κι' Ἀγάπη ἀντάμα καταδίνει.

Δὲν εἶμ' ἐγὼ φονιάς — κρίνε, ντουνιά ! —
κι' ὀχθρὸς στὸ διάβα.

Κομματισμένη νᾶν' ἡ Ἀκονιά.
Ξεδιαιωμένη νᾶναι ἡ Μάνα ἡ σκλάβη . . .

(Απὸ τὴ σειρά Τῆς Πατρίδας)

ΜΙΧ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

Η ΓΕΝΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΙΣ

Μορφωμένο ἄνθρωπο συνηθίσαμε νὰ ὀνομάζουμε κείνον ποὺ ἔχει πάρει ἓνα δίπλωμα. Τὸ γιὰτρό, τὸ δικηγόρο, τὸ φιλόλογο, τὸ μηχανικό, τέλος κάθε ἀπόφοιτο σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἢ τοῦ Πολυτεχνείου, ἢ κάθε σχολῆς ἰσοδύναμης μὲ τὸ Πανεπιστήμιο ἢ τὸ Πολυτεχνεῖο. Ἡ κατάρτιση, βέβαια, τῶν «μορφωμένων» αὐτῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι πάντα ἡ ἴδια. Οἱ παλαιότεροι ἐπιμένουν ὅτι ἐμάθαιναν «καλύτερα γράμματα» στὴν ἐποχὴ τους. Καὶ δὲν ἔχουν ἄδικο. Ἐγὼ ἡ γενεά, ποὺ ἔκαμε τίς σπουδὲς τῆς ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων ὡς τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή, μορφώθηκε ἐντελῶς πρόχειρα καὶ ἐπιφανειακά. Οἱ διαρκεῖς ἐπιτάξεις τῶν σχολείων καὶ ἡ ἐπιστράτευση πολλῶν δασκάλων δὲν μπορεῖ, παρὰ νὰ εἶχαν τὸν ἀντίκτυπό τους στὴ μόρφωση τῶν παιδιῶν ποὺ ἔτυχε νὰ φοιτοῦν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, τὰ γυμνάσια, ἢ τὸ Πανεπιστήμιο.

Αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀλήθεια, ποὺ ἀκοῦμε νὰ τὴν φωνάζουν κάθε τόσο οἱ διάφορες ἀρχές τοῦ κράτους. Οἱ στρατιωτικὲς καὶ ναυτικὲς σχολές, — Ἐυελπίδων, Δοκίμων, Διαχειρι-

στῶν, κ. λ. π. — διαμαρτύρονται γιὰ τὴν ἀγραμματισμὴν τῶν νέων ποὺ παρουσιάζονται στοὺς ἐτησίους διαγωνισμοὺς των. Ὁ Ἄρειος Πάγος μένει κατάπληχτος ἀπὸ τὰ φοβερά ὀρθογραφικὰ λάθη ποὺ συναντᾷ στὰ χειρόγραφα τῶν ὑπόψηφίων δικηγόρων. Καὶ τὸ Πανεπιστήμιο παραινέται, ὅτι ἀπὸ τὰ γυμνάσια οἱ νέοι βγαίνουν ἀκατάρτιστοι. Ἀπὸ παντοῦ δηλαδὴ ἀκούγονται παράπονα γιὰ τὴν κατάρτιση τῶν «μορφωμένων» τῶν τελευταίων ἐτῶν.

Τὰ παράπονα ὅμως αὐτά, ποὺ σήμερὰ εἶναι ἀπολύτως δικαιολογημένα, αὔριο μπορεῖ νὰ μὴν ἔχουν τὴ θέση τους. Οἱ πόλεμοι ἐτελείωσαν, τὰ σχολεῖα λειτουργοῦν κανονικά, οἱ νέοι μποροῦν νὰ παίρνουν τὴ μόρφωσίν τους ἀπὸ τὰ ἐκπαιδευτήρια, κατώτερα καὶ ἀνώτερα, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ οἱ παλαιότεροί τους, οἱ πατέρες τους, οἱ ἄνθρωποι τοῦ παλαιοῦ καλοῦ καιροῦ. Ἀλλ' ἀκριβῶς γιὰ τὴ μόρφωση αὐτὴ τοῦ παλαιοῦ καλοῦ καιροῦ, γιὰ ὅλους τοὺς «μορφωμένους» μας, παλαιούς καὶ νέους, τοὺς «μορφωμένους» ὅλων τῶν κλάδων καὶ ὅλων τῶν γενεῶν, πρέπει νὰ ἔχουν ἀπειρα παράπονα, ἀπειρες ἀντι-

ρήσεις καλύτερα, ὅσοι θέλουν νὰ ἐξακριβώσουν τίς ἀληθινὰς αἰτίες τῆ πνευματικῆς μας πτώχειας. Καὶ τὰ παράπονα αὐτὰ νομίζω ὅτι εἶναι πολὺ οὐσιαστικώτερα ἀπὸ τίς διαμαρτυρίες τῶν διαφόρων Σχολῶν, τοῦ Ἄρειου Πάγου καὶ τοῦ Πανεπιστημίου.

Ἐξηγηθῶμι. Τὶ θὰ πῇ μορφωμένος ἄνθρωπος εἴπαμε παραπάνω : ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πάρει ἓνα δίπλωμα. Καὶ σπεύδω νὰ προσθέσω : ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πάρει μὲ τὴν ἀξία τὸ ἓνα δίπλωμα. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν προσήκη αὐτῇ, ἡ κατάσταση δὲν ἀλλάζει. Γιατί, ἀπλούστατα, γιὰ ν' ἀλλάξῃ ἡ κατάσταση πρέπει ν' ἀλλάξῃ τὸ νόημα ποὺ δίνει ἡ σημερινὴ κοινωνία στὸν ὅρο «μόρφωση».

Με μερικὰ παραδείγματα θὰ μπορέσουμε νὰ καθορίσουμε εὐκολὰ τὸ περιεχόμενο καὶ τὴν ἀξία τοῦ ὅρου «μόρφωση».

Συζητεῖτε μὲ ἓναν ἀνώτερο δικαστικό. «(Ὁ)ς ἡ συζήτησις περιορίζεται στὸν κύκλο τῆς ἐπιστήμης του, ὁ συνόμιλητής σας εἶναι ἐμπεικτικώτατος. Εἶναι ἱκανὸς νὰ ἱκανοποιήσῃ ὅλες τίς περιέργειές σας. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως αὐτός, ποὺ ἔχει πραγματικῶς καλὴ «μόρφωση», μόνον ἡ συζήτησις ἀπομακρυνθῇ λίγῃ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς ἐπιστήμης του, χίνει τὴ μιλήν του. Δὲν ἔχει εἰδησὴ ἀπ' ὅ, τι τὸ λέτε. «Δὲν ἔχει γνώμην». Εἶναι ἡ στερεωτὴ φράσις. Μπορεῖ νὰ τὸν ἐρωτήσετε πεισιγῶδη πράγματα ἀπὸ τὴν ἱστορίαν ἑνὸς μεγάλου ξένου ἔθνους. Θὰ σᾶς πῇ ὅτι δὲν ἔχει γνώμην». Μπορεῖ νὰ τὸν ἐρωτήσετε στοιχειωδέστερα ἀκόμη πράγματα γιὰ ἐφευρέσεις, γιὰ ἀνακαλύψεις, κλπ. Δὲν θὰ σᾶς πῇ λέξη καὶ στὸ πρόσωπό του θὰ ζωγραφισθῇ ζωηρότατη ἀπορία. Ὁ ἄνθρωπος, — πῶς θέλετε νὰ σᾶς τὸ πῇ, — δὲν ἔχει γνώμην, καὶ παραξενεύεται ποὺ τὸν ἐρωτᾷτε. Καὶ βέβαια ἐν θὰ τοιμήσετε ν' ἀνοίξετε μαζί του συζήτησις γιὰ μουσική, γιὰ ζωγραφικὴ, γιὰ γλυπτικὴ, γιὰ ἀρχιτεκτονική, γιὰ φιλολογία, γιὰ θέατρο. Εἶναι ἱκανὸς νὰ θυμώσῃ μαζί σας.

Ὁ Καλλιγᾶς, θὰ ρωτήσετε, δὲν ἦταν ἐκείνος τῆς ἐπιστήμης τοῦ δικαίου, καὶ ὁ Διοκρίτης, καὶ ὁμοίως ἔγραψαν διηγήματα, μυθιστορήματα, φιλολογικὰ ἐντυπώσεις; Ἀλλὰ τὰ δύο αὐτὰ παραδείγματα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα τῶν νομομαθῶν, ποὺ καλλιεργοῦν ἢ ἀπλῶς παρακολουθοῦν κάτι ἄλλο ἔσχετο μὲ τὴν ἐπιστήμην τους, εἶναι ἐξαι-

ρέσεις ποὺ δὲν κάνουν τίποτ' ἄλλο, παρὰ νὰ ἐπικυρώνουν τὸν κανόνα.

Συζητεῖτε μὲ ἓνα μηχανικό. Μπορεῖ νὰ σᾶς μιλήσῃ, ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ καὶ ἀπὸ τὸ βράδυ ὡς τὸ πρωῒ, γιὰ σχέδια, γιὰ ἀρχιτεκτονικοὺς ὅγκους, γιὰ διαφόρους μηχανικοὺς συνδυασμούς. Τὸν ἀκοῦτε καὶ νομίζετε ὅτι ἔχετε μπροστὴ σας ἓναν ἄνθρωπο μὲ κάποια φαντασία. Ἡ ἀπογοήτευσίς σας ὅμως εἶναι ἀνομολόγητη, ὅταν ἐπιχειρήσετε νὰ τὸν ἀπομακρύνετε λίγο ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά του. Καὶ αὐτὸς δὲν «ἔχει γνώμην». Δὲν ἔχει γνώμην γιὰ πολὺ στοιχειωδέστερα πράγματα, γιατί ἔρχεται πολὺ λιγώτερο σ' ἐπαφή μὲ τὴ ζωὴ ἀπὸ ἓνα δικαστὴ ἢ ἓνα δικηγόρο. Ἐχει δηλαδὴ μικρότερη πείρα.

Οἱ ἐξαιρέσεις ὑπάρχουν καὶ στὴν περίπτωσιν τοῦ μηχανικοῦ, ἀλλὰ καὶ πάλι γιὰ νὰ ἐπικυρώσουν τὸν κανόνα.

Συζητεῖτε, τέλος, μ' ἓνα ζωγράφο. Ἡ διαφορὰ ὅμως, σᾶς βεβαιῶ, δὲν εἶναι πολὺ μεγάλη, ὅπως θὰ περιμένατε. Ἐχει ἀκούσει ὅτι ὁ Δάντης ἦταν μεγάλος ποιητής, ἢ ὁ Ντοστογιέφσκυ ἦταν μεγάλος πεζογράφος. Ἀλλὰ δὲν ἔχει διαβάσει οὔτε ἓνα στίχο τοῦ ἑνός, οὔτε μιὰ γραμμὴ τοῦ ἄλλου. Καὶ τοῦ Δάντη καὶ τοῦ Ντοστογιέφσκυ ξέρει τέλος πάντων τὰ ὀνόματα, ἐνῶ ἄλλων λιγώτερο γνωστῶν ἢ λιγώτερο μεγάλων ποιητῶν τὰ ὀνόματα δὲν τᾶχει καὶ ἀκούσει. Τὸ Μίλτω-να, π. χ. ἢ τὸν Πόου δὲν τοὺς ξέρει οὔτε ὡς ὀνόματα. Γνωρίζω ἀκόμη ἓνα ζωγράφο, — καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὑπερβολὴ αὐτὸ ποὺ θὰ σᾶς πῶ, — ποὺ ἀγνοεῖ ἢ συγχίζει ὀνόματα μεγάλων ἐργατῶν τῆς τέχνης του !

Οἱ ἐξαιρέσεις στὴν περίπτωσιν τοῦ ζωγράφου εἶναι πολὺ περισσότερες. Ἀλλὰ καὶ ὁ ζωγράφος (ὅπως καὶ ὁ γλύπτης καὶ ὁ ἀρχιτέκτων) ὡς ἀντιπροσωπευτικὴ μονάδα δὲν «ἔχει γνώμην» γιὰ ὅ, τι ὑπάρχει ἐξω ἀπὸ τὴ ζωγραφικὴ, τὴ γλυπτικὴ, ἢ τὴν ἀρχιτεκτονική.

Ἡ μικρὴ αὐτὴ φράσις «δὲν ἔχει γνώμην» κλείνει στίς τρεῖς λέξεις τῆς μιᾶς ὁλόκληρης κατάστασις, τὴν κατάστασιν ποὺ εἴπαμε ὅτι πρέπει ν' ἀλλάξῃ, γιὰ ν' ἀλλάξῃ τὸ νόημα καὶ ἡ ἀξία τοῦ ὅρου «μόρφωση», — στὴν ἑλλάδα ἐννοεῖται. Γιατί σὲ ὁποιοδήποτε ἄλλο πολιτισμένο τόπο ἡ μικρὴ αὐτὴ φράσις, ποὺ οἱ «μορφωμένοι» τὴν προφέρουν μὲ

ἀπειρή σοβαρότητα, ισοδυναμεί με μιὰ φοβερή ὁμιολογία: «εἶμαι ἀγράμματος». Μάλιστα, ὁ δικαστικός, ὁ μηχανικός, ὁ ζωγράφος, ὁ γλύπτης, ὁ ἀρχιτέκτων, ὁ λογοτέχνης, ποὺ λέει ὅτι δὲν «ἔχει γνώμην» γιὰ πράγματα ποὺ δὲν προϋποθέτουν εἰδικότητα, εἶναι ἀγράμματος ἄνθρωπος. Οὕτε τοιαῦτα ὁ γάλλος μορφωμένος μπορεί νὰ ἐπισκεφθῇ ἀξιόλογα καὶ μιὰ ἐκθέση ζωγραφικῆς καὶ μιὰ καλλιτεχνικὴ συζήτηση εἶναι σὲ θέση νὰ παρακολουθήσῃ καὶ τίς γενικὲς γραμμὲς τῆς ἱστορίας τῶν μεγάλων λαῶν ξέρεи. Μὲ ἄλλα λόγια, πλάϊ στὴν «εἰδική» μόρφωσή του, ποὺ εἶναι συνήθως καὶ ἐπαγγελματίας του, ἔχει τὴ γενική του μόρφωση. Τὴ μόρφωση ἐκείνη ποὺ τὸν κάνει κοινωνικὸ ἄνθρωπο.

Ἡ γενικὴ αὐτὴ μόρφωση εἶναι ἡ πρώτη προϋπόθεση μιᾶς πνευματικῆς ζωῆς. Γιατὶ πνευματικὴ ζωὴ τί ἄλλο εἶναι, ἀπὸ συμμετοχὴ τῶν μορφωμένων τοῦλάχιστον, ἀν ὅχι καὶ τοῦ λαοῦ, στὰ προβλήματα ποὺ ἀπασχολοῦν κάθε ἐποχὴ καὶ κάθε τόπο;

Ἢ, λοιπόν, στὴν Ἑλλάδα μόνον τέτοια συμμετοχὴ δὲν ὑπάρχει. Ὑπάρχουν ὅλα τὰ εἶδη τῶν μορφωμένων, γιατροί, δικηγόροι, δικαστικοί, μηχανικοί, χημικοί, φιλόλογοι, θεολόγοι, ὅλοι ὅμως αὐτοὶ χωρίζονται μὲ πανύψηλα τείχη, τὰ ὁποῖα προστατεύει ἡ περίφημη εἰδικότης. Ἕνας «εἰδικός» ὅμως, ὅταν δὲν εἶναι ἐπιστήμων δημιουργός, εἶναι ἓνας ἀπλὸς ἐπαγγελματίας. Ἕνας ἐπαγγελματίας ποὺ δὲν διαφέρει ἀπὸ τίποτα ἀπὸ τὸν παπουτσή, τὸ μπακάλη, τὸ ράφτη. Ὁ χημικός κάνει τὴν ἀνάλυσή του, ὅπως ὁ ράφτης κόβει καὶ ράβει ἓνα κοστούμι. Καὶ διαφέρει ἀπὸ τὸ ράφτη, μόνον ὅταν βγαίνει ἀπὸ τὸ ἐργαστήριό του, — ποὺ δὲν εἶναι γὰρ ἐφευρέσεων —, καὶ εἶναι ἱκανὸς νὰ βοηθήσῃ στὴ δημιουργία μιᾶς ζωῆς πνευματικώτερης. Ἀλλὰ γιὰ νὰ εἶναι ἀξίος ὁ χημικός ἢ ὁ μηχανικός ἢ ὁποιοσδήποτε ἄλλος μορφωμένος γιὰ μιὰ τέτοια ἀποστολή, πρέπει νὰ ἔχη μάθει, ἐκτὸς ἀπὸ τίς ἀντιδράσεις τοῦ ἢ τίς ἐξισώσεις του, ὅτι ὁ Σολωμός δὲν ἔγραψε μόνον τὸν Ὕμνο, ποὺ κι' αὐτὸν τὸν ξέρεи ἐπειδὴ τὸν ἀκούει στίς τελετές!

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

Ο ΦΩΣΚΟΛΟΣ ΩΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Τὴν ἐμβριθῆ περὶ Φωσκόλου βιογραφικὴν μελέτην⁽¹⁾, τὴν ὁποίαν, τελειότεραν ἀπὸ ὅσας ἕως τώρα ἐγράφησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ἐδημοσίευσεν ὁ διακεκριμένος λογοτέχνης κ. Μαρτίνος Σιγούρος ἀρχίζων ὡς ἐξῆς: «Ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς τῶν περισσοτέρων συγγραφέων καὶ ποιητῶν περιορίζεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἔργων των. Τοῦτο ὅμως δὲν συμβαίνει καὶ διὰ τὸν Φώσκολον. Πρέπει νὰ τὸν γνωρίσῃ κανεὶς ὅχι μόνον ὡς ποιητὴν καὶ συγγραφέα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄνθρωπον, ὡς πολίτην, ὡς στρατιώτην...»

Καὶ περὶ τοῦ Φωσκόλου, ὡς στρατιώτου, θὰ διαλάβω εἰς τὸ βραχὺ τοῦτο σημειώματόν μου ἔχων ὑπ' ὄψιν ἐν προκειμένῳ τὰς ὁμιολογίας αὐτοῦ τοῦ Φωσκόλου καὶ τῇ βάζει ἐπισήμων ἐγγράφων καὶ πηγῶν.

Ποικίλοι καὶ διάφοροι εἶναι αἱ στρατιωτι-

καὶ ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας ὅχι μόνον αἱ πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Φώσκολος προσέφεραν καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς Ἰταλίας. Ἡ ἱστορία ἐκ τῆς βενετικῆς οἰκογενείας τῶν Φωσκόλων ἀναγράφει τὸν Νικόλαον Φώσκολον ναυμαχήσαντα τοὺς Τούρκους κατὰ τὸ 1693, — τὸν Λεονάρδον (1651—1655) λαφυραγωγῆσαντα τὴν νήσον Σάμον, ὑποτάξαντα τὴν Λέρον καὶ καταστρέψαντα φρούριόν τι παρὰ τὴν Μονεμβασίαν, ὡς ναύαρχος τοῦ βενετικοῦ στόλου, — τὸν Κυριακὸν⁽²⁾ στρατιώτην ἀποθανόντα καὶ ταφέντα ἐν Ἀκύνθῳ, τῷ 1727, — τὸν Ἰωάννην (1781) ἀδελφὸν τοῦ ποιητοῦ μας, λοχαγὸν τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ, ἀποθανόντα ἐν Βενετίᾳ τῇ 8 Δεκεμβρίου 1801⁽³⁾, καὶ — τὸν Κωνσταν-

(1) Α. Χ. Ζώη, «Σημειώματα περὶ Φωσκόλου» ἐν περιοδικῷ Ζακύνθου «Ἡοῦ» 1926.

(2) G. S. Perostino, «Lettere inedite. Torino, 1873.

τῖνον (Ἀγγελον - Ἰούλιον 1787), ἄλλον ἀδελφὸν τοῦ ποιητοῦ ὑπὸλαρχον τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ, ἀποθανόντα ἐν Οὐγγαρίᾳ τῷ 1898.

Ὁ Φώσκολος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του (1788), μετέβη οἰκογενειακῶς, μόλις δεκαεξαετής, εἰς Βενετίαν, ὅπου ἐπεδόθη εἰς σοβαρὰς φιλολογικὰς μελέτας. Πρὸς τὸ περιβάλλον ἐκεῖνο τῆς ἀρχαίας βενετικῆς Πολιτείας ὁ Φώσκολος μὴ δυνάμενος, διὰ τὰς φιλελευθέρους ιδέας του, νὰ συμμορφωθῇ, καὶ μάλιστα ἀντιτιθέμενος πάντοτε εἰς τὴν διοίκησιν ἐκείνην, πολλὰς ὑπέστη καταδίωξεις, ἕνεκα τῶν ὁποίων καὶ ἠναγκάσθη, κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1797 πρὸ τῆς πτώσεως ἀκόμη τῆς Πολιτείας τοῦ Ἀγίου Μάρκου, νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Βενετίαν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἐλευθέραν Βολωνίαν, ὅπου κατετάχθη ἐθελοντής, ὡς ἐφιππος κυνηγὸς εἰς μίαν ἔλιν τῆς Κισαλπινῆς Δημοκρατίας, προαχθεὶς μετὰ τινος ἡμέρας εἰς δεκανέα καὶ τῇ 31 Μαΐου 1797 εἰς ὑπὸλαρχον τῆς αὐτῆς ἔλης. Περσούσης ὅμως τῆς Βενετικῆς Πολιτείας καὶ καταλυθέντος, κελεύσει τοῦ Ναπολέοντος, τοῦ ἀριστοκρατικοῦ πολιτεύματος, ἐπανῆλθεν εἰς Βενετίαν, ὅπου εἶχεν ἐγκατασταθῇ τὸ Προσωρινὸν Δημοκράτειον.

Ἐκεῖ εὐρισκόμενος ὁ Φώσκολος ἔγραψε πρὸς τὴν Πατριωτικὴν Ἑταιρείαν:

« Πρὸς τὴν Πατριωτικὴν Ἑταιρείαν
Ὁ πολίτης: Ν. Οἶκος Φώσκολος.
Ἐλευθερία, Ἰσότης.

Βενετία 1797. Ἔτος Α'.

Πολῖται,

« Μεταξὺ τῶν δούλων καὶ τῶν τυράννων ἐξύμνησα τὴν ἐλευθερίαν μάρτυς⁽¹⁾ τῆς ἀρχαίας Πολιτείας, νὰ ζητήσω τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ρωμάνιας, νῦν ἐλευθέρως. Ἡ Κισαλπινὴ Δημοκρατία μὲ ὑπεδέχθη καὶ μὲ περιέβαλε μὲ τιμὰς, ὅχι τόσον εἰς ἐμὲ προσφιλεῖς, διότι δὲν ἦσαν αὐταὶ τιμὲς τῆς πατρίδος μου· ἀλλ' ἡ Πατρίς ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐγὼ ἐσπευσα εἰς αὐτήν, ἐνῷ ὁ θάνατος μὲ παρηκολούθησε, ⁽²⁾ οὕτω δὲ

(1) Διότι, ἕνεκα τῶν ιδεῶν του, ὡς εἶπα; ὑπέστη καταδίωξεις ὑπὸ τῆς ἀρχαίας βενετικῆς Πολιτείας.

(2) Ἐπιστρέψας ἀμέσως, μετὰ τὴν πτώσιν τῆς παλαιᾶς Βεν. Πολιτείας, εἰς Βενετίαν ὁ Φώσκολος, ἐπαθε σοβαρῶς τὴν ὑγίαν.

« πρόσβαλλόμενος ὑπὸ διαφόρων ἀγρίων καὶ ἀπαίσίων δυστυχημάτων, εἶδα τὸν τάφον ἀνοιγμένον καὶ, ἐὰν τὸ δημοκρατικὸν Πνεῦμα δὲν μ' ἐβοήθει, ἴσως δὲν θὰ ὑπῆρχα.

« Ἴδου λοιπὸν ἐγὼ ἐπέστρεψα εἰς τὴν πατρίδα, ἰδοὺ ἐγὼ τηρητὴς τῶν καθήκοντων μου καὶ ἀξίος τῶν δικαιωμάτων μου· τὸ δικαίωμα, κατὰ τοὺς φιλοσόφους, τοῦ πείθειν τοὺς ἰδίους συμπολίτας, δὲν εἶναι μικρότερον ἐκείνου τοῦ ἐξουσιάζειν αὐτούς. Ὅθεν ἐπιθυμῶ νὰ ἐνωθῶ μὲ σᾶς, πολῖται, ὅπως κάμω χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τούτου, τὸ ὁποῖον θεωρῶ, ὡς τὸ ἐξοχώτερον καὶ ἀξιότερον τοῦ πολίτου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Μακρὰ ἀνάρρωσις μοῦ ἀπαγορεύει νὰ παρουσιασθῶ αὐτοπροσώπως εἰς τὴν Πατριωτικὴν Ἑταιρείαν⁽³⁾, ἀλλ' εἰς τὴν Ἑταιρείαν ταύτην ἀπόκειται νὰ εἰσακούσῃ πρῶτα τὰς ἐυχὰς μου, καθότι ἦλθεν ὁ χρόνος τῶν ἀληθινῶν δημοκρατικῶν. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἔμοιθα νὰ σκέπτομαι καὶ νὰ γράφω, ὡροκρίσθην νὰ μὴ χαράξω μίαν γραμμὴν, ἢ ὁποῖα νὰ μὴ φλέγῃ διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ νὰ μὴ εἶναι ἱερὰ διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἐθνῶν. Ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸ μόνον στήριγμα τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καὶ ἐγὼ, ἂν καὶ ἄμοιρος ἀγαθῶν, ἴσταμαι ὑπεράνω τῶν κατακτητῶν τοῦ κόσμου, ἐφόσον ἔχω δυνάμεις ν' ἀποθῶ ὠφέλιμος εἰς τοὺς ἀδελφούς μου.

Ὑγεία καὶ ἀδελφότης ».

Αἱ ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας ὁ Φώσκολος παρέσχε εἰς τὸν στρατὸν, κατὰ τὸν Περόζι-νον, εἶναι αἱ ἐξῆς:

— Στρατιώτης τοῦ ἐθελοντικοῦ σώματος τῶν ἐφιππων Κυνηγῶν τῆς Κισαλπινῆς Δημοκρατίας. Λοχαγὸς τῆς Κισαλπινῆς λεγεῶνος, τῇ 23 Μαΐου 1798.

— Ἐνωθείς, τῇ 21 Ἀπριλίου 1799, μὲ τὴν ἐθνοφρουρὰν τῆς Βολωνίας ὁπηρέτησεν ὡς ἐθελοντής. ἀνῆλθε μετ' ἄλλων ἐξ γρεναδιέρων τὰ τείχη τοῦ Τσέντο, ἀνέκτησε τὴν πό-

(3) Σκοπὸς τῆς τότε ἐν Βενετίᾳ ἰδρυθείσης πατριωτικῆς Ἑταιρείας ταύτης ἦτο νὰ διδάξῃ τὸν λαὸν τὰ καθήκοντά του καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐλευθερίας ὠφελήματα. Ὁ Φώσκολος, κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Προέδρου τῆς Ἑταιρείας ταύτης γενομένην τῇ 20 Φρουκτιδίου, ἔλαβε 2 ψήφους.

(1) Μ. Σιγούρος, Ὁδὸς Φώσκολος. Βιογραφικὴ μελέτη. Ἐν Ἀθήναις 1915.

λιν τούτην καὶ ἀνηγγρεύθη λοχαγός. Ὑπὸ πληγῇ, τῇ 23 ἀπριλίου 1799.

— Κατὰ τὴν ἀποχώρησιν, ὑπηρέτησεν ὡς λοχαγός βοηθός τοῦ γενικοῦ ὑπασπιστοῦ Φραντσέσκου ἔως καὶ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Νόβου, εἰς τὴν ὁποίαν παρευρέθη.

— Ἀνεγνωρίσθη προύραρχος ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου Λυδίνου, προσκολληθεὶς παρ' αὐτοῦ, τῇ 30 ἰουλίου 1799.

— Ὑπὸ πληγῇ, τῇ 2 μαΐου 1800, εἰς τὴν Incoronata, κατόπι τῆς Γενούης.

— Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ γενικοῦ ὑπασπιστρὸς Φαντούτσι, ὑπηρέτησεν ὡς βοηθός παρὰ τῇ στρατηγῇ τῆς μοίρας Spitalé. τῇ 25 μαΐου 1800.

— Προσκολληθεὶς κατόπιν εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ στρατηγοῦ Λυδίνου ὑπηρέτησεν ἀκολούθως, ὡς λοχαγός τῆς προσκολλήσεως εἰς τὴν μεραρχίαν Πίνο, μετὰ τὴν εἰς Μιλάνον ἐπιστροφὴν τῶν ἄλλων, τῇ 22 ἰουλίου 1800.

— Διωρίσθη ὀριστικῶς, τῇ 23 Μαΐου 1804, λοχαγός τοῦ πεζικοῦ καὶ διαγγελεὺς τοῦ ἐπιτελείου τῆς ἰταλικῆς μεραρχίας ἐν Γαλλίᾳ, μετὰ ἀποδοχὰς λοχαγοῦ τῆς προσκολλήσεως.

— Τῇ 30 Ἀπριλίου 1813, ἐπανέλαβε τὴν ὑπηρεσίαν, ὡς λοχαγός τῆς προσκολλήσεως, παρὰ τῇ Γεν. Ἐπιτελείῳ, παραμένοντας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ στρατηγοῦ Φοντανέλλου, ὑπουργοῦ τοῦ πολέμου.

— Διωρίσθη ταγματάρχης, τῇ 26 Ἀπριλίου 1814.

— Τῇ 28 Μαΐου 1814, ἐτάχθη μετὰ τὸν βαθμὸν τοῦ εἰς τὸ γενικὸν Ἐπιτελείον.

Ἵπηρετῶν ὁ Φώσκολος ἐν Μιλάνῳ ἔτι εἰς τὸν στρατὸν, τῇ 1801, καὶ βλέπων ἑαυτὸν ἀδικούμενον, διότι, ἐνῷ εἰς ἄλλους ἔγειναν προβιδοασμοί, ἐκεῖνος παρέμεινε εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ, δι' ἀναφορὰς πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν στρατιωτικῶν ἐζήτησε τὴν ἀπόλυσίν του ἀπὸ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ. «Δὲν ὑπηρετήσῃ» (ἔγραφε) εἰς τὸν στρατὸν οὔτε ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, οὔτε ἀπὸ συμφέρον, ἀλλὰ

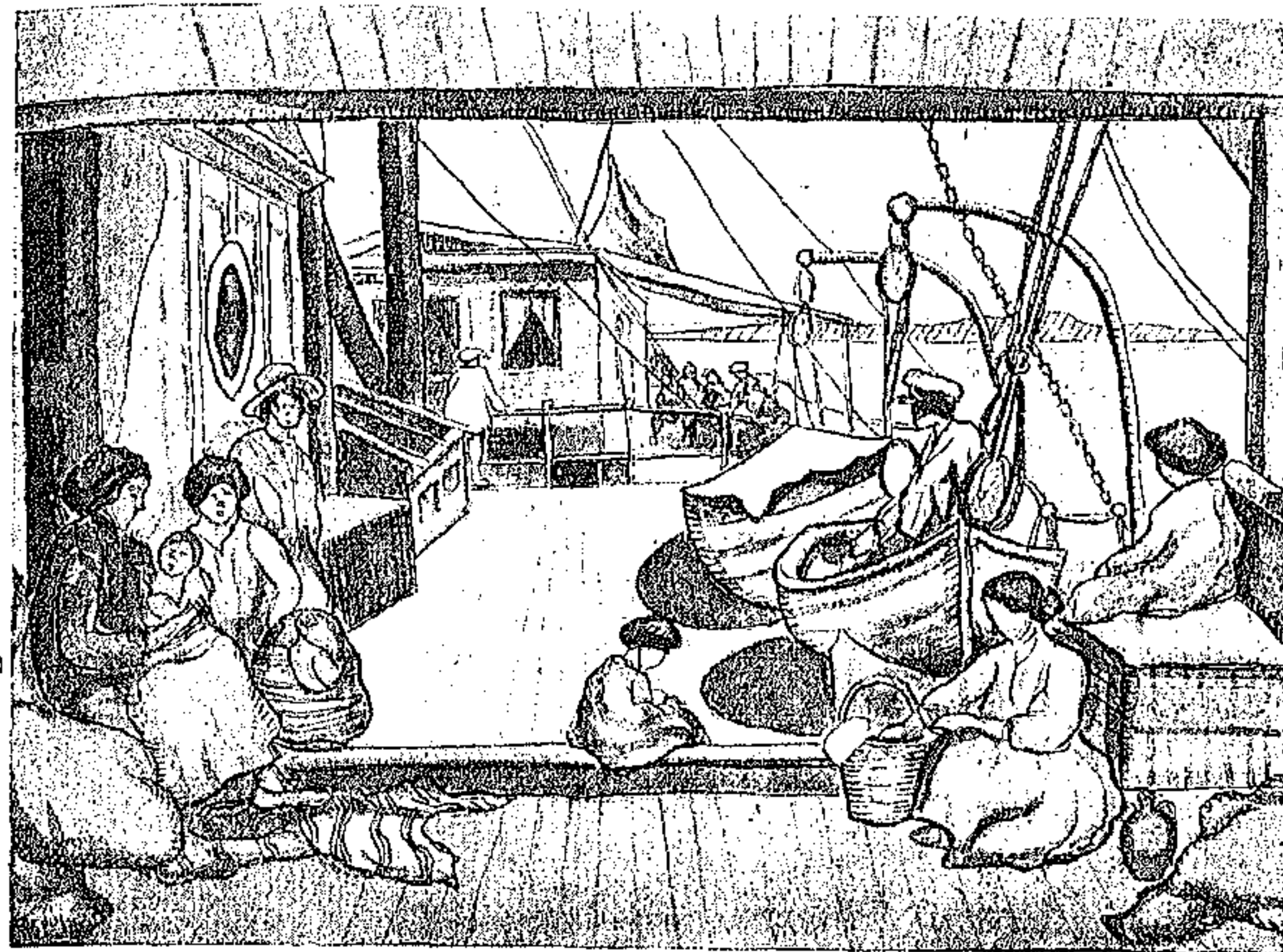
» διὰ τὸ καλὸν τῆς Δημοκρατίας. Ἐπολέμησα ἐν Σέντῳ, ἐν Φόρτε-Οὐρβάνῳ, ἐν Γρεβόλῳ, ἐν Γενούῃ καὶ ἐν Τασκάνῃ, ἀλγματοῖς καὶ πληγιστοῖς... Ἐάν (ἔγραφε διὰ τὸν μισθόν του) τὰ 150 φράγκα μοι δίδονται διὰ τὰς ὑπηρεσίας μου, ἐγὼ ἐφθάρη τὴν νεότητά μου εἰς τὰς σπουδὰς, διὰ νὰ μὴ θεωροῦμαι ὅμοιος μετὰ τοὺς ἀντιγραφεῖς, ἐάν μοι δίδονται ὡς βοήθημα, ἐγὼ δὲν θέλω ποτὲ εὐσπλαγχθῆναι, ἀλλὰ πάντοτε δικαιοσύνην. Ὅθεν ζητῶ τὴν ἀπόλυσίν μου. Θὰ μοῦ λείψῃ ὁ ἄρτος ἰσως, ἀλλὰ οὐδέποτε ἡ τιμὴ καὶ ἐγὼ θεωρῶ ἀξιοθαύμαστον καὶ ἐκλαμπρὸν τὴν πενίαν ἐκείνου, ὅστις δὲν ἐκπορνεύει ποτὲ τὸ πνεῦμά του εἰς τὴν ἰσχύν, οὐδὲ τὴν φυχὴν του εἰς τὰ δυστυχήματα» (7).

Αἶμα ὡς αἱ τύχαι τῆς Ἰταλίας παρεδόθησαν εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς (1815), ὁ Φώσκολος μὴ θελήσας ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν μεγάλην ψυχὴν του εἰς τὸν νέον δυνάστην τῆς πατρίδος καὶ τῆς Ἐλευθερίας, ἀπαιτήσαντα παρ' αὐτοῦ ἔνορκον στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀρθρογραφίαν σύμφωνον πρὸς τὰς ἀρχὰς ἀπολύτου Κυβερνήσεως, ὑποβλεπόμενος δὲ ἀφ' ἑτέρου καὶ ραδιοῦργούμενος ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς ἀστυνομίας, ἐγκατέλιπε τὸ ἰταλικὸν ἔδαφος, il bel paese, καὶ τοὺς οἰκίους του, ἐτράπη τὸν πικρὸν τῆς αὐτεξορίας δρόμον καὶ ἄγνωστος ἐπὶ ἔτος καὶ πλέον ἐπλανήθη ἀνὰ τὴν Ἑλβετικὴν στερούμενος τῶν πάντων.

Τοιαῦται περίπτου ἐγένοντο αἱ στρατιωτικαὶ ὑπηρεσίαι τοῦ ποιητοῦ Φωσκόλου, πλουσιώτερον δὲ θὰ ἦτο τὸ σημεῖωμά μου τοῦτο, ἂν εἶχα ὑπ' ὄψιν τὸ ὠραῖον ἔργον τοῦ ἰταλοῦ Ἀντωνίου Μαρτινέτη: Vita militare di Ugo Foscolo. Livorno 1883, τὸ ὅποιον εἰς μάτην ἐδῶ ἐζήτησα.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Χ. ΖΩΗΣ

(7) Μ. Σιγούρου. «Ὁ Φώσκολος» ἐντ' ἀνωτέρω.

ΑΘΗΝΑ Ν. ΤΑΡΣΟΥΛΗ

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟ ΤΑΞΙΔΑΚΙ

ΚΑΙ ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΑ ΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΜΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἄν δὲ μοῦ τῶλεγαν, μάφιναν νὰ τὸ μαντέψω μετὰ τὰ βλέμματά τους, τῶθλεπα καθαρὰ στὰ μάτια τους κι' ἀκόμη στὴ στάση ποὺ κρατοῦσαν τελευταῖα ἀπέναντί μου. Μὰ αὐτὸ δὲ μὲ πείραζε καθόλου κι' οὔτε θεωροῦσα τὸν ἑαυτό μου ξεπεσμένο, ἐπειδὴ ἔκανα ὅ,τι λίγον καιρὸ πρὶν κήρυχνα πῶς δὲν πιστεύω. Ἵστερα δὲ δὲν εἶψαν οὔτε ὁ πρῶτος—κι' οὔτε ὁ ἀστακόμουν ὁ τελευταῖος—ποὺ πρόδωκε τις ἀντιλήψεις μου πάλιν σὲ τοῦτο τὸ ζήτημα. Κι' εἶμαι πολὺ βέβαιος πῶς κι αὐτοί, ποὺ ὡς σήμερ' ἀκόμη μὲ εἰρωνεύονται καὶ ποὺ πιστεύουν σ' ὅ,τι πείστωα κ' ἐγὼ μὴ φορὰ, θὰ σταθοῦν ἀρνητὲς τῆς ἰδέας τους, πῶς θὰ ρθεῖ ἡ μέρα καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ θὰ πέσουν, ἀπορώνοντας, ὅπως ἀπόρεσα κ' ἐγώ, γιὰ τὴ χειρονομία τους.

Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς εἶχε τὸ θάρρος νὰ μοῦ

ἐκδηλώσει τὴν κατὰπληξή του, λίγες μέρες ὕστερ' ἀπὸ τὸ γάμο μου. Θυμοῦμαι καλά. Εἴταν ἓνα ἀπόγεμα Σαββάτου ποὺ εἶχα πάει στὴν ἀγορὰ γιὰ ψώνια, σέρνοντας πίσω μου τὸ μικρὸ μου δουλάκι μετὰ τὰ κούρεμένα μαλλιά. Στεκόμουν μπροστὰ στὰ ἀραδιασμένα λαχανικά ἑνὸς μαγάδικου, διαλέγοντας τὸ αὐριανὸ φρούτο, τὴ σαλάτα καὶ τὴ γαρνιτούρα τοῦ ψητοῦ. Μαζί συλλογιζόμουν τὴ μικρὴ μου γυναῖκα ποὺ τόσο ἐπαινοῦσε τὴν ἐκλεχτικότητά μου στὰ ψώνια. Κ' ἐπιθυμώντας νὰ μὴν τῆς δώσω ποτὲ τὴν ἀφορμὴ νὰ μοῦ πεῖ πῶς τὰ φρούτα εἴταν σάπια κ' ἡ σαλάτα μαραμμένη, πρόσεχα τόσο πολὺ στὸ διάλεγμα, ποὺ σχεδὸν ἀφοσιωνόμουν, μὴ παίρνοντας χαμπάρι τὸ τί συνέβαινε γύρω μου. Ἔτσι χρειάστηκε νὰ μὲ χτυπήσει στὸν ὤμο ὁ φίλος μου γιὰ νὰ τὸν ἀντιληφτῶ.

— Βρέ ἀδελφέ, τέτοια σκέψη, γιὰ τὸ φού-
νους! Φαντάζομαι νὰ ὑπογράφεις κανένα
σπουδαῖο συμβόλαιο! εἶπε μὲ χαμόγελο καὶ
πῆρε μὲ Πέρινη τὸ χέρι μου στὰ δικὰ του.

Μὰ συνεχάρηκε γιὰ τοὺς γάμους μου καὶ
μοῦ εὐχήθηκε ὅσο τὸ δυνατό γρηγορώτερα
νὰ δρέψω τὸν πρῶτο τους καρπὸ. Ὑστερα
βλέποντάς με κατὰμτα εἶπε:

— Σοῦ θυμίζω τί ἔλεγε, σὺν κάναμε κου-
θέντα, γιὰ τὸ γάμο· βέβαια δὲν ξέχασες,
ἔτσι; — Ἐγώ; ἐγὼ νὰ παντρευτῶ! . . . Μὰ
χρειάζεται μεγάλη, πολὺ μεγάλη κουταμάρα,
γιὰ νὰ κάνει κανεὶς ἓνα τέτοιο πράμα. . .
Εἶναι, μὰ τὴν πίστη μου, ν' ἀπορεῖ κανένας
πῶς βρίσκονται σήμερα ἄνθρωποι ποὺ θυ-
σιάζουν τὴν προσωπικὴ τους ἐλευθερία γιὰ
τὸ γάμο, ποὺ δέχονται νὰ φυλακιστοῦν στὸ
συζυγικὸ σπίτι. Μὰ ξαίρετε, φίλοι μου, εἶναι
ἀχαράχτηστο! . . . Νὰ παίρνεις μιὰ γυναίκα
ξένη, νὰ τὴν προσκολλᾷς πάνω σου μὲ τὸ
γάμο τῶν κοινωνικῶν καὶ τῶν ἐκκλησιαστι-
κῶν νόμων, νὰ μοιράζεις μαζί της τὸ φῶς
ποὺ τόσους κόπους καὶ τόσαν ἰδρωτὰ σοῦ κο-
στίζει, γιατί; γιὰ ποῖο λόγο; . . . Γιατὶ ἐρω-
τεύτηκες! Μὰ φρόντισε, κύριέ μου, νὰ γιν-
τρευτεῖς. . . Ὁ ἔρωτας δὲν εἶναι ἀνίατη ἀρ-
ρώστια. Ἄλλο τώρα, ἂν παντρευτεῖς τὴν
προίκα τῆς γυναίκας. . . »

— Ἐὶς θὲς νὰ πεῖς μ' αὐτό; τὸν ρώτησα
γιὰ νὰ τοῦ πῶ κάτι.

Κ' ἐκεῖνος, βρίσκοντας τώρα τὴν εὐκαι-
ρία, μοῦ εἶπε ὅτι ἀπόφευγε νὰ πεῖ, ἴσως
ἀπὸ λεπτότητα, πρὶν τότε προκαλέσω:

— Θέλω νὰ πῶ ὅτι ὄχι μόνο παντρεύτη-
κες, μὰ τόκωνες κι ἀπὸ κεραυνοβολό ἐρωτα.
Εἶναι ψέμματα. . .

— Εἶναι μιὰ μεγάλη ἀλήθεια, ἀγαπητέ
μου, γιὰ τὴν ὁποία καὶ δὲ μετανιώσω, τοῦ
ἀπάντησα μὲ διάθεση φιλική, ἂν καὶ κατὰ
βάθος μ' εἶχαν πειράξει οἱ παρατηρήσεις του.

Σίγουρο πῶς ὁ φίλος μου ἔτρεξε τὴν κου-
θέντα μας στοὺς ἄλλους τῆς παρέας, γιατί
παρατήρησα, ὕστερα ἀπὸ τὴ συνάντησή μας
αὐτή, ὅτι τὰ εἰρωνικά χαμόγελα τῶν ἀπάν-
τρευτων φίλων μου κρύβανε τώρα καὶ κάποια
συμπόνια.

Μὰ πόσο ἀστείαι καὶ μικροὶ μοῦ φαινό-
ταν μπροστὰ στὴ μεγάλη μου εὐτυχία!

«ὦ! ἂν ἤξαιρα ὅτι αὐτὸς εἶταν ὁ γάμος,
δὲ θὰ καταφερόμουν τόσο σκληρὰ ἐναντίο

του καὶ δὲ Πάφιναν νὰ χαλοῦν ὅσα χρόνια
ἔχασα μένοντας λεύτερος, ἀπὸ τότε ποῦ εἶχα
τὰ μέσα νὰ παντρευτῶ. Δὲν παραγνωρίζω
ὅτι τοῦτο μοῦ βγήκε σὲ καλὸ, σὲ πολὺ μεγά-
λο καλὸ. Ἄν εἶχα παντρευτεῖ ἀπὸ τότε, δὲ
θὰ γνῶριζα τὴ μικρή μου γυναίκα, κ' ἡ ἄλλη,
ποῦ θάταν στὴ θέση της — ὅποια κι ἂν εἴ-
ταν αὐτή — δὲ θάφτανε τὸ μεγαλεῖο τῆς ση-
μερινῆς. Αὐτό, μὲλο ποῦ δὲ μπορῶ νὰ τὴ
ἀποδείξω, τὸ πιστεύω φανατικά καὶ δὲ δίνω
σὲ κανένα τὸ δικαίωμα νὰ μοῦ τὸ ἀμφισβη-
τήσῃ.

Θυμοῦμαι πόσος εἶταν ὁ ἐνθουσιασμός τῆς
μητέρας μου καὶ τῶν δικῶν μου, τὴ μέρα ποῦ
τοὺς γνῶρισα τὴν ἀπόφασή μου. Ἡ μητέρα
μου δὲν κρατήθηκε νὰ μὴν πέσει στὴν ἀγ-
καλιά μου καὶ κλαίοντας ἀπὸ χαρὰ νὰ μοῦ
ἐκθειάσῃ τις χάρες τῆς μικρῆς μου γυναίκας.

— Εἶταν, γιέ μου, καὶ δική μου ἐπιθυμία,
καθὼς κι ὅλων τῶν ἄλλων, αὐτὸς ὁ γάμος,
μὰ δὲν τολμούσαμε νὰ σοῦ τὸ προτείνουμε
ξαίροντες τίς ἰδέες σου. . . Πόσο χαίρουμαι
ποῦ σὲ βλέπω σήμερα ἐρωτευμένο μὲ τὴ
Μαρίκα. . . Καλὴτερη κόρη δὲν μπορούσες
νὰ μοῦ φέρεις. . . Ἡ Μαρίκα εἶναι σπουδα-
σμένη, εἶναι εὐγενικὰ, εἶναι καλὴ. . . Ἀφί-
νω πῶς τὴν ὁμορφιά της, ἔλεγε μέσα στὰ δά-
κρυδά της.

Κι ὅταν ἓνας ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς ὑποστή-
ριξε πῶς καὶ τ' ὅτι δὲν εἶταν πλούσια εἶταν
κι αὐτὸ ἓνα προτέρημα σπουδαῖο, ἡ μητέρα
μου συμπλήρωσε ἀπλοϊκὰ:

— Ξαίρετε τί λέει ἓνας λόγος: Ἄνε πᾶ-
ρεις πλούσια γυναίκα θὰ σοῦ πεῖ: «σὴκω σὺ
νὰ κάτσω ἴδιον», ἂνε πάρεις ὁμοιά σου θὰ σοῦ
πεῖ: «τ' εἶσαι σὺ καὶ τ' εἶμαι ἴδιον», κι ἂνε
πάρεις κατώτερή σου, θὰ σοῦ λέει: «καλῶς
τὸν ἀντρούλη μου».

Κι ἀληθινὰ ἡ μικρή μου γυναίκα γέμισε
μὲ φωτεινὰ ἀστρα τὸν οὐρανὸ τῆς ζωῆς μου
κι ἀργότερα συμπλήρωσε τὸ ἔργο της, κρε-
μώντας στὸ κέντρο τοῦ οὐρανοῦ τὸ μικρὸ
λαμπερὸν ἥλιο, τὸ χαριτωμένο μας παιδί, τὸ
ἀγαπημένο μας ἀγόρι.

Ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω τὴν πρώτη ἐποχὴ τοῦ
γάμου μας, αὐτὸ τὸ κομπολόγι τῶν εὐτυχι-
σμένων ἡμερῶν, ποῦ ἦταν γεμάτες ἔρωτα
κι ὠραῖα καθήκοντα. Κάθε τι μέσα στὸ σπί-
τι μου μοῦ φέρνει στὸ νοῦ κι ἀπὸ μιὰ σειρά
περιστατικῶν ποῦ θάδιναν τὴ μισή ὑπόλοιπη
ζωή μου γιὰ νὰ τὰ ξαναζήσω. Πόσο μὰς

εἶχε ἀπασχολήσει τότε τὸ διάλεγμα τοῦ
σπιτιοῦ ποῦ θὰ νοικιάζαμε γιὰ νὰ ἐγκατα-
στήσουμε τὴ συζυγική μας φωλιά. Κι ὅμως
ἡ δουλειὰ αὐτή, ποῦ γιὰ κάθε ἄλλον θὰ στε-
κόταν κουραστικὴ κι ἀνιάρη, γιὰ μὰς εἶταν
μιὰ μεγάλη ἀπόλαυση, ποῦ ἴσως-ἴσως νὰ
πῶ εὐχόμεστε νὰ βλαστήξῃ ὅσο τὸ δυνατό
περισσότερο καιρὸ. Πηγαίναμε οἱ δύο μας
μὲ τὴ μικρή μου ἀρραβωνιαστικιά σ' ὅλα
τὰ σπίτια ποῦ μὰς εἶχαν πεῖ ὅτι νοικιάζον-
ται, τὰ περιεργαζόμεστε μὲ μιὰν ἀπόλυτη
προσυχὴ, προσπαθούσαμε νὰ προβλέψουμε
τί ἐλαττώματα θὰ μπορούσαν νὰ μὰς παρο-
σίσουν ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐγκατάστασή μας,
σζητούσαμε πάνω στὴ διαρρύθμισή τους,
μετροῦσαμε τὰ παράθυρα, ὠρίζαμε ποῖο δω-
μάτιο θὰ κάναμε κρεβατοκάμαρα, ποῦ θὰ
τοποθετοῦσα τὴ βιβλιοθήκη καὶ τὸ γραφεῖο
μου, ποῖο διαμέρισμα θὰ κάναμε σάλα,
ποῖο τραπέζαρι, ποῖο κἀμαρα τῆς ὑπηρε-
τίας. Κι ὅταν καταλήγαμε σ' ἓνα ἀποτελέ-
σμα κ' οἱ δύο, ἀρχίζαμε μὲ μιὰ παιδική
ἀπλότητα νὰ κρεμοῦμε νοητικὰ τὰ διάφορα
κάντρα, νὰ στένουμε τὰ ἐπιπλά, νὰ ξαπλώ-
νουμε τὰ χαλιά.

— Ἐδῶ θὰ μπεῖ τὸ πορτραῖτο τοῦ πατέ-
ρα σου καὶ τῆς μητέρας σου, ἐκεῖ τῶν δι-
κῶν μου, ἔλεγε ἡ μικρή μου ἀρραβωνιαστι-
κιά, κάνοντας ἀρχὴ στὴν ταξινόμηση.

Καὶ τὸ προσωπάκι τῆς τὸ στρογγυλὸ φω-
τιζόταν ἀπὸ ἓνα πλατὺ εὐτυχισμένο χαμό-
γελο.

Ἐπειτα ἀπὸ ὅλες αὐτὲς τίς συζητήσεις, ἡ
ἐκείνη ἢ ἐγὼ θὰ βρίσκαμε κάποιο ἐλάττωμα
στὸ σπίτι καὶ θὰ παίρναμε ἀδίσταχτα τὴν
ἀπόφασιν νὰ φροντίσουμε γιὰ κάποιο ἄλλο.
Τοῦτο εὐχαριστοῦσε καὶ τοὺς δύο μας, μὰ
ποτὲ δὲν ἐκδηλώσαμε τὴν εὐχαρίστησιν αὐ-
τῇ ὁ ἓνας στὸν ἄλλο φοβούμενοι, ἴσως, πῶς
θὰ λέγαμε ὅτι πρέπει ν' ἀφήσουμε τὸ παι-
χνίδι τοῦτο — ὅσο διασκεδαστικὸ κι ἂν εἴ-
ταν — καὶ νὰ καταλήξουμε σὲ μιὰν ἀπόφασιν.

Κι ὅταν βρεθῆκαμε καταστημένοι στὸ
σπίτι, ποῦ ὡς σήμερ' ἀκόμη, καθόμαστε,
ἀπορήσαμε κ' οἱ δύο πῶς ἔγινε ἓνα τέτοιο
πράμα.

Οἱ πρώτες μέρες τοῦ γάμου μου κύλισαν,
ὅπως ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν νιόπαντρων, μέ-
σα στὰ πολύχρωμα σύννεφα μιᾶς ἀδάμαστης
τρυφερότητας. Κ' ἡ μικρή μου γυναίκα,
ποῦ σὺν εἶμασθε ἀρραβωνιασμένοι μ' ἄφισε

νὰ πιστέψω πῶς εἶταν μιὰ φύση ὄχι πολὺ
θερμὴ, μ' ἀνοίγε τώρα διάπλατα τὴν ἀγκα-
λιά της, ὅπως μοῦ ἔχε ἀνοίξει τὴν παιδική
της ψυχὴ. Τὸ «ἔλα» της, ποῦ τόσο συχνὰ
ἄκουγα ν' ἀρριώνουν τὰ λεπτὰ της χεῖλια,
ἐκλείνε μέσα τοῦ ἀπόλυτη τὴν ἔνια τῆς ὑγιέ-
στατης λαχτάρας καὶ τὰ σφιξίματα καθὼς
καὶ τὰ φιλιὰ τῆς αἰστανόμου νὰ δυναμώ-
νουν τόσο τὴν ἀντρική μου ἐντότητα, ποῦ
νὰ μὴν εἶχα ποτὲ νὰ φοβηθῶ πῶς κάποτε
δὲ θὰ μπορούσα νὰ μετρηθῶ μὲ τὴ γυναι-
κεία της ἀλκή.

Ἡ νέα μου ζωὴ, τοῦ συζύγου καὶ τοῦ
νοικοκυρεμένου ἀνθρώπου, μοῦδινε θάρρος
μεγάλον γιὰ τὴν πραγματοποίησιν κάποιων μου
ὀνείρων κ' ἡ ὑπαρξὴ τῆς μικρῆς μου γυναι-
κας δυνάμυνε τὴ θέλησιν καὶ τὴ ἐνεργητι-
κότητά μου. Ἡ γενικὴ ἀλλαγὴ μου ὕστερ'
ἀπὸ τὸ γάμο μου γινόταν αἰσθητὴ καὶ σὲ
μένα τὸν ἴδιο. Μοῦ εἶταν, ὅμως, τόσο ἀγα-
πητὴ ἡ νέα μου κατὰστασις, ποῦ ἀπορούσα
πῶς κατώρθωνα νὰ φοβοῦμαι, λίγο καιρὸ
πρὶν, τὴν ἀπότομν τούτῃ μετάπτωσιν, ποῦ
μοῦ φύλαγε μιὰν ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν.

Δὲν ξαίρω ἂν θάπρεπε νὰ τὰ χρωστῶ ὅλ'
αὐτὰ στὸ γεγονός τοῦ γάμου, εἴτε ἀποκλει-
στικὰ στὴ μικρή μου γυναίκα. Πιστεύω ὅ-
μως, χωρὶς νὰ μπορῶ νὰ πῶ τὸ γιατί, ὅτι
εἶταν αὐτὴ μὲ τ' ἀπειρα χαρίσματά της ποῦ
μ' ἔκανε βαθιά νὰ μετανιώσω γιὰ τὸ χτε-
σινὸ μου περασμένο καὶ νὰ υπερηφανεύου-
μαι γιὰ τὸ σημερινὸ μου ἐαυτό. Στάθηκε
πάντα τόσο χαριτωμένη στὰ φερσίματά της
καὶ στὰ λόγια της! Κ' ἡ ἀγάπη της δὲν
ἐκδηλωνόταν, παρὰ μόνο μὲ μιὰν αὐθόρ-
μητη τρυφερότητα, ποῦ μ' ἔκανε νὰ παρα-
δέχουμαι πῶς ἡ μικρή μου γυναίκα θάμενε
σ' ὅλη μας τὴ ζωὴ ὄχι μόνον ἡ μητέρα τῶν
παιδιῶν μου, μὰ κ' ἡ ἐρωμένη μου. Κι ὅ-
ταν εἶδα, ὅτι ὁ ἐρχομὸς τοῦ ἀγοριοῦ μας δὲν
κατώρθωσε ν' ἀλλάξῃ τὸ αἶσθημα ποῦ ἔδωσε
τὴ γυναίκα μου μαζί μου, οἱ ἐλπίδες μου γιὰ
τὸ αὔριο μεγάλωσαν καὶ πλησιάζαν νὰ γί-
νουν βεβαιότητες.

«ὦ! ὁ ἐρχομὸς τοῦ πρώτου μας παιδιοῦ!
Δὲν ἔζησα ἄλλη ὠραιότερη καὶ πιὸ συγκινη-
τικὴ στιγμὴ, ἀπὸ κείνη ποῦ ὀρθὸς κι ἀνήσυ-
χος ἔξω ἀπὸ τὴν ἀσπρὴ πόρτα τῆς κρεβα-
τοκάμαράς μας ἄκουσα τὴν κελαϊδιστὴ φω-
νίτσα τοῦ νεογέννητου νὰ γεμίζει, γιὰ πρῶ-
τη φορὰ, τὴν ἀτμοσφαῖρα τοῦ σπιτιοῦ μας.

Είδα τότε πώς κι αν ακόμη, ο γάμος δεν ήταν παρά ένα ατέλειωτο βόσκονο. Πάξιζε κανείς να τον τολμήσει, μόνο για να δοκιμάσει την υπέρτατη αυτή στιγμή, την υπέρτερη απ' όλες τις στιγμές του ανθρώπου. Ορίως ξέχω από την πόρτα της κρεββατοκάμαρας ξεχάστηκα μέσα στην πλατεία ευτυχία μου, μέσα στη μεγάλη μου υπερηφάνεια πιστεύοντας με πεποίθηση πως έχανα κάτι πολύ μεγάλο, άφραστο στη σημασία του, κι αν δε με καλούσαν να μιλώ, ήμυνα εκεί μ' ακουμπισμένο το κεφάλι στην κώχη της πόρτας, ναρκωμένος, βυθισμένος τώρα στους πατρικούς μου συλλογισμούς, που άρχισαν να μ' απασχολούν με το πρώτο ξεφωνητό του παιδιού μου.

Κ' ήρθε ύστερα ή άλλη στιγμή, που καθόλου δεν ύστερει στο μεγαλείο της πρώτης. Είδα τη μικρή μου γυναίκα ξαπλωμένη στο κρεβάτι, που στάθηκε άξιος βωμός στις νυχτερινές μας θυσίες για τον έρχομο του παιδιού μας, να βαστά στην άγκαλιά της το άγιορι μας και να μου χαμογελά κουρασμένη, εξαντλημένη από τους πόνους, μα και τόσο υπερήφανα!

— Βλέπεις; . . . Σούκανα το χατηράκι σου, χρυσέ μου. . . "Ελα, έλα πλησίασε να δεις το αγοράκι μας που με τέτοια λαχτάρα το περίμενες. . . "Ελα λοιπόν να με φιλήσεις και να μ' ευχαριστήσεις που δε σε παράκουσα. . . Κλαίς; Κλαίς, χρυσέ μου. . . Μά σου το εύχουμαι πάντα να κλαίς μόνο κάτω από το βάρος της ευτυχίας, είπα με τη σθεσμένη φωνή της, και τα μάτια της υγραίνονταν όσο μιλούσε.

Τ' ή ζύγωσα άφωνος, γιατί αίστανόμουν μεγαλύτερη την ανάγκη να σωπάσω. "Εσκυψα, τ' ή φίλησα στο μέτωπο κ' ύστερα στο στόμα, της χάδεψα το χλωμό της πρόσωπο, τη στιγμή που στέγνωσε κείνη τα δάκρυά μου με την άκρη της κορδέλλας του νυχτικού της και δειλά της ζήτησα να μου δείξει το παιδί.

— Πρώτα θά μου πεις σε ποιόν από τους δυό μας μοιάζει κ' ύστερα θά το δεις. . . Θέλω να δω αν θά το μαντέψεις, μ' ακόμη θέλω να σε παιδέψω λίγο, χρυσέ μου. . . Να σε κρατήσω σε μιάν ωραία αγωγή, ψιθύρισε κ' έφερε το αδύνατο χέρι της πάνω από το σκεπασμένο προσωπάκι του μωρού.

— Πώς μπορώ να μαντέψω τίνος μοιάζει!

Αυτό δεν μπορείς να το ξαίρεις ούτε σ' από τώρα, της απάντησα.

— Κι όμως! . . . Σαν το δεις, θά έμολογήσεις πώς είμαι γι' ή ίδια. . . Σου κακοφάνεται; . . . Μά τί να γίνει; . . . "Η φύση έδω δέ φάνηκε αριστοκρατική. . . είχαμε κ' οι δυό μας τα ίδια δικαιώματα πάνω του. . . Πήρε το γένος το δικό σου και τ' δικό μου χαρακτηριστικά. . . έτσι μένουμε κ' οι δυό μας ευχαριστημένοι. . . Δεν είναι αλήθεια, χρυσέ μου; . .

Κι αυτό λέγοντας ξεσκέπασε το προσωπάκι του μωρού, που δεν έπαυε στο διάστημα τουτο να νιαουρίζει σαν ένα νεογέννητο γατάκι.

Τ' ήν ένιωθα να με πρκαχλούει μ' επίμονα βλέμματα για να δει ποιόν έντύπωσι θά μούκανε το παιδί μας. Και μόνο σ' στήματσα να το φιλώ, κατ' σύσταση της μαμής, με ρώτησε:

— Λοιπόν; . . . Δε βρίσκεις πώς μου μοιάζει;

Προτίμησα να την αφήσω, αν όχι στην πλάνη της, αφού δεν μπορούσα να υποστηρίξω το αντίθετο, μ' στήν επιθυμία της. Τ' ήν καταλάβαινα τόσο καλά! Και μου φαινόταν τόσο χαριτωμένη ή επιμονή της!

— "Εχεις απόλυτο δικιο. . . Σου μοιάζει καταπληχτικά. . . Νομίζω πως βλέπω σένα την ίδια, της είπα με τέτοια πειστικότητα που κ' ή μαμμή άρχισε να παραδέχεται τώρα ότι τα μάτια του μωρού, που δεν είχαν καλά-καλά ανοίξει, ήταν ολόιδια τα μάτια της μητέρας του.

Θυμώμαι πως από τη στιγμή εκείνη δεν άφησα τη μικρή μου γυναίκα μοναχή, παρά ελάχιστες φορές. "Επί πολλές μέρες έμεινα κλεισμένος στο σπίτι και τότε μόνο έδβαινα, όταν το καλούσαν σπουδαίες επαγγελματικές μου υποθέσεις.

Καθόμουν πλάι στο κρεβάτι κ' είτε κουβέντιαζα, είτε διάβαζα ευχάριστα βιβλία στη μικρή άρρωστη μαμμή, που τ' αγαπούσε πολύ. Κι όταν ξυπνούσε το μωρό κ' άρχιζε να κλαίει, προσπαθούσα κ' εγώ, μαζί με τη μητέρα του, να το ήμερώσω χτυπώντας τα χέρια μου ελαφρά και κροταλίζοντας τη γλώσσα μου. Μά το μωρό σπάνια τύχαινε να σωπάσει μόνο με τα χάδια και τα παιχνίδια. Και τότε ή μικρή μου γυναίκα άνοιγε το λινό της νυχτικό, έπαιρνε στο άσπρο της χεράκι το κάτασπρο στηθάκι της, τόφερνε

στα χεϊλάκια του μωρού, που χωρίς πολλά-πολλά βαζόταν να βουζάλνει, χτυπώντας με τ' ατύλιχτα χεράκια του το στηθος της μαμής του.

Πόσο βαθιά μετανιώωνω—θέ μου!—, σ' φέρω στο νοῦ την υπέρτατη αυτή στιγμή, για την αγωνία που πότισα τη μικρή μου γυναίκα, όσο κι αν αυτή στάθηκε προσωρινή, όσο κι αν έχει πιά ξεχαστεί κ' από τους δυό μας. Κι άπορώ πως έπεσα σ' ένα τόσο μεγάλο σφάλμα και τρέμω στην ιδέα ότι μπορεί να το ξανακάνω, σπρωγμένος πάλι από την ίδια σατανική όρμη.

II

Είχαν περάσει πέντε χρόνια, μα και σ' μένα και στη μικρή μου γυναίκα έχαναν την έντύπωση πέντε ήμερών, όχι παραπάνω. Οι φροντίδες μας για το παιδί που, όσο μεγάλωνε, μεγάλωναν κι αυτές, μάς απασχολούσανε τόσο, που χάναμε την αίσθηση του χρόνου.

Ο μικρός μας έγινε ένα όμορφο και πολύ κομψό αγόρι, που έμοιαζε πραγματικά με τη μαμμή του. Είναι, μα την αλήθεια, ν' άπορεί κανείς πως ξεχώρισε την όμοιότητα αυτή ή μικρή μου γυναίκα, από τότε που το παιδί μας δεν ήταν άλλο, από μια τρυφερή σαρκούλα, μόλις κολλημένη πάνω σ' ε-γαλατένια κοκκαλάκια. Μπόρεσε να δει εκείνη με τα μητρικά της μάτια, τι δεν κα-τώρωνα να δω εγώ; Διαιστάνθηκε την αυριανή φυσιογνωμία του παιδιού της; Τόλεγε απλά επειδή το επιθυμούσε; είναι κάποια μυστική δύναμη που κρυβόταν μέσα της και που ούτε αυτή ή ίδια δεν την ήξειρε. "Ο-σες φορές τη ρώτησα, μου άποκρίθηκε:

— Μά τόδλεπα, τόδλεπα, χρυσέ μου, πώς μου έμοιαζε. . . Τι να σου πω; . . .

Στο παιδί δώσαμε τόννομα του πατέρα της μικρής μου γυναίκας, που αυτό την έχανε να χαρεί πολύ. Δε μου έκδήλωσε όμως τη χαρά της, μη θέλοντας, ίσως, να μ' άφίσει να καταλάβω πως είχε κάνει μι' α τέτοια σκέψη παραγνωρίζοντας το δικαίωμα που είχε ο δικός μου πατέρας, σ' αν πελαμένος που ήταν, πάνω στο πρώτο μου παιδί. Κι όταν της είπα πως θά ήθελα να λέγαμε το αγόρι μας "Αλκη, έσκυψε το κεφάλι με χάρη άπάνω στον ώμο, και χαμήλωσε τα μάτια και δε μίλησε.

— Θά ήθελες να το βαφτίσουμε μ' άλλο όνομα; τη ρώτησα, μ' όλο που την είχα καταλάβει.

— Δε σου φαίνεται, χρυσέ μου, ότι πρέπει να προτιμηθεί ο δικός σου μακαρίτης πατέρας; είπα κοιτάζοντάς με τώρα στα μάτια για να για να μαντέψει τη σκέψη μου.

— Ναί. . . Κι όμως, Μαρίκα, είμαι βέβαιος ότι ο πατέρας μου έχει όλη την υπομονή να περιμένει το δεύτερο. . . "Ενώ ο δικός σου ζει και γι' αυτό ίσως θά βιάζεται, της απάντησα παραμερίζοντας από τα μάτια της μι' α τοῦφα των μαλλιών της.

— "Αφού το λές. . . "Αφού το θέλεις εσύ, έχανε συγκατώντας τον ένθουσιασμό της, που τον άφησε λίγο άργότερα να έκδηλωθεί, όταν με μι' α παρμιερή άφορμή που της έδωσα έπεσε στο στηθος μου λέγοντας:

— Μά είσαι τόσο καλός μαζί μου. . . Είσαι τόσο άξιαγάπητος!

Στην άνατροφή του αγόριού μας είχαμε άφοσιωθεί κ' οι δυό μας. Καθένας μας ξεχωριστά προσπαθούσε ν' αναπτύξει το παιδί με δικό του τρόπο και να του μεταδώσει μόνο τις χάρες που νόμιζε πως άτέχε, κρύβοντας με προσοχή τα έλαττώματά του από τα μάτια του παιδιού. Κ' εγώ άφωνα τη μικρή μου γυναίκα να κάνει, μολονότι σε πολλά σημεία δε συμφωνούσα μαζί της ως προς την άγωγή του αγόριού και τη στάση της απέναντί του. "Η μικρή μου γυναίκα του φερνόταν ως αν ήταν κοριτσάκι, το χάρδευε περισσότερο απ' ό,τι θάπρεπε και το καλλώπιζε έτσι, που δε στεκόταν σ' ένα αγόρι, έστω και τεσσάρων χρονών.

Μά ή επίδρασή της πάνω στον "Αλκη μας δε θά μπορούσε να σταθεί μεγάλη, αφού ήταν από την άλλη ή δική μου ισχυρή αντίδραση, που τη δεχόταν το παιδί μ' έκδηλωμένη ευχαρίστηση, πράμα που ή μαμμή του δεν μπορούσε ν' άντιληφτεί. Και τουτο προς μεγάλη μου ευχαρίστηση.

"Εκείνο το χρόνο, που έτρεξε το Ολιθερό περιστατικό της συζυγικής μου ζωής, είχαμε βγει στην έξοχή. Κ' ήταν το πρώτο καλοκαίρι που το χάναμε έξω, από τον καιρό που παντρευτήκαμε. Στεκόταν πάντα μι' α μας επιθυμία να ξεκαλοκαυρεύαμε σε κάποιο χωριό. Μά τα δυό πρώτα καλοκαίρια προτιμήσαμε να ταξιδέψουμε και τ' άλλα δυό τα περάσαμε

στὴν πόλη, ἀναγκασμένοι νὰ τὸ κάνουμε ἀπὸ λογικῆς ἐπιπόδια.

Ἡ μικρή μου γυναίκα φαινόταν πλατυὰ ἐνθουσιασμένη μὲ τὴν ἐξοχικὴ ζωὴ. Καὶ δὲν τὴν ἀδικοῦσα γιατί τὸ χωριὸ πού διαλέξαμε γιὰ νὰ περπατήσουμε εἶταν ὠραίο καὶ μαζὶ ὑγιεινό. Ὑστερα, τὸ σπιτάκι πού νοικιάσαμε ἀνταποκρινόταν σ' ὅλες μας τίς λογικὲς ἀξιώσεις. Διςμένο στὴ ράχη ἐνὸς λοφίσκου ἔδλεπε τὸ λεκανοπέδιο, πού ἀπλωνόταν κάτω, σ' ὅλη του τὴν ἔκταση. Εἶχε νερὸ ἀρκετό, ἓνα μικρὸ ἀμπέλι καὶ ἓνα χωράφι μὲ τρεῖς ἀμυγδαλιές, πού καὶ αὐτὰ τὰ εἶχαμε νοικιάσει γιὰ κείνο τὸ κλοκαίρι.

Τὸ μόνο πού ἔκανε τὴ μικρή μου γυναίκα νὰ λυπάται εἶταν ὅτι ἐγὼ δὲν ἔμενα διαρκῶς στὴν ἐξοχή. Πέδαια δὲν μπορούσα ν' ἀφήσω τὸ γραφεῖο μου στὰ χέρια τῶν ὑπαλλήλων. Καί, κατὰ σύμπτωση, ἐκείνη τὴ χρονιά ἔπεσαν πολλές δουλειές καὶ ὅλες μαζεμένες, πού μὲ κρατοῦσαν τίς περισσότερες μέρες τῆς βδομάδας κάτω στὴν πόλη. Δὲν ἔδωκα στὴν ἐξοχή, παρὰ μόνο τὴν Ἑρτίτη τὸ βράδυ γιὰ νὰ γυρίσω τὴν Πέμπτη τὸ πρωῒ, καὶ τὸ Σάββατο τὴ μεσημέρι γιὰ νὰ ξαναγυρίσω τὴ Δευτέρα. Καὶ εἶταν τότε πού φαινόταν τὸ σπίτι ἓνα παλατάκι καὶ τὸ χωριὸ ἓνας παράδεισος γιὰ τὴ μικρή μου γυναίκα καὶ τὸν Ἄλκη μας.

Ὅταν ἔφτανα βράδυ στὸ χωριό, ἐρχόνταν καὶ οἱ δύο νὰ μὲ υποδεχτοῦνε κάνοντας μιὰ πορεία δυὸ χιλιομέτρων ἀπὸ τὸ σπίτι. Ὁ Ἄλκης, σὰν ἔδλεπε τὸ ἐπιδατικό αὐτοκίνητο τῆς γραμμῆς νᾶρχεται ἀπὸ μακριά, ἔβγαζε τὸ ἄσπρο λιγὸ καπελλάκι του καὶ ἔγνεφε φωνάζοντας: «—Ὁ μπαμπάς! ὁ μπαμπάς!», ἐνῶ ἡ μαμμά του τὸν σήκωνε στὰ χέρια γιὰ νὰ μπορέσω νὰ τὸν δῶ μέσα ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸ αὐτοκίνητο.

Καὶ γυρίζουμε καὶ οἱ τρεῖς στὸ σπίτι πεζῇ. Βαδίζοντας μοῦ ἀφηγόταν ἡ μικρή μου γυναίκα πὼς πέρασε τίς μέρες πού ἔλειπα ἐγὼ στὴν πόλη καὶ ὁ Ἄλκης μοῦλεγε γιὰ τὰ παιχνίδια πού ἔπαιζε σ' ὅλο τοῦτο τὸ διάστημα.

Σὰ φτάνουμε στὸ σπίτι, καθόμαστε μὲ τὸν Ἄλκη ὅξω στὴν αὐλὴ καὶ περιμέναμε τὴ μαμμά νὰ ἐτοιμάσει τὸ τραπέζι. Ὁ Ἄλκης σκάλωνε στὰ γόνατά μου καὶ ἢ ἰάπαιζε μὲ τὴ γραβάτα μου, ἢ θὰ ζητοῦσε νὰ τοῦ πῶ πὼς θὰ περνούσαμε ὅλη τὴν ἄλλη μέρα. Ἦ-

στερα περπατάμε στὸ μικρὸ χωράφι, πού εἶταν στὸ πίσω μέρος τοῦ σπιτιοῦ καὶ ὅπου ἡ μαμμά εἶχε στρωμένο τὸ τραπέζι. Ὁ Ἄλκης ἔτρεχε νὰ καθίσει στὴν ὠρισμένη θέσθ του, ἀπλωνε μπροστὰ στὸ στηθαί του τὴν πετσέτα του καὶ περπατοῦσε εἴτε τὴ μαμμά, εἴτε τὴν ὑπερέτριά νὰ τοῦ τῇ δέσει, γιατί ὁ ἴδιος δὲν εἶχε μᾶθει νὰ κάνει φιόγκους. Καὶ ἀρχίζουμε τὸ δείπνο μας, κάτω ἀπὸ τὸν ἑναετρο καλοκαιριάτικο οὐρανὸ, μὲ πολὺ ῥεξη καὶ μ' ἀδιάπτωτο κέφι. Ἡ μικρή μου γυναίκα μιλοῦσε διαρκῶς γιὰ εὐχάριστα πράγματα καὶ ἔπινε πρὸς χάρη μου ἓνα ποτήρι κρασί περισσότερο τοῦ συνειθισμένου γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ πεῖ: «—Χρυσέ μου, ξαίρεις ὅτι μέθησα;» γνωρίζοντας πὼς τοῦτο τὸ ῥεξη πολὺ χαριτωμένο. Σὰν ἀκούγε ὁ Ἄλκης τὴ μαμμά του νὰ λέει ὅτι μέθησε, τὴν κοίταζε μὲ περίεργα βλέμματα, θέλοντας ὥστε νὰ ξεχωρίσει τὴ διαφορὰ πού εἶχε τώρα ἡ μικρή του μαμμά. Καὶ ὅμως δὲν τῆς ἔδρισκε τὴν παραμικρὴ ἀλλαγὴ. Μόνο πού ἡ μαμμά γελοῦσε δυνατώτερα καὶ πιδ χαρούμενα.

Σὰ σηκώνομαστε ἀπὸ τὸ τραπέζι, γυρίζουμε πάλι στὴν αὐλὴ. Ἡ μικρή μου γυναίκα καὶ ἐγὼ καθόμαστε σὲ δυὸ σαλζ-λόγκ. Ὁ Ἄλκης ἀνέβαινε νὰ καθίσει πάνω στὰ γόνατα τῆς μαμμᾶς του ἢ στὰ δικά μου παρακαλώντας νὰ τοῦ ποῦμε τὸ παραμῦθι τοῦ «χρυσοῦ πουλιοῦ», πού ποτὲ δὲν κατέρησε ν' ἀκούσει τὸ τέλος του, γιατί πάντα τὸν ἔπαιρνε ὁ ὕπνος στὰ μισά. Καὶ τότε ἡ μικρή μου γυναίκα τὸν ἔφερνε σηκωτὸ μέσα στὸ κρεβάτάκι του, τὸν ἐγδυνε σχεδὸν κοιμισμένο καὶ τὸν ξάπλωνε κάνοντας πάνω του μὲ τὸ δικό της χέρι τὸ σημεῖο τοῦ στυροῦ. Ἐπειτα ξανάδωκε στὴν αὐλὴ καὶ καθίσε ἡ ἴδια τώρα στὰ γόνατά μου, ἀκουμπώντας τὸ κεφάλι της στὸν ὦμο μου. Καὶ ἐρχόταν τώρα ἡ σειρά της νὰ τῇ βάλω νὰ κοιμηθεῖ.

— Ἐλα, πάμε γιατί νυστάζεις καὶ ἐσύ, τῆς ἔλεγα.

Καὶ μπαίναμε στὸ σπίτι. Μὰ ἡ μικρή μαμμά, ὅσο καὶ ἂν εἶταν μικρή, δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ τῇ γδύσουν σὰν τὸν Ἄλκη.

Τὴν ἄλλη μέρα ξυπνοῦσαμε πολὺ πρωῒ. Τὸ ἀγόρι μας εἶταν ὅλο καλὴ διάθεση μὲ τὴν ἰδέα πὼς θὰ περνοῦσα τὴ μέρα κείνη κοντά του. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ μικρή μου γυναίκα. Ἀφοῦ πῖναμε τὸ γάλα μας, κατεβαίναμε πρὶν ἡλιάσει καὶ οἱ τρεῖς στὸ ἀμπέλι γιὰ νὰ κό-

ψουμε σταφύλια. Ὁ Ἄλκης ἔπαιρνε ἓνα δικό του μικρὸ καλάθι καὶ τὸ γέμιζε μὲ τρία ταμπιά, ἓνα γιὰ τὴ μαμμά, ἓνα γιὰ μένα καὶ ἓνα γιὰ τὸν ἑαυτοῦλη του. Καὶ ὅπως μᾶς εἶπε ἓνα πρωῒ, μὲ πολλὴ χάρη, φρόντιζε νὰ ἔχουν ὅλα τὸ ἴδιο χροῖμα καὶ τὸ ἴδιο πάνω-κάτω μπόδι γιὰ νὰ μὴ σταθεῖ αἰτία ἢ διαφορὰ νὰ μαλλιώσουμε πάνω στὴ μοιρασιά. Μὰ ἡ μαμμά του—πού τῆς ἄρεσε νὰ τὸν πειράζει—τοῦ ἀλλάζε μὲ τρόπο τὸ ἓνα ταμπιά, ἂν εἶταν μαῦρο μ' ἓνα ἄσπρο, κάνοντάς τον ν' ἴσκει γιὰ τοῦτο τὸ θαῦμα.

Ἄλκη, εἶναι τὸ χρυσὸ πουλί πού σου τ' ἀλλάζει γιατί δὲν κρατιέσαι ν' ἀκούσεις ὡς τὸ τέλος τὸ παραμῦθι του, ἔλεγε γελώντας ἡ μαμμά του.

Κι' ὁ Ἄλκης, πού στὸ τέλος κάτι ἄρχισε νὰ μυρίζεται, τὴν ἔδλεπε μὲ τὰ ἔξυπνά του μάτια καὶ φαινόταν σὰ νὰ τῆς ἔλεγε:

— Ἔτσι μοῦ μπαίνει στὸ μυαλό, μαμμάκα, πὼς τὸ χρυσὸ πουλί εἶσαι σύ...

Ὅλο τ' ἄλλο πρωῒ τὸ περνούσαμε κάτω ἀπὸ τὴ μεγάλη ἀμυγδαλιά. Ἡ μικρή μου γυναίκα κεντοῦσε, ἐγὼ διάβαζα δυνατὰ γιὰ ν' ἀκούει καὶ ἐκείνη κανένα ρομάντσο καὶ ὁ Ἄλκης ἔπαιζε κοντὰ στὴ ρίζα, σκαλίζοντας τὰ χώματα καὶ βάζοντας τὰ χαλίκια τὸνα πάνω σ' ἄλλο. Καὶ τ' ἀπόγεμα, ὕστερ' ἀπὸ τὴ δύση, κατεβαίναμε στὸν κάμπο καὶ παίρνοντας τὸ καλντερίμι βγαίναμε στὸ σπίτι τοῦ ἰδιοκτήτη τοῦ σπιτιοῦ μας πού εἶχε ἓνα ὠραιότατο περιβόλι μὲ πολλὰ καὶ διάφορα ἔντρα.

Ἀργὰ τὸ βράδυ γυρίζουμε στὸ σπίτι. Εἶμαστε ὅμως καὶ οἱ τρεῖς ἀκεφοί: ὁ Ἄλκης γιατί δὲ μπορούσε νὰ μὲ ρωτήσῃ πού καὶ πὼς θὰ περνούσαμε τὴν ἄλλη μέρα, ἡ μικρή μου γυναίκα γιατί θάμενε πάλι μόνη γιὰ μέρες καὶ ἐγὼ γιατί εἶμουν ἀναγκασμένος νὰ τοὺς ἀφήσω καὶ νὰ πῶ στὴν πόλη.

Ποτὲ ὡς τὴ μέρα κείνη δὲν τόλμησα νὰ τὸ σκεφτῶ καὶ ὅτι θὰ ἐρχόταν μιὰ στιγμὴ πού μὲ τόση εὐκολία θάλεγα ψέμματα στὴ γυναίκα μου καὶ μάλιστα γιὰ μιὰ τέτοια ἀφορμὴ. Κι' ἀκόμη ὡς σήμερα ἀπορῶ πὼς στάθηκα τόσο ἀδύνατος γιὰ νὰ παρασυρθῶ ἀπὸ μιὰν ἄλλη γυναίκα καὶ νὰ ξεχάσω, ἔστω γιὰ λίγο καιρὸ, τὸν Ἄλκη καὶ τὴ μικρή του μαμμά.

Εἶταν κατὰ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου πού

ἦρθε μιὰ μέρα—μιὰ μοιραία μέρα γιὰ μένα—ἡ Λίζα στὸ γραφεῖο μου. Δὲν τὸ ἀρνούμαι: ὅτι τὸ ἀντίκρουσμά της μὲ συγκίνησε θυμίζοντάς μου τίς παλιές μας τρυφερὲς σχέσεις καὶ τίς ἀμαρτωλὲς νύχτες, πού πέρασα, στὸ πλάι της. Φαίνεται πὼς τὸ ἴδιο συνέβηκε καὶ σὲ κείνη, γιατί καθὼς μ' εἶδε—ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια!—δὲν κρατήθηκε νὰ μὴ μὲ φιλήσῃ, ἀποκαλώντας με, ὅπως συνέβηκε, «κακὲ μου». Ἄν εἶχε ἀλλάξει, χωρὶς ἄλλο ἢ φωνὴ της θὰ μοῦ τὴν ξανάφερνε στὸ νοῦ ὅπως εἶταν τότε πού σχετιζόμαστε. Μὰ ἡ Λίζα ἔμενε ἡ ἴδια, τὸ κορίτσι τῶν δεκάξη χρονῶν, μὲ ὅλο πού τώρα εἶταν μιὰ παντρεμένη γυναίκα μὲ τρία παιδιά.

Καθίσαμε στὸν καναπὲ τοῦ γραφείου μου καὶ παραδοθήκαμε στίς παλιές μας ἀναμνήσεις. Ἐπειτα μιλήσαμε, σὰ δυὸ καλοὶ φίλοι, γιὰ ὅσα μᾶς συνέβησαν ὕστερ' ἀπὸ τὸ χωρισμό μας. Ἔτσι ἔμαθα πὼς ἡ ἐρωμένη μου τῶν νεανικῶν μου χρόνων εἶταν παντρεμένη μὲ κάποιον πλούσιο Ἀλεξανδρινὸ μπαμπά-κέμπορα, πού μαζί μὲ τὴ μεγάλη του καρδιά εἶχε καὶ μεγάλη ἡλικία καὶ ὅτι εἶχε ἀποκτήσει τρία παιδάκια, δυὸ κορίτσια καὶ ἓνα ἀγόρι. Καὶ παίρνοντας τὸ χέρι μου στὰ δικά της ἔσκυψε κοντὰ σ' αὐτὶ μου καὶ φιλοῦσε:

— Ἐλθθαμε μὲ τὸν ἀντρα μου στὴν Ἀθήνα γιὰ κάποια περιουσιακὴ ὑπόθεση. Καταλαβαίνεις δὲ ὅτι θὰ μοῦ εἶταν ἀδύνατο ν' ἀνεβῶ στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ μὴν ἐρθῶ ὡς ἐδῶ νὰ σὲ συναντήσω. Στὸν ἀντρα μου δικαιολογήθηκε λέγοντας ὅτι θὰ ῥχόμουν στὴν ἐπαρχία μου γιὰ νὰ δῶ μιὰ γριὰ θειά μου. Καὶ νὰ μαι, κακὲ μου, κοντὰ σου πάλι, κοντὰ σου, ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια! Πόσο εἶμαι εὐτυχισμένη πού θὰ ξαναζήσω, ἔστω γιὰ λίγο, τίς περασμένες ἐκείνες στιγμὲς μας.

Τὸ βράδυ τῆς ἴδιας μέρας ξαναπέρασε ἀπὸ τὸ γραφεῖο μου. Τῆς εἶχα πεῖ ὅτι θὰ τὴν περίμενα νὰ δειπνήσουμε μαζί. Ἡ ξαίρα πὼς αὐτὸ πού ἔκαμα εἶταν ἐπικίνδυνο τόσο γιὰ μένα, ὅσο καὶ γιὰ τὴ μικρή μου γυναίκα. Καὶ ὅμως ἀφήφισα τὸν κίνδυνο καὶ δὲ λογάριαζα καμμιὰ συνέπεια. Ἡ παρουσία τῆς Λίζας μοῦφερε στὸ νοῦ τὴν περασμένη μου ἐποχὴ καὶ μ' ἔκανε νὰ ξεχάσω κάθε ὁμορφιά τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς καὶ ἀκόμη κάθε χρέος ἀπέναντι τῆς μικρῆς μου γυναίκας καὶ τοῦ παιδιοῦ μου. Μὰ δὲν τὸ κρύβω πὼς καὶ ἂν ἡ γυναίκα αὐτὴ δὲν εἶταν ἡ Λίζα, ἡ πα-

λιά μου έρωμένη, πάλι το ίδιο θα συνέβαινε, φτάνει ναχα μπροστά μου ένα ώρατο κορμί σαν το δικό της, ένα πρόσωπο έξυπνο κι εμμορφο σαν της Λίτσας κι ένα σύνολο μ' ευγενικούς και θελκτικούς τρόπους. 'Η έπιθυμία μου αυτή, που άρχισαν να τη νιώθω ύστερ' από τον τρίτο χρόνο του γάμου μου, με πού την κρατούσα κρυφή ακόμη κι από τον ίδιο τον έαυτό μου, έκδηλωνόταν τώρα τολμηρότατη με την παρουσία της Λίτσας. Καί το βράδυ, σαν αποδειπνήσαμε, είμουν εγώ πρώτος που πήρα το δρόμο προς το ξενοδοχείο της. Αυτό, θυμίζμαι καλά, ένθουσίασε τη Λίτσα που βρίσκοντάς με παντρεμένο είχε βεβαιωθεί ότι ο σκοπός του ταξιδιού της ως την επαρχία δεν θα πραγματοποιόταν.

Την άλλη μέρα το πρωί ήρθε πάλι στο γραφείο μου να με δει και να με παρακαλέσει άλλη μια φορά να μην πάω το βράδυ έξω. Την ώρα κείνη έτυχε να λείπω. Καί μολονότι της είπα ε' υπάλληλός μου ότι άσφαλώς ή' άργούσα, αυτή κάθισε και με περίμενε λέγοντας πως ή' υπόθεσή της πήρε κακό δρόμο από χτες ως σήμερα κι ότι έπρεπε να με δει το δίχως άλλο πριν το μεσημέρι.

Σαν πήγα, ύστερ' από μιάμιση ώρα, τη βρήκα να κάθεται στο μουσαμαδένιο καναπέ και να διαβάζει το καταστατικό του Δικηγορικού Συλλόγου, που μόλις μπήκα το πέταξε σε μια καρέκλα, ψιθυρίζοντας:

— Μά έλα πιά, κακέ μου... Σε περιμένω σχεδόν δυο ώρες!... Τόσες φορές διάβασα το καταστατικό του σωματείου σας που μπορώ να πω ότι το ξαίρω απόξω... 'Επρεπε να 'χεις έδω τίποτα περιοδικά της μόδας για τις πελάτισσες που είναι αναγκασμένες να σε περιμένουν, ή τουλάχιστο να μην έχεις κλειδωμένο το νόμο περί διαζυγίου...

Καί το χρουστέλλινο γέλιο της σκορπίστηκε στο γραφείο.

Την πλησίασα και κάθισα δίπλα της. 'Εκείνη έρριξε μια ματιά στη μικρή πόρτα του χωρίσματος για να βεβαιωθεί ότι δε μ'αξ βλέπει κανείς και παίρνοντας το κεφάλι μου μέσα στα χέρια της είπε:

— Λοιπόν, επιμένεις;... Μ' άφου σου λέω πως το περισσότερο που θα μείνω ακόμη είναι ως το τέλος του μηνός... Δε θέλω

ούτε μια βραδυά να σε χάσω σ' έλο αυτό το διάστημα... Ξαίρω, όμως, πως τούτο δε μπορεί να γίνει και δεν επιμένω... Να μου λείψεις όμως δυο βραδυές, μόλις ύστερ' από την πρώτη μέρα που ξαναανταμώσαμε, μου είναι ελότελα άνυπόφορο... Θα μείνεις, δε θα μείνεις;... 'Ελα, κακέ μου, πές το ναί!...

Της είπα, όπως και την περασμένη νύχτα, πως δε θα μπορούσα να δικαιολογήσω την άπουσία μου στη γυναίκα μου. Της ήρξιστηκα ότι θα έμενα, άφου τόθελα κι' εγώ, αν δεν φοβόμουν πως κάτι θα 'ταν δυνατό να υποψιαστεί ή Μαρίκα, πράμα άνεπιθύμητο σε μένα. Της ζήτησα να με καταλάβει σαν παντρεμένη που είταν κι αυτή, βεβαιώνοντάς την ότι έκανα χίλιους συνδυασμούς για να μείνω, χωρίς να βρίσκω κανένα λογικό.

Μά ή Λίτσα δεν έννοούσε να υποχωρήσει: —'Όχι, θα μείνεις!... 'Εχω το δικαίωμα να τ' αξιώσω... 'Η δικαιολογία είναι εύκολη... Θα τηλεφωνήσεις στο χωριό πως σε κρατά μια σπουδαία υπόθεση στην πόλη κι ότι δε θα βγεις έξω, παρά μόνο το Σάββατο... Σου υπόσχομαι να μη σ' έμποδίσω τότε...

Δεν μπόρεσα ν' άμυνθώ περισσότερο. Της δήλωσα ότι θα μείνω.

— Μπράβο! φώναξε άδιαφορώντας αν θα την άκουγε ο υπάλληλος και με φίλησε στο στόμα χωρίς θόρυβο.

Λίγη ώρα ύστερα τηλεφωνούσα στη γυναίκα μου ότι μια έκτακτη συνεδρίαση του συλλόγου μας θα με κρατούσε στην πόλη κι ότι δε θα δόχαινα έξω, παρά το Σάββατο το βράδυ.

Που βρήκα τη δύναμη να παίξω ένα τόσο δύσκολο ρόλο μπροστά στα μάτια της μικρής μου γυναίκας, μυστήριο!

Όταν βγήκα το Σάββατο, στο χωριό, ή Μαρίκα κι ο 'Αλκης με περιμένανε στο ίδιο μέρος. Οι χαρές του παιδιού μου, εκείνο το βράδυ, είταν πολύ μεγάλες κι ο ένθουσιασμός του έκδηλωνόταν με χίλιους τρόπους: με κι' ή μικρή μου γυναίκα δεν ήξαιρε πως να μου έκφράσει την ευτυχία της γιατί βρίσκόντουσαν σιμά της κι ούτε έβρισκε λόγια για να μου πει πόσο της κόστισε το τηλεφώνημά μου.

—'Ω! άλλη φορά πρέπει ν' αναβάλεις

κάθε υπόθεσή σου και ναρχεσαι έξω... Φαντάσου να σε βλέπω μόνο μιάμιση μέρα τη βδομάδα... Αυτό δε θα μπορέσω να το υποφέρω για πολύ», έλεγε και ξανάλεγε όσο γυρίζαμε στο σπίτι.

Κ' εγώ της υποσχόμουν ότι δε θα ξαναγινόταν ένα τέτοιο πράμα, παρά μόνο σε μιάν άνυπολόγιστα μεγάλη ανάγκη, και της έδυνα ε' λόγο μου ότι έξίσου είχα λυπηθεί κι' εγώ. Προσπαθούσα με κάθε τρόπο να την κρατήσω μακριά από την αλήθεια για να σώσω τη δική της και τη δική μου αξιοπρέπεια, γι' να μην ταράξω τη γαλήνη του σπιτιού μας. Κι όμως ήξαιρα πως και την έρχόμενη Τρίτη ή' άπουσίαζα, ότι «μια άνυπολόγιστα μεγάλη ανάγκη» θα με βαστούσε στην πόλη. Τό 'χα υποσχεθεί της Λίτσας.

Μ' αν την πρώτη φορά δέχτηκε όσα της είπα χωρίς να τ' άμφισβητήσει, τη δεύτερη δεν έκανε το ίδιο. Το διάκρινα καθαρά στο βλέμμα και στα λόγια της. Κάτι υποψιαζόταν εις βάρος της συζυγικής μου πίστης, δεν τόλμησε όμως να μου το φανερώσει, μη έχοντας ίσως άπόλυτη έμπιστοσύνη στη διαίστησή της. Θυμίζμαι μόνο πως το βράδυ εκείνο του Σαββάτου δεν ήρθε με τον 'Αλκη να με υποδεχτεί, κι όταν έφταξα μόνος στο σπίτι, μου είπε:

—'Αν και μου γράφες ότι θα 'ρχόντουσαν άπόψε, άμφέβαλα... Γι' αυτό και δεν ήρθα να σε συναντήσω... 'Ελεγα πως θα κούραζα άδικα το παιδί κι ότι θα ήλυπασσα περισσότερο κάνοντάς το να σε περιμένει μάταια...

Καί με καίταξε στα μάτια. Μου φάνηκε σ'α να μου έλεγε: «—Τά ξαίρω όλα!» Στο πρόσωπό της είταν ζωγραφιστή ή άνησυχία κι' ή θλίψη. Για' μια στιγμή ένιωσα τον έαυτό μου άδύνατο να κρατήσει το μυστικό κι' αίστάνθηκα την ανάγκη να της τ' άξομολογηθώ όλα, βεβαιώνοντάς την ότι είταν μια τρέλλα μου, ένα σφάλμα μου ή ότι είταν, έπιτέλους, κάτι που δε θα μπορούσα να το άποφύγω κι ότι δεν είχε πιά κανένα φόβο για μένα, άφου έδιωξα τη γυναίκα που ήρθε να ταράξει τη γαλήνη του σπιτιού μας και μετάνιωσα βαθιά για κείνο που έκανα. Μά προτίμησα να

την αφήσω στην άμφισβολία της και προσπάθησα να την πείσω πως πράγματι κάποια επαγγελματική υπόθεση με κράτησε για δεύτερη φορά μακριά της.

'Ετσι σ'α μάκουσε να της λέω ότι θα τους κατέβαζα στην πόλη αν μου συνέβαινε άλλη φορά να μη μπορώ να βγω έξω, ήσυχασε, βεβαιωμένη με την υπόσχεσή μου αυτή, ότι είταν άστεια δσα σκέφτηκε έναντίο μου κι ότι μ' άδίκησε σκληρά. Δεν ήταν δυνατό να συλλογιζόταν άλλιώς, άφου δεν άργησε πολύ να ευθυμήσει. 'Εκείνο το βράδυ, μάλιστα, κάθισε μπροστά στον 'Αλκη πάνω στα

Η ΜΕΓΑΛΗ ΤΕΧΝΗ

Δ. ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ:

Η ΟΠΤΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΑΓ. ΔΟΜΙΝΙΚΟΥ

'Εξετέθη στην Παναοθήκη της Αρέσσης. 'Ιδιοκτησία P. Cassirer και T. Boehler.

γόνυτά μου κι άρχισε νά μου λέει πώς πέρασε τις μέρες που έλειπα. Την έδρισα τρυφερώτερη και πιο χαρούμενη από κάθε άλλη φορά.

Κι' όταν μάς άφισε για νά ετοιμάσει τὸ τραπέζι, σήκωσα τὸ άγόρι μας στήν άγκαλιά μου και, κοιτάζοντάς το στα ώραία του μάτια, ζήτησα απ' αὐτό νά με συχωρέσει. 'Ο Άλκης σάν ξαφνιασμένος με ρώτησε:

— Μά γιατί με κοιτάζεις έτσι, μπαμπάκα; Πόσο τὸ επιθυμοῦσα νά εἴταν μεγάλος, στίς παραμονές τοῦ γάμου του, για νά μποροῦσα νά τοῦ ξομολογήθω τὸ παραστράτημά μου και νά τὸν προετοιμάσω νά ζήσει μιὰ τέτοια στιγμή σάν τὴ δική μου τῆς βραδυᾶς ἐκείνης. Νά τοῦ πῶ ὅτι κι αὐτός θά ξεχνοῦσε κάποτε τὴ γυναίκα του ὅσα κι ἂν τὴν ἀγαποῦσε, ὅσο κι ἂν δὲ θά τοῦδινε καμμιάν ἀφορμή, και νά τὸν συμβουλέψω νά τῆς τὸ κρατήσει μυστικὸ για νά μὴ τῆς θίξει τὴν

ἀξιοπρέπειά της και νά μὴν ταπεινωθεῖ αὐτὸς ἀπέναντί της. ἄφου, ὅπωςδήποτε, ἀργά ἢ γρήγορα, θάφερνε τὰ βήματά του πρὸς τὸ σπίτι του.

Ὡ! μάρτυς μου ὁ Θεὸς ἂν δὲν περιμένω με λαχτάρα τὴ μέρα τούτη ποῦ θά μου δώσει τὴν εὐκαιρία νά κάνω στὸ παιδί μου ἕνα σπουδαῖο μᾶθημα παρμένο ἀπὸ τὸ δικό μου περιστατικὸ. Νά τοῦ πῶ: « Ὁ ἄπιστήσας στὴ γυναίκα σου, ξαῖρε το. Μά γνώριζε ἀκόμη, ὅτι θά τὸ μετανοιώσεις και φρόντισε νά τὴ βαστάξεις μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, ἂν θέλεις νά μὴν τὴν ψυχράνεις για ὅλη τῆς τῆ ζωῆς».

Μαντεύω πόσο θά παραξενευτεῖ ἀκούοντάς ἀμένα, τὸν πατέρα του, νά τοῦ λέω τέτοια λόγια, νά τοῦ ὁμολογῶ πὼς λίγα χρόνια ὕστερ' ἀπὸ τὸ γάμο μου πέρασα βραδυὲς στὸ πλάι μᾶς ἐρωμένης, κι ὅτι τρυφερώτερος και μετανοιωμένος, ξαναγύρισα πάλι στὴ γυναίκα μου.

ΒΕΛ. ΦΡΕΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ «ΦΩΝΕΣ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ»

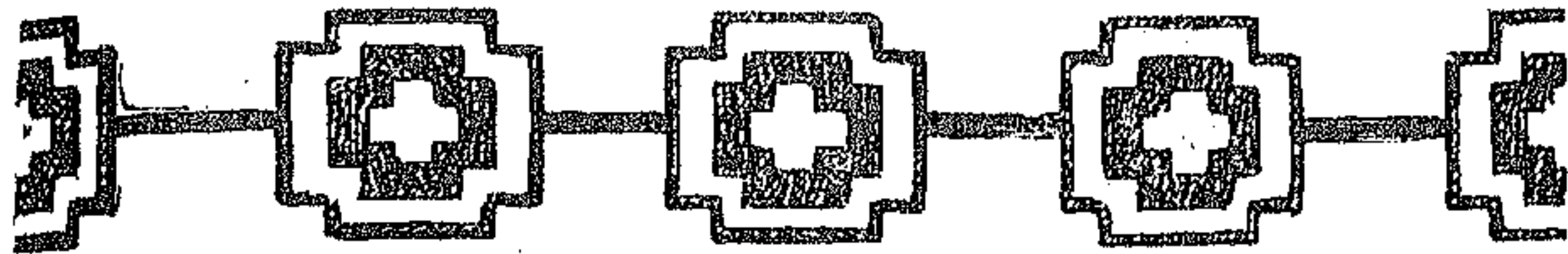
4.

Τὴν ὥρ' αὐτή, ποῦ γέροννε και σειοῦνται σάν καλάμια ἀπὸ τὴ μπόρα, τῶν καϊκιῶν οἱ ἀντέννες στὸ λιμάνι, ὅπου τὸ κῆμα ἀνοίγεται, θαρρεῖς, ὡς τὰ θαλάμια, και πάει ψηλὰ κι' ὡς τὴν κορφή τοῦ βράχου ἀπάνω φτάνει.

τὴν ὥρα ὅπου συντρίμματα και καταρτιῶν κοιμῆματα πλέουν μονάχα, μὰ πανὶ δὲ φαίνεται και φλόκος, ἔρχονται πάντ' ἀντίκρου μου. τὰ θλιβερά σου μάτια, θολὰ, καθὼς ἡ θάλασσα ποῦ τὴ χτυπᾷ ὁ σφοδρὸς.

Ὅλοι τους κι' ὅλα κρύβονται κι' ἀράζουν νά σωθοῦνε, κι' ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιά, γιομίτα νοσταλγί, ἐκεῖνα τὰξιδεύουνε για νάρθουν νά με βροῦνε, κεῖ ποῦμαι μόνος· μοναχός: Ἐγὼ κι' ἡ Τρικυμία.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ (*)

Εἶναι καιρὸς μ' ὅλη τὴν ὀδύνη ποῦ τοῦ προξενεῖ ἡ συναίσθησις αὐτή, νά κάνει ὁ ποιητὴς τὴν πικρότατη αὐτὴ ὁμολογία:

Σύμβολα εἰμίναμε καιρῶν
ποῦ ἀπῆλθα μιας βαρβαίνου,
ἄλυτοι γοῖφοι ποῦ μιλοῦν
μονάχα στὸν ἑαυτὸ τους,
ῥῆφοι ποῦ πάντα με ἀνοιχτὴ
χρονολογία προσμένουν,
γοῖματα ποῦ δὲν ἔρτασαν
ποτέ στὸν προορισμὸ τους.

* * *

Καὶ τώρα μποροῦμε ν' ἀκούσουμε τοὺς ὀξύτερους, τοὺς βαρύτερους, τοὺς καταθλιπτικώτερους τόνους τοῦ Καρυωτάκη χωρὶς νά μᾶς ξαφνίσουν. Ξέρουμε ἀπὸ ποῖο βάθος ἀληθινῆς ἀπελπισίας πηγάζουν. Αὐτοὶ ἄλλωστε εἶναι και οἱ γνησιώτεροι τόνοι του και οἱ πιὸ συγκλονιστικοὶ και οἱ πιὸ ὁρατοί.

Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐπερὰνάλυση τὸν εἶχε ξηραίνει. Εἶχε προχωρήσει παρὰ πολὺ στὸ βάθος τῶν πραγμάτων και ἀντὶ νά βρεῖ τὴν οὐσία, τοῦ ἀπέμεινε τὸ φλοῦδι. Εἶχε φύγει ὅλος ὁ χυμὸς. Ἀλλὰ και ἡ ἰδιοσυγκρασία του ἦταν βαθύτατα πεσσιμιστικὴ και δὲν εἶχε καταβάλει ἴσως τὴν προσπάθεια ποῦ χρειάζετανε για νά προφυλαχθῇ ἀπὸ τίς ἐπιδράσεις, στίς ὁποῖες μοιραῖα ἐφέρετο (ἀπ' τὴν νοσηρὴ εἴση τῶν ψυχοπαθῶν ποῦ βρίσκουν ἡδονὴ σὲ ὅ,τι τοὺς καταστρέφει) και ποῦ ἐνέτειναν, ὅπως και τὸ γενικὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας, στὸ ὁποῖον μετὴν ἴδια παθητικὴ ἐγκατελείφθη, τὴν ἡμιφνή του ἀπαισιοδοξία.

Ἡ ἀπαισιοδοξία αὐτὴ, μολονότι καὶ πῶς ἐπερβολικὴ, — τὴν ἀπαισιοδοξία πάντα ξαφνίζει σὲ ἀνθρώπους νέους ὅχι ἄρρωστους σωματικὰ και δύσμορφους — ὥστόσο ἦταν ἐλλεικρινής. Τώρα, περισσότερα παρὰ ποτέ

δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται ν' ἀμφιβάλλουμε για τὴν ἐλλεικρινειά της, νά υποπτευόμαστε ὅτι ἦταν τυχὸν «πόζα» και «ερηολογία». Τόνοι σάν τοῦ Καρυωτάκη δὲν ξεγελοῦν, και δὲν ὑπῆρχε καμμιά ἀνάγκη νά ἐπισφραγίσῃ ὅπως ἐπεσφράγισε τὴν ἀπαισιοδοξία του, για νά πεισθοῦμε ὅτι ἦταν ἐλλεικρινής. Πιστεύουμε στὴν ἐλλεικρινειά της, συγχρόνως ὅμως μᾶς κάνει νά αἰσθανόμαστε και κάτι σάν δέος τὸ ψυχικὸ δρᾶμα τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ποῦ εἶχε κυλίσει σὲ μιὰ τέτοιαν ἀβυσσο ἀπελπισίας. Ἀπὸ ποῦ τίχμα ἐπήγασαν οἱ σπαρακτικοὶ αὐτοὶ τόνοι ποῦ σπῖνινα ἀνάλογους τὸν συναναντοῦμε και στοὺς μεγαλύτερους ἀκόμη ἀπαισιοδόξους και ποῦ σὰ νά φτάνουν ἀπὸ κάποια ἄλλη ζωὴ;

«... Κι εἴμαστε νέοι, πολὺ νέοι, και μᾶς ἄφισεν ἐδῶ, μιὰ νύχτα, σ' ἕνα βράχο, τὸ πλοῖο ποῦ τώρα χάνεται στοῦ ἀπείρου τὴν [καρδιά, χάνεται και ρωτιόμαστε τί νᾶχουμε, τί νᾶχω, ποῦ σβύνουμε ὅλοι, φεύγουμε ἔτσι νέοι, σὺν- [δὸν παιδιὰ!]

Γιὰ τὸν Καρυωτάκη ὑπέρτατη ἀλήθεια θὰ ἦταν τὸ περίφημο τοῦ Μπωντλαίρ:

Σφιχτότερα ἐνωμένοι
εἴμαστε μετὸν θάνατο παρ' ὅτι μετὴν ζωὴ!

ἢ μᾶλλον ἡ μόνη ἀλήθεια. Ἐπίστευε ὅτι οὐσία τῆς ζωῆς εἶναι ὁ πόνος και ὁ θάνατος, ἡ μόνη πραγματικότης, τὸ μόνον γεγονός στὸ ὁποῖον συνοψίζεται ἡ ζωὴ. Ἦταν ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ποῦ και ἡ χαρὰ γίνεται «μορφασμός» στὸ πρόσωπό τους, ποῦ ἡ γλυκύτατη ὥρα τους, ἡ πιὸ «ὄνειρευτή», εἶναι ἡ ὥρα:

μετ' ἀνεπάντεχο τέλος
τοῦ μάταιου δρόμου,

ἐκείνη ποῦ:

τὸ φριχτὸ θὰ τὸν ραίνει
ὥρατα ὥρατα μετὰ χῶμα και μ' ἀγκάθια

(*) Συνέχεια και τέλος ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ποῦ, ὅταν εἶναι ποιη-
ταί, τὸ τραγῳδῶν δὲν εἶναι «ἡχὸς ἀν-
θρώπου», ἀλλά:

πάν τελευταία κορυφή,
στὰ βάθη τῆς νυχτὸς,
καίτοι πῶς πεθάνει.

Τὸν βαθύτερο πόθο τῆς ψυχῆς του ἐξέ-
φραζε, ὅταν ἔλεγε σὲ μὴ ἀλλοτε ἀγαπη-
μένη του ὑπαρξή:

Φύγε, ἡ καρδιά μου νοσταλγεῖ
τὴν ἀπειρη γαλήνη.
Ταράζει καὶ ἡ ἀνάσα σου
τὰ μαῦρα τῆς Στυγὸς
νερά, ποὺ μὲ πηγαίνουν, ὅ-
πως εἶμαι ναυαγός,
ἐκεῖ στὸ ἀπόλυτο Μηδέν,
στὴν Ἀλεξανδρούνη.

Καὶ τὴν ἴδια αὐτὴ, κατὰ βάθος, γαλήνη
τοῦ θανάτου ἐννοοῦσε (μὴ γαλήνη ποὺ
δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ στὴ γῆ), ὅταν τὴν
ὀραματιζόνταν σ' ἓναν ἰδεατὸ τόπο «ἀγνώ-
ριστο καὶ νέο», ὅπου νά'χῃ γίνει «σκόνη»
χρυσή μὲς στὸν αἰθέρα, — «ἀπλὸ στοιχεῖο
ἐλεύθερο, γυναιῖο».

Στὸν τόπο αὐτὸν εὐχεται:

Νὰ μὴν ὑπάρχῃ τίποτε,
τίποτε πιά, μὰ λίγη
χαρὰ καὶ ἱκανοποίησις νὰ μένῃ,
κι ὅλοι νὰ λένε τάχα πῶς
ἔχουν γιὰ πάντα φύγει,
ὅλοι πῶς εἶναι πεθαμένοι.

Ἄν ζοῦμε, τί τῶρελος; Ἐξακολουθοῦ-
με ἀπλῶς νὰ ὑπάρχομε, πράγματι ὅμως
ἔχομε ἀπὸ καιρὸ πεθάνει. Τὶς ἄδειες μέρες
μῆς τίς ζοῦμε σὰν ἀπὸ μὴ «κακὴ» παλιά
συνήθεια. Κανεῖς δὲ μπορεῖ σὲ τίποτε νὰ
μᾶς βοηθήσῃ γιατί εἴμαστε ὁλομόναχοι
στὸν κόσμο. Οἱ ἀνθρώποι εἶναι ἄγρια
θεριά:

Ρῖξε τὸ ὄπλο καὶ σφαίρᾳ σου πρηγῆς,
ὅταν ἀκούσῃς ἀνθρώπους.

Κλεισμένοι στὸν ἑαυτὸ μας δὲν μπορούμε
νὰ ἐπικοινωνήσουμε μὲ κανένα. Οἱ ἄλλοι
ὅταν μᾶς πλησιάζουν:

Στέκουν γιὰ λίγο πάνω μῆς, ἀκοῶνε
στὴν ἐρημὴ βοή, μάταια καὶ κούφια
σὰ νὰ χτυποῦν τὸ πόδι σὲ μὴ στέρνα.

Κοιτάζουν μὲ φόβο, μὲ ἀπορία,
ἔπειτα φεύγουν πάλι στοὺς ἀγῶνες
καὶ μόνο τὸ συναίσθημα κρατοῦνε
τοῦ μαζουνοῦ ἀόριστου κινδύνου.

Ποιὰ λοιπὸν τυφλὴ θέληση θεοῦ μᾶς
κυβερνᾷ; ῥωτᾷ ὁ ποιητής. Καὶ ἀπαντᾷ:

Εἶναι στὴν οὐρανὸ μὴ σιδερένια,
μὴ μεγάλη πυγμή, ποὺ δὲ συντρίβει
μὰ τιμωρεῖ καὶ ἀδιάκοπα πιέζει.

Στῆς μοῖρας τὰ δυὸ τυφλὰ χέρια δὲν εἴ-
μαστε, παρὰ «ἀνδρεῖκελλα ἀπὸ χαρὶ πλε-
σμένα καὶ ἀπὸ δισταγμοῦ», «ἀνθρώποι στῶν
ἄλλων μόνο τὴ φαντασίᾳ», ποὺ «σὰ νὰ μὴν
ἦρθαν ποτὲ σ' αὐτὴ τὴ γῆ, σὰ νὰ μένουν
ἀκόμη στὴν ἀνυπαρξία». Ἡ ὑπαρξὴ μᾶς
δὲν γίνεται ἀντιληπτὴ, παρὰ μόνον σὲ θ-
ποιον «πιτάει ἐπάνω μας καθὼς διαβαί-
νει», καὶ σὲ μᾶς τοὺς ἴδιους μόνο γιατί πο-
νοῦμε:

Πέρασαν τόσα χρόνια, πέρασε ὁ καιρὸς.
Ὡ! καὶ ἂν δὲν ἦταν ἡ βαθεῖα λύπη στὸ σῶμα,
ὦ! καὶ ἂν δὲν ἦταν στὴν ψυχὴ ὁ πραγματικὸς
πόνος μᾶς γιὰ νὰ λήῃ ὅτι ὑπάρχομε ἀκόμα...

Γιὰ τὸν Καρυωτάκη πόνος καὶ ζωὴ ἐ-
σήμεναν τὸ ἴδιο πράγμα. Γι' αὐτὸ καὶ
στὴν ποιήσῃ του μπορεῖ νὰ πῇ κανεῖς δι-
δὲν συναντᾷ ἄλλον τόνο ἀπὸ τὸν τραγικόν.
Πόση ποικιλία ὅμως, τί πλοῦτος ἀποχρώ-
σεων στὴν μονοτονία αὐτὴν! Ὁ Καρυω-
τάκης, μένοντας πάντα προσωπικὸς, περνᾷ
μὲ τὸν πῶ ἀβίαστο τρόπο, χωρὶς νὰ χαλά-
σῃ καθόλου τὴν ἐνότητα τοῦ ἔργου του
(ἔχω πάντα ὑπ' ὄψιν μου τὴν τελευταία του
συλλογὴ), ἀπὸ μὴ ἐκφρασὴ σὲ ἄλλην, ἀπὸ
ἓνα μέτρο, ἀπὸ ἓνα ρυθμὸ σὲ ἄλλον ρυθμό.

Μέτρα καὶ ρυθμοὺς τ' ἀνανεώνει μὲ τέ-
χνη ποὺ δείχνει γνήσιο ποιητὴ. Ἐνα τσά-
κιμα, ἓνα λύγισμα ἀσυνήθιστο στὸ στίχο,
μὴ λέξη, τοῦ φεάνουν γιὰ νὰ δώσῃ τόνο
προσωπικὸ καὶ σὰ πῶ κοινὰ μέτρα καὶ
στοὺς γνωστότερους ρυθμοὺς. Τόσο βαθὺ
καὶ αὐθόρμητο εἶναι τὸ αἶσθημά του!
'Απ' τοὺς πρώτους στίχους τῶν ποιημά-
των του δημιουργεῖται μὴ ἀτμόσφαιρα.
Εἶναι ὁ παλμός, ἡ ἀπόκριση δόνηση τῆς
μουσικῆς του ἰδιοσυγκρασίας ποὺ τὸν χύ-
νει, καθὼς ἀναβρῶζει ἀπὸ μέσα του, μὲ
ὅλο τὸν παλμὸ τῆς ψυχῆς του, στοὺς στί-

χους του δίνει τόνο, παλμὸ καὶ στίς κοι-
νότερες λέξεις ἀκόμη, καὶ στίς ἀντιποη-
μώτερες (ἂν ὑπάρχουν λέξεις ἀντιποη-
μῶς γιὰ ἓνα ἀληθινὸ ποιητὴ), καὶ στίς πῶ
πῶς. Τὸ λεξιλόγιό του εἶναι φτωχότατο,
τὸ πῶ περιορισμένο, τὸ πῶ καθημερινὸ
ποὺ μπορεῖ κανένας νὰ φαντασθῇ. Ἐκατό,
δυσκόσιες τὸ πῶ λέξεις. Καμμιά λεξιθη-
ρῆ, κανένα χτυπητὸ ἐπίθετο, ἀλλὰ καὶ
κανένα ἀπροτόχητο ζευγάριμα λέξεων
γιὰ ἡχητικὴ ἢ ἄλλη ἐντύπωση, καὶ καμμιά
ἐκφάν. Τί νὰ τίς κάνουμε τίς εἰκόνας, ὅταν
ἐπάρχει τόσο βαθὺ καὶ πηγαῖο τὸ αἶσθη-
μα! Καὶ ἡ καλλίτερη θὰ ἦταν σὰν μά-
λο κόσμημα, σχεδὸν ρητορεία.

Ἐναῖος στὸ ὕψος, ἀλλάζει τρόπους ἐκ-
φραστικούς καὶ τόνους. Ὁρισμένα του
στίγματα δονοῦνται ἀπὸ ἓνα παράξενο
τόνο, γεμάτον βαθιὰ, σχεδὸν αἰνιγματικὴ
καὶ σὰν ἀπόκοσμη μυστικὴ θλίψη, ποὺ τὸν
βρίσκουμε μονάχι σ' αὐτά. Εἶναι τὰ ποιή-
ματά του, τρία-τέσσαρα, ποὺ σχεδὸν ξεφεύ-
γουν τὴν λογικὴ κατανόηση καὶ ποὺ μόνο
μποροῦμε νὰ διασθανθοῦμε τὸ νόημά
τους:

Ὅταν ἄνθη ἐδένατε στὰ τεφρὰ μαλλιά σας,
καὶ μὲς στὴν καρδιά σας
ἀνταρῶσαν σάλπιγγες, καὶ ἦρθατε σὲ χώρα
πῶ μεγάλη τώρα, —
εἰ ἀνθρώποι μὲ τὰ ἔξαλλα πρόσωπα, τὰ εἰρη,
ἔχαν ὅλοι φύγει.

Κι ὅταν ἐκινήσατε λυτρωμένα χέρια
πάνω ἀπὸ τὰ στέφια,
καὶ θανάτω κρυστάλλινο βλέμμα, ποὺ ἀνεστράφη,
ὁ οὐρανὸς ἐγράφη,
καὶ ὅταν ἐφορέσατε τὸ λαμπρὸ στεφάνι, —
ἔχετε πεθάνει.

Ἄλλὰ σκοτεινὸς σπάνια εἶναι ὁ Καρυω-
τάκης, μολονότι σύντομος, καὶ κάποτε, στὸ
νόημα, σχεδὸν ἐλλειπτικὸς, καὶ ἡ μουσικὴ
καὶ τοῦ παίρνει πάντα ἓνα πλαστικὸ πε-
ρίγραμμα, ποὺ χωρὶς αὐτὸ τέχνη δὲν ὑπάρ-
χει. Πολύτροπος εἶναι καὶ στὴ σύνθεση,
στὴ μορφὴ γενικὰ τῶν ποιημάτων του,
στὸν τρόπο ποὺ παίρνει καὶ ξετυλίγει τὰ
θέματά του. Καὶ αὐτὸ κάνει τόσο περισ-
σότερη ἐντύπωση, ὅσο δὲν παύει οὔτε στιγ-
μὴ νὰ εἶναι προσωπικὸς, νὰ ἔχῃ δηλαδὴ
βαθὺ καὶ ὄχι ξώδεσμα ἀφομοιώσει ὅλες
τὶς συγγενικὲς μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασία του
φιλοσοφικὲς ἢ ποιετικὲς ἐκδηλώσεις. Στὰ

ποιήματά του διακρίνει κανεῖς κάποτε μα-
κρινότατες ἀπηχήσεις τοῦ Χάινε, τοῦ Λα-
φόργκ, ὁρισμένων σύγχρονων γεωμενῶν
καὶ γάλλων ποιητῶν, τῶν λεγόμενων ται-
ταίστες, ἀπάνω ἀπ' ὅλα αὐτὰ ὅμως, ποὺ
εἶναι, ἄλλωστε, ἡ γενικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς
ἐποχῆς πῶ πολύ, παρὰ ξεχωριστὲς ἐπιδρά-
σεις ἀτόμων, ὑπάρχει παντοῦ ἡ σφραγίδα
τῆς προσωπικότητάς του.

Προσωπικὸ εἶναι καὶ τὸ πικρὸ χιοῦμο
τοῦ Καρυωτάκη, ποὺ τὸ συναντοῦμε καὶ
στὰ σατυρικά, ἀλλὰ καὶ στὰ καθαρὰ λυρι-
κά του ποιήματα. Ὅπως σ' ὅλους τοὺς
πονεμένους ποὺ θέλουν νὰ κρύψουν τὸν
πόνον τους, ἔτσι καὶ στὸν Καρυωτάκη, ἡ
εἰρωνεία ἦταν ἀπαραίτητο ὄπλο. Μὲ αὐτὴν
ἐθωρῶσε τὴν ἀξιοπρέπειά του. Ἀλλὰ
καὶ μ' ὅλη του τὴν προσπάθεια, δὲν κα-
τόρθωνε νὰ κρύψει τὸν πόνο του. Κάτω
ἀπ' τὴν εἰρωνεία διαφαίνεται πάντα, ἔτοι-
μος νὰ ξεσπάσῃ, ὁ λυγμός. Καὶ ὅταν ἀκό-
μη ἀρχίζει μὲ ἐλαφριά εἰρωνεία, καταλήγει,
χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ἴσως, χωρὶς νὰ τὸ ἐπι-
ζητῇ, σὲ βαθὺ σαρκασμὸ.

Ἡ σάτιρα τοῦ Καρυωτάκη εἶναι πάντα
σχεδὸν λυρική. Ὅ, τι σατιρίζει, τὸ σατιρί-
ζει ἀνάγοντάς το στὸν ἑαυτὸ του, πάντα
σχετίζοντάς το μὲ τὸ ἄτομό του. Σπάνια
εἶναι ἀντικειμενικὸς, σπάνια σατιρίζει τοὺς
ἄλλους, καταστάσεις ποὺ ὑπάρχουν ἔξω
ἀπ' τὸν ἑαυτὸ του. Ἡ σάτιρά του εἶναι
ἓνα πικρὸ χιοῦμο ποὺ πηγάζει ἀπὸ οἶκτο
μᾶλλον (κάποτε καὶ συντριβή), παρὰ ἀπὸ
τὴν διάθεση νὰ μαστιγώσῃ, ἢ νὰ διακω-
μωδήσῃ, ἢ καὶ νὰ γελάσῃ ἀπλῶς μὲ τίς
γελοιότητες τῶν ἀνθρώπων. Σατιρίζει τὴν
ἐλαφρότητα τῶν γυναικῶν καὶ κάτω ἀπ'
τὴν σάτιρά του αὐτὴ διαφαίνεται ἓνας
ὀξύς, προσωπικὸς πόνος. Ζηλεύει τὴν ἐ-
λαφρότητα των, γιατί πιστεύει ἴσως ὅτι
μόνο σ' αὐτὴν ὑπάρχει, ὅπως καὶ στὴν παι-
δικὴ ἄγνοια, τὸ μυστικὸ τῆς εὐτυχίας.

Ἐνα διάστημα, παίξετε τὸ τέρας
μὲ τὰ τέσσαρα πόδια κολλητά.
Τρέχετε καὶ διαβάσετε μετὰ,
τὸν ὁδηγὸ σας «διὰ τὰς μητέρας»,

Ὡ, νὰ μπορούσε ἔτσι κανεῖς νὰ θάλλῃ,
μέγα ῥόδο κάποιος ὥρας χρυσῆς.
ἢ νὰ βυθομετρούσατε καὶ σεις
μὲ μὴ φουρκέτα τᾶδεο σας κεφάλι!

Ἀτίθαστοι μέλη, διαφανὴ ρούχα,
γλουὸν σιρόμινα υποκριτικά,
ἀνοσιπιάστα, μηδενικά
πλάσματα, καὶ γι' αὐτὸ προσηγορεύω...

Εἶχε χαοίσματα σατιρικὰ ὁ Καρυωτάκης.
Ὅχι μόνον ἤξερε νὰ βολέψῃ τὴν κωμικὴν
μεριὰ τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν
ἐκφράξῃ. Καὶ μὲ τὸν ρόθμὸ μόνον, τὸν
πολὺ ἀπλὸ καὶ σὰν παιδικὸ («ἀλλὰ μὲ τὴ
δύση τοῦ ἡλίου, — θὰ κηγαίνω στοῦ Βασι-
λείου»), καὶ μὲ μόνες τὶς ρίμες, δημιουργεῖ
τὴν κωμικὴν ἐντύπωση. Καὶ κινήσεις ὅμως
καὶ χειρονομίες καὶ τύπους ὁλόκληρους,
ὅπως τὸν Μιχαλὶ τοῦ ὁμώνυμου ποιήμα-
τος, ἔχει τὴν τέχνη νὰ μᾶς υποβιάλλῃ.
Δὲ σὰς φαίνεται πὺς βλέπετε τὶς κινήσεις,
τὴν ἔκφραση, ὁλόκληρον τὸν κακόμοιρον
φαναράκο, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ συνηθίσῃ
στὴ σκληρὴ ζωὴ τοῦ στρατοῦ, — διαβάζοντας
τοὺς δυὸ αὐτοῖς στίχους:

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΑΡΙΤΑΝΑ

ΤΡΙΠΡΑΚΤΗ ΚΩΜΩΔΙΑ (COMÉDIE) *

Δήμης μπαίνει δεξιὰ. — Ποῦ εἶναι ἡ Ζη-
νοβία;

Μαριτάνα. — Κάτω... ἤρθε ἡ κυρία
πέθερά σας...

Δήμης. — Ἄ! Καὶ τὰ λέγατε οἱ δυὸ σας;

Μαριτάνα. — Πολλὴν ὥρα...

Δήμης. — Ἦθελα νᾶξερὰ ποῖο ἦταν τὸ
ἔμα τοῦ θελητικοῦ αὐτοῦ τέ-ε-ε-τέ-ε-ε.

Μαριτάνα. — Θὰ τὸ μάθετε... (Τὴν πιά-
νει βήχας.)

Ἰάσων, στὸ **Δήμη**. — Ἄς τη! Τὴν ἐπι-
ξες!...

Μαριτάνα ἐξακολουθεῖ βήχοντας. — Κά-
ποτε θὰ τὸ μάθετε κι' αὐτὸ...

Δήμης. — Μὴ μιλάτε... Σταθῆτε νὰ σᾶς
περάσῃ... Πιῆτε λίγο νερό...

Μαριτάνα. — Δὲ θέλω... (Βήχει.)

Ἰάσων. — Οὐφ!... (Κινᾷ νὰ φύγῃ μὲ
ὀρμή.)

Δήμης. — Ἐ! ποῦ πάς;

*Ὅλο ἐμνημονεύει: «Κύρ Λεξανία,
ἔσε με νὰ γυρίσω στὸ χωριό μου»;

Κραυγὲς λόνου γιὰ τὴν μικρότητα καὶ
τὴν καθημερινότητα τῆς ζωῆς, γιὰ τὰ πλε-
νερά ἰδανικά, γιὰ τὰ ὄνειρα ποὺ σβύθουν
ἐνα-ἐνα μέσα μας, εἶναι οἱ στίχοι τοῦ
Καρυωτάκη, τὸ «Ὅλοι Μαζί...», οἱ
«Δημόσιοι Ὑπάλληλοι», ἡ «Δικαιοσύνη», ἡ
«Σταδιοδρομία». Δὲν μποροῦσε νὰ μὴν εἶ-
ναι καὶ στὰ σατιρικά του ὁ Καρυωτάκης
ὅ,τι ἦταν καὶ στὰ λυρικά του ποιήματα:
ἐνας βαθεῖα πονεμένος ἄνθρωπος.

... Ἡ ποίησίς του ἦτανε μιὰ ὀδυνηρό-
τατη, μιὰ σπαρακτικὴ κραυγὴ, ποὺ τῆς ἔ-
δινε ἁρμονία ἡ τέχνη του. Ἦταν ἡ ἴδια
του πνοή. Ὅ,τι ἔγραψε ὁ Καρυωτάκης,
τὸ ἔγραψε μὲ τὸ αἷμα του. Τώρα πε-
ρισσότερο, παρὰ ποτέ, πρέπει νὰ τὸ πιστέ-
ψουμε.

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Ἰάσων, φεύγοντας βιαστικά. — Θὰ γυρί-
σω!... Θὰ γυρίσω! (Βγαίνει ἄριστερά.)

Δήμης, γελώντας. — Πάει νὰ σοῦ φέρῃ
τὶς παστιλλίες. Δὲ σοῦ τῶπα; Τὸν τρέλλανες
κι' αὐτόν... πάει! Ἔλα, σοῦ πέρασε;
Μπράβο!

Μαριτάνα. — Ναι... μὴν ἀνησυχῆς τό-
σο, σὲ παρακαλῶ. Μόνον πήγαίνε τώρα καὶ
σὺ κάτω. Δὲ θέλω συντροφιά.

Δήμης. — Τί λές ἐκεῖ; Τρεῖς ἡμέρες γυ-
ρεύω αὐτὴ τὴν εὐκαιρία. ἔχω κάτι νὰ σοῦ πῶ!

Μαριτάνα. — Πήγαίνε καλύτερα νὰ τι-
λειώσῃς τὸ δῶμά σου, ἐκεῖνο τώρα μὲ τὶς
Μοῦσες καὶ μὲ τὶς Μοῖρες...

Δήμης. — Τώρα πιά;

Μαριτάνα. — Τί, τὸ τελείωσες;

Δήμης. — Ὅχι, τὸ ἄφησα. Δὲν ξαναγρά-
φω. Πάνε τώρα κεῖνα ποὺ ἤξερες, Μαριτάνα!
Ὅλα! Ἀκούς; Ὅλα!

Μαριτάνα. — Καλά. Τότε κι' ἐγὼ πάω
στὴν κόμαρά μου. (Κινᾷ πρὸς τὸ βάθος.)
Δὲν πιστεύω νὰ ρθῇς καὶ κεῖ-μέσα!...

Δήμης, ζωηρά. — Μαριτάνα!... Σὲ πα-
ρακαλῶ! Στάσου!... Ἐνα λόγο.

Μαριτάνα, γυρίζει. — Μὰ τί εἶναι;

Δήμης. — Σ' ἀγαπῶ!

Μαριτάνα. — Αὐτὸ τὸ ξέρουμε. Ἄλλο;

Δήμης. — Καὶ σὲ παίρνω!

Μαριτάνα, σαρκαστικά. — ὦ, λά, λά!...
Αὐτὸ εἶναι πιδ σπουδαῖο... Γιά, νὰ ἰδοῦμε.
(Κάθεται.) Ἐμπρός!

Δήμης. — Ἀφῆσε πιά αὐτὸ τὸ βρος, Μα-
ριτάνα! Δὲν σοῦ πᾶει καὶ δὲ μοῦ ἀξίζει. Σοῦ
μιλῶ σοβαρά. Ποτέ δὲ μίλησα σοβαρότερα
στὴ ζωὴ μου!

Μαριτάνα. — Ἄ!... Οὔτε τότε ποὺ εἶπες,
μπροστά μου, τοῦ μακαρίτη τοῦ πατέρα μου
«Κύριε Μαρκίδη! Ζητῶ τὴν χεῖρα τῆς θυ-
γατρὸς σας»;... (Γελά)

Δήμης. — Οὔτε! Ποτέ!... ὦχ, καί μένη
Μαριτάνα! Θυμᾶσαι καὶ λογαριάζεις ἐκεῖνα
πὺξανα κι' ἔλεγα ὅταν ἤμουν ἐνα παλιό-
παῖδο εἰκοσι χρονῶ;

Μαριτάνα. — Εἰκοσιτεσσάρω γιὰ τὴν ἀ-
κρίβεια. Τόσος ἦσουν, ὅταν μὲ ζήτησες γιὰ
πρῶτη φορὰ... Ἐλοσπάντων, μὲ ξαναζη-
τεῖς; Κι' αὐτὴ τὴ φορὰ εἶναι τὸ σοβαρό;

Δήμης. — Ναι, ναί. Δὲ μοῦ εἶπες ἐκεῖνη
τὴν ἡμέρα πὺς μάγαπᾷς;

Μαριτάνα. — Ἄ, ναί, ὅσο γιὰ νὰ σ' ἀ-
γαπῶ... Μὰ δώδεκα χρόνια τώρα, καί μένε,
δὲν ἔκανα καὶ τίποτ' ἄλλο!...

Δήμης. — Δὲ μοῦ εἶπες πὺς ἐρωμένη μου
δὲ γίνεσαι ποτέ;

Μαριτάνα. — Νὰ χαλάσῃ ὁ κόσμος, Δη-
μητράκη μου!...

Δήμης. — Γυναίκα μου ὅμως θὰ γινόσουν.

Μαριτάνα. — Ἄ, ναί. Γυναίκα σου θὰ
γινόμουν.

Δήμης. — Λοιπὸν θὰ γίνῃς!... Εἴμ' ἐτοι-
μος νὰ χωρίσω τὴ Ζηνοβία καὶ νὰ πάρω σένα.
Φτάνει νὰ θές. Καὶ πρέπει νὰ θές, γιατί ἀ-
λοκώτικα μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ ζήσω!... Μὴ
μὲ κοιτάζῃς ἔτσι, Μαριτάνα! Γιὰ νὰ φτάσω
ἐγὼ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, μπορεῖς νὰ κρῖνῃς
τὴν τρέλλα ἔχω γιὰ σένα!... Ἐκαμα ἐνα
σφάλμα στὴ ζωὴ μου. Τὸ ἐπανορθώνω. Ποτέ
δὲν εἶναι ἄργά, ὅταν θέλῃ κανεὶς. Κι' ἐγὼ
θέλω. Γιατὶ τώρα σ' ἀγαπῶ ἀληθινά. Γιατὶ
τώρα μόνον εἶδα τί ἀξίζεις!

Μαριτάνα. — Τὸ κακὸ ὅμως εἶναι ποὺ
εἶδα τί ἀξίζεις κι' ἐγὼ!... Ἄς εἶναι τέλος-
πάντων. Μοῦ προτείνεις τώρα γάμο. Καὶ

θέλεις νὰ σοῦ πῶ ναί, γιὰ... γιὰ νὰ ρραβω-
νιστοῦμε.

Δήμης. — Ναι. Μόλις χωρίσω τὴ Ζηνοβία.

Μαριτάνα. — Καὶ στὸ ἀναμεταξύ;... Τὸ
διαζύγιο θέλει ἐνα χρόνο.

Δήμης. — Ὅχι δᾶ... Σὲ πέντ' ἔξη μῆνες
τελειώνει.

Μαριτάνα. — Ἐ καλὰ, κι' αὐτοὺς τοὺς
μῆνες;

Δήμης. — Θὰ ζοῦμε... ἀρραβωνιασμένοι.

Μαριτάνα. — Ποῦ;

Δήμης. — Ἐσὺ στὸ σπίτι σου... Θὰ σοῦ
νοικιάσω ἐνα σπίτι... Κι' ἐγὼ στὸ δικό
μου... στὸ ξενοδοχεῖο, ἀδιάφορο! Δόξα σοὶ
ὁ Θεός, παράδες ἔχουμε. Δὲν εἶναι μόνον ἡ
πραΐκα, ποὺ θὰ τὴ ζώσω πίσω. ἔχω καὶ
δική μου περιουσία.

Μαριτάνα. — Θὰ χωριστοῦμε δηλαδή.
Ἐγὼ τώρα ζοῦμε μαζί, καὶ τόσο ὠραία!...

Δήμης. — Κατ' ἀνάγκην. Ἀφοῦ ἐσὺ...

Μαριτάνα, τὸν κόβει. — Κι' ὕστερα θὰ
παντρευτοῦμε, ἔ;

Δήμης. — Βεβαιότατα!

Μαριτάνα σηκώνεται ζωηρὰ καὶ σταν-
οώνοντας τὰ χεῖρα μπροστά του. — Χρ!...
Καὶ ποῖος μοῦ ἐγγυᾶται πὺς αὐτὴ τὴ φορὰ
θάρρῃς στὸ γάμο σου, Δημητράκη μου;

Δήμης. — Τὸ διαζύγιό μου! Δὲ θὰ χώ-
ριζα τὴ γυναίκα μου, ἂν δὲν εἶχα σκοπὸ...

Μαριτάνα. — Καλὰ, πολὺ καλὰ. Μὰ εἶναι
τόσο εὐκολο, κακόμοιρε, νὰ χωρίσης; Θὰ
συγκατατεθῇ ποτέ ἡ Ζηνοβία;...

Δήμης. — Ναι, ἔχω πεποίθησι. Ἡ Ζηνο-
βία εἶναι καλὴ καὶ λογικὴ. Θὰ τῆς ἐκθέσω
τὰ πράγματα, θὰ τῆς διηγηθῶ ὅλη μας τὴν
ἱστορία...

Μαριτάνα. — Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ προχτεσινὸ
ἐπεισόδιο βέβαια...

Δήμης, συνεχίζει. — Καὶ θὰ ἰδῇ κι' ἐκεῖνη,
ὅ' ἀναγνωρίσῃ πὺς δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ
ἄλλοιως.

Μαριτάνα. — Καὶ τὴν ἀγάπη ποὺ σοῦ
ἔχει, ἡ δυστυχισμένη, δὲν τὴ λογαριάζεις;...

Δήμης. — Ἄς ξαναπαντρευτῇ. Προΐκα
ἔχει μεγάλη. Θὰ βρῇ ἄλλον νὰ τὴν ἀγαπήσῃ
περισσότερο ἀπὸ μένα!

Μαριτάνα. — Τὴν προΐκα τῆς;

Δήμης. — Καὶ τὴν προΐκα τῆς, κι' αὐτὴ
τὴν ἴδια.

Μαριτάνα, ζωηρὰ. — Τί κρῖμα! τί κρῖμα!

Δήμης. — Ποιό; Τί;

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον καὶ τέλος.

Μαριτάνα.— Μά μου παριστάνεις τὰ πράγματα τόσο λογικά, τόσο εύκολα, τόσο ρόδινα, πού, ἀλλήθινά, λυποῦμαι, γιατί νά μήν μου τὸ πῆς προτιότερα! . .

Δήμης.— Μά δὲν πιστεύω νὰ εἶναι ἀργά.

Μαριτάνα.— Πολὺ ἀργά, φίλε μου! . .

Δήμης.— Γιατί;

Μαριτάνα.— Σ' ἐπρόλαβε κάποιος ἄλλος.

Δήμης.— Ἄλλος; . .

Μαριτάνα.— Ναί.

Δήμης.— Σοῦ ἔκαψε ἄλλος πρόταση γάμου;

Μαριτάνα.— Ναί.

Δήμης.— Νά σὲ πάρῃ; . .

Μαριτάνα.— Μά ναί! ναί! Τόσο δύσκολο σοῦ φαίνεται; Ἀφοῦ μου κάνουν τώρα καὶ σὺ, παντρεμένος ἄνθρωπος!

Δήμης.— Ποιός;

Μαριτάνα.— Κάποιος, δὲν τὸν ξέρεις. . . Κάποιος πού μ' ἐγνώρισε πρὶν ἔρθω ἐδῶ, καὶ μὲ γάμησε.

Δήμης.— Ἀ! !

Μαριτάνα.— Σοβαρά κι' αὐτός, πολὺ σοβαρά. . . Τόσο, πού χτές μοῦστειλ' ἕνα γράμμα καὶ μὲ ζητεῖ.

Δήμης.— Ὅποιος κι' ἂν εἶναι, δὲν πιστεύω νὰ προτιμήσῃς αὐτόν!

Μαριτάνα.— Κι' ὅμως αὐτὸν θὰ προτιμήσω, Δημητράκη! Πές πῶς τὸν προτίμησα.

Δήμης.— Ὅχι, δὲν εἶναι δυνατό! Μὲ γελᾷς! Ἀστεύεσαι! . .

Μαριτάνα.— Καθόλου. Καὶ ξέρεις γιατί πρατίμησ' αὐτόν; Γιατί αὐτός δὲν μου ἐπρότεινε πρῶτα νὰ μὲ κάμῃ ἑρωμένη του. Ὑναίχκα του ἀπ' εὐθείας! (Μὲ θυμό.) Μόνο σὰν τοῦ εἶπα πῶς δὲν μπορῶ, γιατί μιὰ φορά ἕνας παλιάνθρωπος μὲ κατέστρεψε, δίστασε λιγάκι καὶ μου εἶπε «νά σκεφτῶ». Μά ὡς τὸ βράδυ, τὸ εἶχε σκεφτεῖ κι' ἀποφάσισε. Καὶ ξέρεις τί μου ἔγραψε; «Ἡ ἱστορία αὐτὴ δὲν ἔχει γιὰ μένα καμμιά σημασία! Παρασυρθήκατε σὲ μιὰ ἡλικία, πού κάθε κορίτσι μποροῦσε νὰ παρσυρθῇ, ἂν τοῦ τύχαινε ἕνας παλιάνθρωπος σὰν τὸν ἀρραβωνιαστικό σας!»

— Ἐσὺ θὰ ἤσουν ποτὲ ἱκανὸς νὰ σκεφτῇς ἔτσι; Μόλις καὶ μετὰ βίας ἐσὺ «ἐπανορθώνεις» τὸ ἴδιο σου τὸ σφάλμα, ἐνῶ ἐκεῖνος φορτώνεται τὸ ξένο γι' ἀγάπη μου! Καὶ πάλι, σὺ πότε ἀποφάσισες νὰ τὸ ἐπανορθώσῃς; Ἀμ' ἀπελπίστηκες νὰ μὲ κάμῃς ἑρωμένη, ἀμὰ εἶδες πῶς δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος νὰ ἱκανοποιήσῃς τὸν πόθο, πού σοῦ ξαναἔλαψε τὸ κορμί μου! (Βήχει.)

Δήμης, ταπεινά.— Μὲ κρίνεις πολὺ ἀσχηρά. Ἐγὼ δὲν ξέρω τίποτ' ἄλλο, παρὰ πῶς σ' ἀγαπῶ. Καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη σου κάνω τώρα κάθε θυσία.

Μαριτάνα.— Ἀ, θυσία! Ἡ «ἐπανόρθωση» ἔγινε τώρα «θυσία». Λόγια, λόγια! Μόνο γιὰ νὰ θυσιάζεις δὲν ἐγεννήθηκες ἐσὺ. . . Ἐπειτα καὶ γι' ἄλλους λόγους προτιμῶ ἐκεῖνον ἀπὸ σένα. Ἐκεῖνος δὲν πῆρε ποτὲ τοῦ μὰ γυναίκα χωρὶς νὰ τὴν ἀγαπᾷ, — κι' ἴσως χωρὶς νὰ τοῦ ταιριάζῃ, — μόνον καὶ μόνον γιατί εἶχ' ἕνα ἑκατομμύριο προίκα, ἔτοιμος ὅτε-ρα νὰ τὴν πετάξῃ, γιὰ νὰ πάρῃ μιὰν ἄλλη. . .

Δήμης, διακόπτεται.— Μὲ δυὸ ἑκατομμύρια ἴσως. . .

Μαριτάνα, μὲ θυμό.— Ὅχι, μὲ κανένα! μὲ πεντάρα! . . Αὐτὴ τὴν φορά δὲν τὸ κάνει γιὰ τὸ χρήμα. Τὸ κάνει ὅμως γιὰ ἕνα σαρκικό πόθο, πού εἶναι προστυχότερο καὶ ταπεινότερο! . . Οὔτε στὸ σπίτι του κυνηγᾷ τίς φτωχὲς καμαριέρες, κείνος ὁ ἄλλος, οὔτε γράφει δράματα γελοῖα, γιὰ νάχῃ ἐλεύθερη κυκλοφορία στὰ παρασκήνια! . . Πολὺ μεγάλη διαφορά, Δημητράκη μου!

Δήμης.— Ἐ, μά ὅχι! Σοῦ εἶπα πῶς εἶχ' αὐτὰ θὰ τὰ φήσω. . .

Μαριτάνα.— Καὶ τί θὰ σοῦ μείνῃ; Αὐτὰ τοῦλάχιστο ἀποτελοῦν τὸν τύπο σου, τὴ φυσιογνωμία σου. Μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν κι' ἄνθρωποι πού νὰ τὰ κάνουν γούστο. Ἐμένα ὅμως ὅχι. Δὲν εἶναι τοῦ γούστου μου καθόλου!

Δήμης.— Κ' ὅμως μοῦ εἶπες πῶς μάγαπᾷς. . .

Μαριτάνα, γελᾷ.— Ἐγὼ; ἐσένα; . . Δὲν τὸ πιστεύω! . .

Δήμης.— Μοῦ τῶπες ὅμως!

Μαριτάνα.— Σὲ γελοῦσα, φίλε μου! . . Πῶς μ' ἐγέλασες καὶ σὺ μιὰ φορά; Σ' ἐγέλασα κι' ἐγὼ!

Δήμης.— Γιὰ νὰ μ' ἐκδικηθῇς λοιπόν; . . (Μὲ φρίκη.) Αὐτὴ εἶταν ἡ ἐκδίκησή σου! . . Μά, δὲ μοῦ εἶπες πῶς ὁ λογαριασμός μας εἶχε σχισθῇ;

Μαριτάνα.— Δὲ φταίω γώ! Ἐσὺ ἀνοίξες καινούργιον. Ἐπειτα, ἐκδίκησῃ τὸ λές αὐτό; ὦ! ἡ ἐκδίκησή μου ἦταν τόσο μικρή! . . Οὔτε σοῦ ἀξίζε μεγαλύτερη. Ὅσο σὲ ζητοῦσα, — δέκα χρόνια τώρα, — ἔλεγα πῶς θὰ σοῦ κάνα κάτι φοβερό! Μπορεῖ καὶ νὰ σὲ σκότωνα. Μπορεῖ καὶ . . νὰ πεφτᾷ στὴν ἀγκαλιά σου. Δὲν ξέρω, δὲν ἤξερα. . . Ἀμὰ

σὲ ξαναβρήκα ὅμως, — πιστέψέ με, — εἶδα πῶς καὶ τὸ μίσος μου σοῦ πεφτε πολὺ. Ὅχι, ἔχι! Αὐτὴ ἦταν ὅλη μου ἡ ἐκδίκηση: θὰ σάφῃσω ἐδῶ μὲ τὴν γυναικούλα σου, μὲ τὴν καμαριερούλα σου, — ξέρεις, ἡ Ἐρασμία δὲ θὰ φύγῃ, — καὶ μὲ τὰ δραματάκια σου. Κι' ἐγὼ θὰ φύγω μ' ἐκεῖνον πού προτιμῶ, πού ἐκτιμῶ καὶ ἀγαπῶ!

Δήμης, ζωηρά.— Μὲ γελᾷς! καὶ πάλι μὲ γελᾷς!

Μαριτάνα.— Αὐτὴ τὴν φορά ὅχι! Μπορεῖς νάχῃς κάθε πεποίθησῃ πῶς σοῦ εἶπα ὅλη τὴν ἀλήθεια.

Δήμης.— Ποιὸς λοιπὸν εἶναι αὐτός πού θὰ πάρῃς;

Μαριτάνα.— Τί τὸν θέλεις; . . Γιὰ νὰ μοῦ τὸν σκοτώσῃς; . . (Γελᾷ.)

Δήμης.— Ἀ, μὲ κοροϊδεύεις! . . Ὁρισμένως μὲ κοροϊδεύεις! Μαριτάνα, φτάνει πιά!

Μαριτάνα.— Ναί, φτάνει. Γιατί κάποιος ἐνεδαίνει. . . (Γελᾷ.)

Δήμης, βιαστικά.— Ἐλα τώρα! Πές μου ἕνα ναί ἢ ἕνα ὅχι! . .

Μαριτάνα, γελώντας.— Θὰ σοῦ πῶ. . .

Δήμης.— Μὴ μὲ βασανίζεις, καίμένη! Τὸ ξέρω, ὅλ' αὐτὰ ἦταν ἀστεῖα. . .

Μαριτάνα.— Θὰ σοῦ πῶ. . . τώρα θὰ σοῦ πῶ. . . (Τρέχει στὴν πόρτα).

Ἰάσων, μπαίνει βιαστικά, δεξιά.— Σᾶς ἔφερα τίς παστίλλιες. (Τρίνει στὴ Μαριτάνα ἕνα κουτάκι).

Μαριτάνα, μὲ χαρά, μὲ διάχυση.— Ἀλήθεια; πήγατε ξεπίτηδες; γιὰ μένα; . . Ἀ, τί καλὸς πού εἰστε! . . Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ! Πάρα πολὺ! (Μιλώντας ἔτσι, τὸν ἀγκαλιάζει καὶ τὸν φιλεῖ).

Δήμης, κατάπληκτος.— Ἐ! . . Ἐ! . . τ' εἶν' αὐτό; . .

Μαριτάνα, στὸν Δῆμη, γελαστά, κρατώντας τὸν Ἰάσωνα ἀπὸ τὸ χέρι.— Ὁ ἀρραβωνιαστικός μου, κύριε Ρόδη. . . Σᾶς παρουσιάζω, ἂν ἐπιτρέπετε, τὸν ἀρραβωνιαστικό μου. Κι' ἴσα-ἴσα πού τὸν ζητοῦσατε. Τί τὸν θέλατε;

Δήμης.— Ὁ Ἰάσων; . . Αὐτός ἦταν; . .

Μαριτάνα.— Αὐτός! (Ἀπολαμβάνει μιὰ στιγμή τὴν κατάπληξη καὶ τὴν ἀφασία τοῦ Δῆμη κι' ἄξαφνα, γυρίζοντας στὸν Ἰάσωνα, φαιδρά): Ἀγαπητέ μου Ἰάσων, σκέ-

φτηκα, τ' ἀποφάσισα καὶ δέχομαι τὴν πρότασή σου. Δὲ νομίζεις πῶς τοῦ ἀλλουνοῦ, τοῦ λεγόμενου, τοῦ φτάνει τόση ἐκδίκηση;

Δήμης, μὲ θυμό.— Μά τί; ξέρει ὁ Ἰάσων πῶς ἐγὼ; . .

Μαριτάνα.— Τὸ μαθαίνει τώρα.

Ἰάσων, ἐκπληκτος.— Τί; . . ὁ Δήμης;

Μαριτάνα.— Ὁ Δημητράκης, ἔτσι τὸν λέγαμε τότε στὴν Πόλη. . .

Ἰάσων, φαιδρότατα.— Ἔτσι πές μου! . .

Ἀ, μ' αὐτὸς δὲ λογαριάζεται. Εἶναι σὰ νὰ μὴν ἦταν. (Ἀγκαλιάζοντας τὴ Μαριτάνα). Μά βέβαια πού καὶ τόσο τοῦ πᾶει πολὺ. (Τὴ φιλεῖ στὸ στόμα. Ὁ Δήμης τοὺς κοιτάζει μὲ προσποιητὸ σαρκασμὸ πού δείχνει ὅμως ὅλη του τὴ φούρα.)

(Τὴν ἴδια στιγμή μπαίνει ἡ Ζηνοβία καί, βλέποντας τοὺς δύο ἐκείνους νὰ φιλοῦνται, κατάπλησσεται, σχεδὸν τρομάζει καὶ μένει ἀκίνητη στὴν πόρτα).

Ζηνοβία.— Τί; τί; Πῶς;

Δήμης, πού στὴ φούρα του τοῦρξε-ται ἐν' ἀστεῖο. Ἀ! . . (Τρέχει ἀρπάζει τὴ Ζηνοβία ἀπὸ τὸ χέρι, τὴ μπαίνει μέσα καί, δείχνοντάς της τοὺς δυὸ ἐκείνους, ζωηρά.) — Ἐλα, ἔλα δῶ, Ζηνοβία! . . Τοὺς βλέπεις αὐτούς; . . Εἶναι δυὸ. . . δυὸ ἀπατεῶνες, δυὸ ἀπιστοί! . . Φαντάσου, τὰ εἶχαν ψημένα ἀπὸ πρὶν ἔρθῃ ἐδῶ ἡ. . . ἡ «δεσποινίς»! Καὶ μᾶς γελοῦσαν, Ζηνοβία μου, μᾶς κοροϊδεύαν. Τώρα, παντρεύονται!! (Τὴν ἀφίνει καὶ τραβιέται, τάχα μὲ φρίκη).

Ζηνοβία, σαστισμένη μὰ καὶ μὲ κάποια ἀνακούφιση.— Ἐ, μά νὰ ζήσουν!

Μαριτάνα, γελώντας, τρέχει στὴ Ζηνοβία.— ὦ, ἀγαπητὴ μου κυρία Ζηνοβία! (Τὴν φιλεῖ). Σᾶς εὐχαριστῶ! . . Ποτέ, ποτέ δὲ θὰ ξεχάσω τὸ λίγον αὐτὸν καιρὸ πού εὐτύχησα νὰ ζήσω μαζί σας! Δὲν εἴμαστε «ἀπατεῶνες» ἐμεῖς, σὰν κάποιους ἄλλους! . . Καὶ τὴν ὑπόσχεση ἐκείνη πού σᾶς ἔδωσα, νὰ φανῶ ὡς τὸ τέλος ἀξία τῆς ἐμπιστοσύνης σας, (κοιτάζοντας τὸν Δῆμη), μοῦ φαίνεται πῶς τὴν κράτησα! . . (Ξαναγυρίζει στὸν Ἰάσωνα καὶ περνᾷ τὸ χέρι της στὸν ὤμο του).

Ἐρασμία, μπαίνει ἀμέσως δεξιά, μ' ἕνα δυὸ γράμματα κι' ἐφημερίδες.— Ὁ ταχυδρόμος! . . (Ἀλλὰ δὲν τὴν προσέχει κανεὶς. καὶ βλέποντας τὴ Μαριτάνα νὰ κρατῇ ἔτσι τὸν Ἰάσωνα, στέκεται ἐκπληκτῇ). Ἀ! . .

Ζηνοβία. συγχρόνως. — Ἐσεῖς λοιπὸν τώρα παντρεύεστε. Ἔ;

Μαριτάνα. — Βεβαίως τατα!

Ἐρασμία, μόνη της, μὲ χαρά. — Μπᾶ;!

Ζηνοβία. — Μὰ σήμερα... κιόλα;

Μαριτάνα. — Ὅχι δὲ. Δὲν ἐρίσαμε ἀκόμα.

Ζηνοβία. — Ἔ, καὶ δὲ θὰ μένης ὡς τότε μαζί μας; Γιατί ἀποχαιρετᾶς;..

Μαριτάνα. — Ὅχι, ἀγαπητὴ μου κυρία. Ὑπάρχει λόγος ποὺ μὲ ἀναγκάζει νὰ φύγω σήμερα. (Φαυδρά). Ἄ, νὰ κ' ἡ Ἐρασμία! (Κοιτάζοντας τὸ Δῆμη). Φτάνει ποὺ δὲ φεύγει αὐτὴ!

Ζηνοβία, ποὺ εἶχε ἀπομείνει σκεπτικὴ καὶ δὲν ἄκουσε τὰ τελευταῖα λόγια. — Τί κρίμα!... Ὡστε πρέπει νὰ ξαναθάλλω εἰδοποιήσῃ στήν ἐφημερίδα;

Ἐρασμία, ἀκρόατη. — Κι' ἄλλῃ;! (Γελῶν. Σιγώτερα). Τί τῇ θέλετε τώρα;

Μαριτάνα, γελώντας. — Ἡ Ἐρασμία εἰ χει δίκιο. Τί τίς θέλετε πιά τις δασκάλες; Για συντροφιά; ὦ! Ὁ ἄντρας σας μοῦ εἰδωσε τὸ λόγο του πρὸ ὀλίγου πὼς θὰ φήσῃ καὶ τὰ δράματα κι' ὅλα, ὅλα, γιὰ νὰ μὴν κάνει βῆμα πιά ἀπὸ κοντὰ σας. Δὲν εἰν' ἀλήθεια, κύριε Ρόδη;

Δήμης, μὲ φούροκα. — Καλὰ! Ζήτω ἡ ἀλήθεια!

Μαριτάνα, στὴ Ζηνοβία. — Δὲ μένει, παρὰ νὰ σας εὐχαριστήσω καὶ γιὰ τὰ μαθήματα ποὺ πῆρα κοντὰ σας. (Σὲ ὅλους). Δὲν ξεχνῶ τώρα πὼς ὁ κύκλος ἔχει 360 μέρες καὶ πὼς ἡ τρίτη μοῖρα λέγεται... Ἄντροπος!

Αὐλαία (Τέλος.)

ΑΠΟΚΡΥΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΑΝΤΡΟΝ

Ἐν τῇ ἀποκρυφολογίᾳ εἶναι ὁ μυστικὸς τύπος, ἐν ᾧ τὸ πνεῦμα τῆς φύσεως περιπλανᾶται, ἄχρις οὗτο εὖρη τὴν Ἄντρον, ἣτις θὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸ διὰ τῆς ζωώδους ὑποστάσεως εἰς τὴν ἀνθρωπίνην. Εἶναι τὸ μυστηριώδες μέρος, ἐν τῇ ὁποίᾳ περιφέρεται ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἀναπτύξῃ καὶ ἀφυπνίσῃ τὰς εἰς τὸ ἔνδον αὐτῆς ἐν λανθανούσαι καταστάσει εὐρισκομένας δυνάμεις καὶ ἐπιτύχῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ της, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἐνοποίησις αὐτῆς μετὰ τῆς ψυχῆς τοῦ κόσμου καὶ ἡ συνειδητὴ ἔνωσις αὐτῆς μετὰ τοῦ Μεγάλου Παντός. Μὲ ἄλλας λέξεις, τὸ ἄντρον ἀναφέρεται εἰς τοὺς δημιουργικοὺς τῆς φύσεως νόμους, οἵτινες ρυθμίζουν τὰ τῆς γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὡς Μικροκόσμου, τὰ τῆς τοῦ Σύμπαντος, ὡς Μακροκόσμου, καὶ τὰ τῆς τοῦ ἀρχικοῦ αἵτιου, ὡς ἀρχετύπου, καὶ ἐκφράζει ἀλληγορικῶς τὸ ἀπαραβίαστον τῆς κατοικίας τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ πᾶν προῖον ἀποκρύφου γνώσεως τὸ ὁποῖον ἔνδον αὐτοῦ οἰκεῖ. Ἡ σημασία αὕτη τοῦ Ἄντρον ἀπαντᾷ εἰς ὅλα τὰ ἀρχαῖα καὶ νεώτερα μυστήρια. Οὕτω τὸ ἄντρον ἀποκαλεῖται ἐν μὲν τοῖς Ἑλληνικοῖς μυστηρίοις «*Λαβύρινθος*» ἢ

καὶ «*Φυλακὴ Διδὸς ἢ Ταύρου*», ἔχει δὲ μεγάλην σχέσιν πρὸς τὴν *Ἀριάδνην*, ἢ, ὡς *Νινόμαχος* ὁ Πυθαγόρειος λέγει, πρὸς τὴν *Παρθενίαν* τῆς *Ἀθηνᾶς* ἐν δὲ τοῖς Αἰγυπτιακοῖς, «*Κόσμιος οἶκος Ὠβου*» καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν Θεότητα *Ἀθώρ*, ἣτις ἱερογλυφικῶς ἀπεικονίζεται διὰ τοῦ γράμματος *Beth*. Τὴν θέσιν δὲ τῆς *Ἀριάδνης*, τῆς *Ἀθηνᾶς* καὶ τῆς *Ἀθώρ* τῶν ἀρχαίων μυστηρίων κατέχει ὁ *Λόγος* ἐν τοῖς νεωτέροις, ὅστις, κατὰ τὰ τυπικά, εὖρηται ἐν τῇ εἰκονογραφικῇ ἀπεικονίᾳ τὸ Ἄντρον στόματι τοῦ Λέοντος. Τὰς εἰς τὰς τρεῖς γενέσεις ἀναφερομένας ἐννοίας τοῦ ἄντρον ἀπαντῶμεν εἰς τὰ ἦθη, τὰ ἔθιμα καὶ τὰς παραδόσεις τῶν ἀρχαίων λαῶν. Οὕτω παρὰ τοῖς Παταγόνοις ἔτι καὶ σήμερον σφίζεται ἡ δοξασία, κατ' ἣν οἱ Θεοὶ ἐν τοῖς Ἄντροις οἰκοῦσι, πᾶσα δὲ δημιουργία ἐκ τῶν Ἄντρον προήλθε. Τὰ αὐτὰ καὶ οἱ Ἰθαγενεῖς τοῦ Ἀγίου Δομήγου φρονοῦσιν, ἰσχυρίζόμενοι ὅτι οἱ πρωτόπλαστοι ἐκ τῶν δύο Ἄντρον τῆς νήσου των ἐξῆλθον. Τὴν ἀνθρωπογονικὴν αὐτῶν τῶν Ἄντρον σημασίαν συναντῶμεν καὶ ἐν τῇ Βίβλῳ, ἐν ᾗ τὰ Ἄντρα θεωροῦντο ὡς τόποι ἱεροὶ ἔχοντες φυσικὴν ἄμα καὶ πνευματικὴν

ἐννοίαν (Δευτερονόμ. XXXII, 11—18 καὶ Ἠσαΐα, I, 1—2).

Εἰς τὰς Βέδας (III, 115—116) τὸ Ἄντρον μᾶς παρουσιάζεται ὡς νυκτερινὴ τῶν Θεῶν κατοικία. Εἰς τὸν ὕμνον μάλιστα πρὸς τὸν Θεὸν τοῦ πυρὸς *Agni*, ὁ νυκτερινὸς ἥλιος παρομοιάζεται πρὸς βραχῶδες Ἄντρον, τὸ ὁποῖον κρύπτει εἰς τὰ κοιλώματά του τὰς ἀγελάδας τοῦ ἡλίου. Οἱ ἀρχαῖοι Μεξικανοὶ (Hist. eccl. indian. mexicana, 1870, σ. 145) θεωροῦσι ὡς κοιτίδα τῆς φυλῆς των ἱερὸν τινα τόπον, ὀνόματι *Chicomotzoc*, τοῦτέστι τόπον τῶν 7 Ἄντρον.

Ἡ συμβολικὴ τοῦ κόσμου παράστασις δι' Ἄντρον ἔχει καθαρῶς ἑλληνικὸν χαρακτήρα. Κλασσικὸς δὲ τύπος τῆς παραστάσεως ταύτης εἶναι τὸ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ (XIII, 101) μνημονευόμενον Ἄντρον τῶν Νυμφῶν, τοῦ ὁποῖου τὴν ἀλληγορικὴν ἐννοίαν μᾶς δίδει ὁ Πορφύριος. Οἱ ἀρχαῖοι, λέγει, ὁ νεοπλατωνικὸς οὗτος φιλόσοφος, τὰ Ἄντρα τῶν κόσμων καλλιέρουσι καὶ σύμβολον μὲν τῆς ὕλης τὴν γῆν ἐτίθεντο, τὸν δὲ ἐκ τῆς γῆς γινόμενον κόσμον διὰ τῶν Ἄντρον παρίσταν. Τῆς ὕλης ἕνεκα, προσθέτει ὁ αὐτός, ὁ κόσμος εἶναι σκοτεινὸς καὶ ἀεροειδής, ἐκλήθη δὲ καλὸς καὶ ἐπέραστος διὰ τὴν τοῦ εἶδους συμπλοκὴν καὶ διακόσμησιν. Ὡς δὲ ὁ κόσμος εἶναι διμερής (αἰσθητὸς καὶ νοητός), οὕτω καὶ τὸ Ἄντρον εἶναι διθύρον, οὐδέποτε δέ, ὡς λέγει ὁ Πορφύριος, μονόθυρον, καὶ τὴν μὲν κάτω θύραν ἔχει προορίσει διὰ τὸν αἰσθητὸν κόσμον (διὰ τὴν κάθοδον τῶν ἀνθρώπων), τὴν δὲ ἄνω διὰ τὸν νοητὸν (τὴν ἀνοδὸν δηλ. αὐτῶν ὡς Θεῶν). Ἡ θεωρία τοῦ διθύρου τοῦ Ἄντρον, ἡ ἀναπτύχθεισα ὑπὸ τοῦ προμνημονευθέντος νεοπλατωνικοῦ φιλοσόφου, συγγενεῖ τὰ μάλιστα πρὸς τὴν συμβολικὴν ἀπεικόνισιν τοῦ Μεγάλου τῶν Ἀλχημιστῶν ἔργου, τὴν ὡς ἐξῆς περιγραφομένην: «Ἄνω τὰ οὐράνια (νοητὸς κόσμος), κάτω τὰ ἐπίγεια (αἰσθητὸς κόσμος), δι' ἄρρενος καὶ θήλεος (ἐνιαλὸς δισύνθετος κόσμος) τὸ πᾶν ἐπετελέσθη. Παρὰ Πλάτωνι καὶ τοῖς Πυθαγορείοις ἐφείλομεν νὰ διακρίνωμεν τὰ ἄδυστα (ἄντρα τοῦ νοητοῦ κόσμου), ἐν οἷς ἐλατρεύετο τὸ θεῖον καὶ ἐδιδάσκοντο τὰ περὶ Θεῶν, τῶν κυρίως Ἄντρον τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν αἰσθητὸν κόσμον. Τὰ Ἄντρα τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου πρὸς διάκρισιν τῶν ἀδύτων ἐκαλοῦντο *κατάγεια* ἢ καὶ *σπηλαιώδη*, καθόσον ὡς ὁ

Πλάτων ἐν τῷ *Ζῳ τῆς Πολιτείας* τοῦ βελίῳ μᾶς μαρτυρεῖ, ὁμοιάζον τῇ οἰκῇσι δεσμωτηρίου.

Τὸ Ἄντρον δὲν εἶναι ὅμως σύμβολον τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀντιστοιχουσῶν πρὸς αὐτὸν ἐγκοσμίῳ καὶ ἀοράτῳ δυνάμεων. Ὁ Ἐμπεδοκλῆς μάλιστα προσθέτει ὅτι τὸ Ἄντρον εἶναι ἀλληγορικὴ παράστασις τῶν ψυχοπομπῶν δυνάμεων καὶ τῆς ἀφανείας αὐτῶν, ἣν προσωποποιεῖ ὁ Θεὸς Ἑρμῆς.

Κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ ἄντρον εἶναι τὸ πετρώδες, τὸ σκοτεινὸν καὶ τὸ δεινόν. Τοῦτο παρατηρήσαντες οἱ ἀρχαῖοι, καθιέρωσαν τὰ Ἄντρα εἰς τὰς ἐφορευούσας τῶν ὑδάτων καὶ τῶν πηγῶν *Ναΐδας* καὶ *Πηγαῖας* νύμφας, αἵτινες ἀλληγορικῶς παρίστανται τὰς εἰς γένεσιν ἰούσας ψυχάς. Οὐ μόνον δὲ τὰς ψυχάς τὰ Ἄντρα συμβολίζουν, ἀλλὰ καὶ τὰς θεότητας, ἢ τὰ θεόπνευστα ἐκείνα πρόσωπα, αἵτινα γεννῶνται, συνέρχονται, θνήσκουσι καὶ ἀνίστανται, ὅπως καθοδηγήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ προορισμοῦ της καὶ δείξωσιν αὐτῇ τὴν ἄνευ ἐλιγμῶν συντομωτάτην ἀτραπὸν, τὴν ἀγούσαν εἰς τὴν συνειδητὴν ἔνωσιν αὐτῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ. Τὰ πρόσωπα ταῦτα τεχνικῶς ἐν τῇ Θεοσοφίᾳ καλοῦνται *Μεγάλοι* ἐκπαιδευταί.

Διὸ ἀνέκαθεν τὰ Ἄντρα ἐθεωρήθησαν ὡς οἱ καταλληλότεροι τόποι διὰ τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, οἱ δὲ παλαιοὶ ἡμῶν πρόγονοι καὶ ἱερεῖς ἐν αὐτοῖς ἔδρυσαν, ἐν οἷς καὶ μυστήρια ἐτελοῦντο.

Τὰ σημαντικώτερα τούτων εἶναι τὸ ἐν Ὑγυγίᾳ μυθολογικὸν τῆς Καλυψοῦς Ἄντρον, τὸ ἐν Ἀρκαδίᾳ τῆς Σελήνης καὶ τοῦ Πανὸς τοῦ Λυκαίου, τὸ ἐν Νάξῳ τοῦ Διονύσου, τὸ Ἰδαῖον Ἄντρον, ἐν ᾧ ἐλατρεύετο ὁ Ζεὺς καὶ ἐτελοῦντο μυστήρια τοῦ Ἰδα (Σχολ. Πινδ. Ὀλ. V 42), τὸ Ἄντρον τοῦ Τροφωνίου ἐν Λεβαδείᾳ, τὸ Ἰλουτιώνειον Ἄντρον, τὸ τῶν Νυμφῶν καὶ τοῦ Πανὸς ἐν Ἀρκαδίᾳ, τὸ Δικταῖον Ἄντρον (Διον. Ἀλικ. II 61), τὸ Ἄντρον τοῦ Ληθαίου Ἀπόλλωνος (Παυσ. X, 32—34), τὸ Ἄντρον τῶν Νυμφῶν τῆς Ἰθάκης καὶ τῆς Ἠλίδος, τὸ Ἄντρον τοῦ Πανὸς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν (Παυσ. I, 28.4), τὸ Κωρύκειον Ἄντρον (Ἀισχ. Εὐμ. 22 καὶ Ἡροδότου, XIII, 6), τὸ ἐν ταῖς Μεταμορφώσεσι τοῦ Ὀιδίλου (XIX, 818) *Virginis Antrum*, τὸ Ἄντρον τῆς *Ναξαρῆτ* καὶ ἡ μυστηριώδης

έν αὐτῇ σύλληψις, τὸ "Ἄντρον τῆς Βηθλεὲμ καὶ ἡ μυστηριώδης γέννησις, τὸ "Ἄντρον τὸ ἐπὶ τόπου τοῦ Κρανίου καὶ τὸ τοῦ τάφου τοῦ Ἰησοῦ, κλπ. Ὁ ἐκ πέτρας Θεὸς Μίθρας πάντοτε σχεδὸν ἐν ἄντροις καὶ σπηλαίοις ἐλατρεύετο. Συγγεστάτον δὲ ἐν τῇ Μιθραϊκῇ καὶ Ζωροαστρικῇ λατρεῖα ὅπως αἱ λειτουργεῖαι τελοῦνται ἐν αὐτοφύεσιν ἢ χειροποιήτοις ἄντροις.

Τὰς μυστικὰς σχέσεις, τὰς ἐνυπαρχούσας μεταξὺ τῶν ἀντρίων τῶν συμβολιζόντων τὸν διμερῆ κόσμον καὶ τῶν καθήμερινῶν τόπων

τῆς λατρείας, μᾶς παρέχει ὁ εἰς τὸν Πάνα καὶ τὰς Νύμφας ψευδοορφικὸς ὕμνος.

Καὶ ἐν τῇ τεκτονισμῷ τὸ ἄντρον ἔχει μεγάλην συμβολικὴν σημασίαν. Ταύτην αἰμύσται ὁ ἀντιληφθῶσιν, ἐὰν ἐρευνήσωσι τὸν λόγον δι' ὃν, Ἀον:) εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ὁ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ Σύμπαντος ἀναφερόμενος τεκτονικὸς ναὸς παρίστατο ἐν τοῖς αὐπικοῖς ὡς ἄντρον καὶ Βον:) ἐν ἀντρίῳ φονεύονται οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας, οἱ ἀλληγορικῶς παριστῶντες τὴν ἀμάθειαν, τὰς προλήψεις καὶ τὸν θρησκευτικὸν φανατισμὸν.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Π. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

Διδάκτωρ φιλοσοφίας καὶ νομικῆς
Βιβλιοφύλαξ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς

ΒΛΑΔΙΜΗΡΟΥ ΑΜΦΙΤΕΑΤΡΩΦ

Η ΖΟΥΜ-ΖΟΥΜ

*Là tout n'est qu'ordre et beauté
Luxe, calme, et volupté.*

CH. BAUDELAIRE
(Invitation au Voyage)

Μιὰν ὥραϊαν Ἀπριλιάτικη νύχτα, μιὰ κοπελίτσα, κόρη τοῦ σεδαστοῦ καλλιτέχνη Βαργουνῶφ, (εἶχε λεπτὴ μυτίτσα ἀνασηκωμένη καὶ μαῦρα μάτια, καὶ τὴ φωνάζανε Λάστοτσκα¹) γύρισε στὸ σπίτι τῆς ὁλομόναχῃ σὺς τρεῖς τὸ πρωῒ, μὲ κλάμματα καὶ τρομερὰ νεῦρα.

Οἱ δικοὶ τῆς, τρομαγμένοι, τὴ ρωτοῦσαν τί εἶχε πάθει, καὶ αὐτὴ ἀπάντησε πὺς εἶχε χάσει τὸν ἀρραβωνιαστικὸ τῆς, τὸν Ἀλεξένη Πάβλοβιτς Κοζήχη.

Ἡ Λάστοτσκα καὶ ὁ Ἀλεξένη Πάβλοβιτς ἦταν στὴν Ὀπερα. Ἰστερα ἀπ' τὸ θέατρο, ἀφ' οὗ ντύθηκαν μέσα στὸ βεστιάριο καὶ βγήκαν στὸ δρόμο, δὲ βρήκαν οὔτε αὐτοκίνητο, οὔτε ἀμάξι, καὶ ἡ λεπτὴ βροχὴ ποὺ ἔπεφτε στὸν ἀσφαλτωμένο δρόμο, πάγωνε, καὶ γλυτροῦσε κανέναν φοβερὰ. Ὁ Ἀλεξένη Πάβλοβιτς ἀφῆσε τὴ Λάστοτσκα στὸ πεζοδρόμιο, καὶ πῆγε νὰ βρῇ αὐτοκίνητο. Μάταια τὸ κορίτσι περίμενε τὸ γυρισμὸ του.

Χάθηκε.

¹ Χελιδονάκι.

Καὶ ἡ Λάστοτσκα ἀφ' οὗ καρτεροῦσε σχεδὸν μιὰ ὥρα μέσα στὸν ἔρημο δρόμο, ἀπαφάσισε νὰ πᾶι στὸ σπίτι τῆς μὲ τὰ πόδια, μ' αὐτὴ τὴν τρομερὴ γλύστρα καὶ τὴ βροχὴ ποὺ δυνάμωνε τρομερὰ.

Οἱ Βαργουνῶφ καταστεναχωρέθηκαν μὲ τὴν ἀνεξήγητη διαγωγὴ τοῦ γαμβροῦ τους.

Ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴ Λάστοτσκα ἦταν μεγάλη. Τῆς ἔκανε χίλιες πέριποιήσεις, φινόταν δὲ τόσο ἠθικὸ καὶ ἔκτακτο παλληκάρι, ποὺ κάθε ἄλλη ὑποψία ἦταν περιττή.

Μάλιστα στὸ μυαλὸ τῶν Βαργουνῶφ καρφώθηκε μιὰ ἰδέα, πὺς εἶχε γίνει ἐγκλημα. Ἀμὰ ἐξακριβώθηκε πὺς ὁ Ἀλεξένη Πάβλοβιτς δὲν ξενύχτισε σπίτι του καὶ δὲ ξαναφάνηκε πιά, εἰδοποίησαν τὶς Ἀρχές.

Ἡ ἀστυνομία ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε, ἀλλὰ τὰ ἴχνη τοῦ δυστυχισμένου μηχανικοῦ δὲν βρέθηκαν πουθενά.

Οἱ πληροφορίες τῆς ἀστυνομίας ἦταν αἱ ἀκόλουθες:

Α') Πὺς ὁ Ἀλεξένη Πάβλοβιτς αὐτὴ τὴν ἀπαίσια νύχτα, οὔτε τίς ἄλλες, δὲν εἶχε ἐγκαταλείψει τὴν Πετρούπολη.

Β') Ἀφ' οὗ ἀποχαιρέτησε τὴ μνηστὴ του, δὲν τὸν ξαναεἶδε κανέναν.

Αὐτὴ ὅμως ἡ λεπτομέρεια δὲν ἐξακριβώθηκε, γιατί ἕνας μάρτυρας εἶχε δώσει ἄλλες πληροφορίες. Ἀπέδειξε πὺς περνώντας, στὴ μιὰ μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἀπ' τὸ πεζοδρόμιο τοῦ θεάτρου, κοντὰ στὸ Γεφύρι Πλοσελούβεβ²), συνάντησε ἕνα διαδότη κάτω ἀπὸ ἕνα φωτεινὸ στυλο καὶ μὲ τὸ χλωμὸ φῶς τοῦ φαναριοῦ τοῦ φάνηκε, ἔμοιαζε καταπληχτικὴ μιὰ φωτογραφία τοῦ Κοζήχη.

Γ') Ὁ Ἀλεξένη Πάβλοβιτς Κοζήχη εἶχε λαμπρὸ χαρακτήρα, καὶ ἡ ζωὴ του ἦταν παραδειγματική. Ἦταν λογικὸς καὶ θετικὸς. Ἡ νοικοκυρὰ τῆς πανοῦν Χθαστάλ—κατοικοῦσε ἐκεῖ ἀρκετὰ χρόνια—ὁμολόγησε πὺς ἦταν τακτικὸς, ἀμεμπτος στοὺς λογαριασμοὺς του. Τὴν τελευταία νύχτα ποὺ εἶχε μείνει στὸ Χθαστάλ εἶχε σπάσει μιὰ ηλεκτρικὴ λάμπα καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῒ ἔφερε μονάχος του στὸ γραφεῖο τὸ ἀντίτιμο τῆς σπασμένης λάμπας, 11,75 ρ.

Καρμὺ παραξενιὰ δὲν εἶχε ὁ Ἀλεξένης Πάβλοβιτς. Μονάχα τὴ μέρα ποὺ χάθηκε, ἡ ἀρραβωνιαστικίᾶ του τὸν ἀκούσε πρώτη φορὰ νὰπαγγέλλει στίχους συμβολικοὺς. Ἐνῶσιν πῆγαιναν στὸ θέατρο, ὁ Ἀλεξένη Πάβλοβιτς σήκωνε τὸ κεφάλι του ἀπότομα, σὰ νὰ ἀκούγε κάτι θαυμάσιο καὶ ρώτησε τὴ Λάστοτσκα:

— Δὲν ἀκοῦτε γλυκοὺς ἤχους... σὰ νὰ παίζουν χρυσὲς σάλπιγγες;

Ἡ κοπέλλα ἀπόρησε γιὰ τὸ ρώτημά του καὶ τοῦ εἶπε πὺς εἶχε περάσει ἕνα αὐτοκίνητο, καὶ ὅα εἶχε ἀκούσει τὸ σφύριγμα τοῦ σιφέρ.

— Ἴσως ἔχετε δίκιο... εἶπε ἀφηρημένος καὶ ἄρχισε νὰπαγγέλλῃ:

Μέσα σὲ σύννεφα ἀσημένια
στὸν ἄερα γεμάτο βροχὴ,
σάλπιγγες γλυκὰ ἤχουσιν.

Αὐτοὶ οἱ στίχοι, καὶ οἱ συμβολικὰς φράσεις στὰ χεῖλια τοῦ Α. Π. ἦταν τόσο ἀνεξήγητοι, ἀλλὰ ἡ Λάστοτσκα δὲν ἔδωσε ἐξαιρητικὴ σημασία. Τώρα μονάχα τῆς ἔκαναν ἐντύπωση... Θυμήθηκε ὅμως ἕνα περίστατικό... Μιὰ βραδιὰ σ' ἕνα φιλικὸ σπήτι, συνάντησαν ἕνα νέο παλληκάρι, Ραντούγη, ποιητὴ. Ἀπήγγειλε δικούς του στίχους, καὶ

² Τῶν Ἀσκασιῶν.

εἶχε μεγάλη πέραση στὰ κορίτσια. Ὁ Α. Π. ζήτησε ἐκεῖνη τὴ βραδιὰ, καὶ ἴσως γι' αὐτὸ τὸ λόγο, θέλησε νὰ πῇ τοὺς στίχους του μὲ παράξενο τὸνο φωνῆς γιὰ νὰ κοροϊδέψῃ τὸν ἀντίπαλό του:

Ἰστερα ὅμως ἀπ' αὐτὸ τὸ δυστύχημα, ἡ Λάστοτσκα δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ γιὰ γάμο. Εἶχε αποφασίσει νὰ μείνῃ γεροντοκόρη. Αὐτὴ ἡ ὑπερβολικὴ σταθερότητα τοῦ κοριτοῦ γιὰ τὸν χαμένο ἀρραβωνιαστικὸ τῆς ἦταν πραγματικὴ ἀγάπη; Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι πολλοὶ ὑποψήφιοι ζήτησαν τὸ χέρι τῆς, ἀλλὰ ἦταν ἀκλόνητη στὴν ἀπόφασή της... Δὲν ἤθελε νὰ παντρευθῇ...

Ἐνας ἀπὸ τοὺς γαμπροὺς ποὺ τὴν ἀγαποῦσε ἀπὸ παιδί, ἦταν καὶ ὁ ζωγράφος Βασήλεφ.

Μιὰ μέρα ὁ Βασήλεφ διηγήθηκε σ' ἕνα φίλο του τὴν ἀπελπισίᾶ του γιὰ τὴν ἐπιμονὴ τῆς Λάστοτσκας ποὺ περιφρουροῦσε τὸν ἔρωτά του. Κεῖνος ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὸ περίεργο καὶ ἀνεξήγητο «γεγονὸς» καὶ ὑποσχέθηκε νὰ κἀνῃ μιὰ μυστικὴ ἀνάκριση... Ἰστερα ἀπὸ μερικὲς μέρες, ὁ Βασήλεφ ἔλαβε ἕνα πολυσέλιδο γράμμα, καὶ ἔκανε ἕνα ἀντίγραφο ποὺ ἔστειλε ἀμέσως στὴ Λάστοτσκα.

Αὐτὸ τὸ γράμμα ἔφερε στὴν Δαδ Βαργουνῶφ μαγικὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ λύπη τῆς διαλύθηκε, καὶ σὲ λίγο καιρὸ ἀρραβωνιάστηκε, ὅχι ὅμως μὲ τὸ Βασήλεφ, ἀλλὰ μ' ἕνα ἀξιωματικὸ τῆς Αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς, ποὺ τὴν εἶχε ζητήσει πρὶν ἀρραβωνισθῇ μὲ τὸν Κοζήχη.

Τὸ περίεργο αὐτὸ γράμμα εἶναι τὸ ἀκόλουθο:

Ἀγαπητὴ Κύριε

Μ' εὐχαρίστηση σὰς ἀναγγέλλω πὺς ἡ ἀνάκρισή μου γιὰ τὸ μηχανικὸ Α. Π. Κοζήχη εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία.

Ἐγὼ δὲν ἔχω δικαίωμα νὰ σὰς ἐξηγήσω τὸν τρόπο ποὺ ἐφθάσα σ' αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ σὰς δίνω τὸ λόγο τῆς τιμῆς μου, πὺς τίποτα ἀπ' αὐτὰ ποὺ γράφω δὲν εἶναι ὑπερβολικό.

Ὁ Ἀλεξένη Πάβλοβιτς βρέθηκε. Εἶν' εὐτυχισμένος, δὲν εἶναι διατεθειμένος νὰ γυρίσῃ στὴν περασμένη του ζωὴ καὶ θειρεῖ τὴν ἀρραβωνιαστικίᾶ του ἐλεύθερη ἀπ' τὸ δοσμένο λόγο... Ὁ Κοζήχη εἶναι πρὸ πολλοῦ παντρεμένος. Ἴσως ἀπὸ «γο-

μικής απόψεως» ο γάμος είναι άκυρος. Η γυναίκα του δεν είναι και γυναίκα, αν θέλετε, αλλά, κατά τη γνώμη του Αλεξάνη Πάδλοβιτς και κατά τη δική μου, αυτό δεν έχει καμιά σημασία.

Πρίν έλθω στο θέμα μου, που θα σας φανή παράξενο, και στο ευτυχισμένο τέλος της διήγησής μου, θέλω να σας εξηγήσω μερικά πράγματα, γιατί φαντάζομαι πως η διαγωγή του Κοζήχην θα σας φανή ανεξήγητη. Τα συμπεράσματά μου θύγουν αυτή την υπόσταση της ζωής. Σας είναι γνωστό, φίλε Κύριε, πως κατά τη γνώμη μου, η ύπαρξή μας παρουσιάζεται σαν ένα «πρίσμα» (1) πολυέδρο, και οι επιφάνειές του, ενώ χωρίζονται ή μία απ' την άλλη, αποκλείουν την αλληλεπίδραση. (Έννοούμε βέβαια κατά την διάρκεια αυτής της ζωής.) Δεν θύγω εδώ το μεγάλο πρόβλημα του θανάτου, γι' αυτό το λόγο, γιατί, όπως σας είπα και πριν, ο κ. Κοζήχην ζή, αλλά σε άλλες σφαίρες.

Υπάρχουν όμως εξαιρέσεις στο γενικό κανόνα. Πρέπει ν' αναφέρουμε πως «αί έδραι του πρίσματος είναι επίπεδον τεινόμενον» (1). Καμιά φορά, με τη δύναμη εσωτερικών ή εξωτερικών έντυπώσεων, ο άνθρωπος υψώνεται σε μία οξεία κορυφή του πρίσματος, όπου η προσωρινή μας ζωή εγγίζει τον άόρατο κόσμο, και τότε είναι πιθανό, πως, έπειδή, δε μπορεί να κρατηθή στην υψηλή αυτή κορυφή, γλιστρά στον άγνωστο κόσμο της Ηπείρου...

Μια ανάλογη περίπτωση συνέβηκε και στο μηχανικό Αλεξάνη Πάδλοβιτς.

Ποιά ήταν η άφορμή; ή απάντηση είναι δύσκολη. Ούτε η πρωινή του ζωή, ούτε η ψυχική του διάθεση μας δίνουν το κλειδί αυτού του μυστηρίου. (1) αξιότιμος Κος Κοζήχην ήταν θετικός—καθώς ξαίρετε ένας απ' τους συνεισισμένους τύπους. Ποτέ δεν αίσθανόθηκε το μυστικισμό μέσα του και αυτό που του συνέβηκε μπορεί να το χαρακτηρίσει ένας πνευματιστής ως «μίσχ ανάμειχιν άνωτέρας δυνάμεως, της οποίας αί βούλαι είναι ανεξερεύνητοι».

Έρχομαι τώρα να σας αναφέρω μερικά

σχετικά με τη διήγησή μου. Στη βραδιά των Βαργουνώνφ άρχισε ή περίεργη αυτή ιστορία. Ξαίρετε πως είναι οι βραδείες στα άριστοκρατικά σπίτια.

Μουσική, χορός, χαρτιά φλέρν.

Μαζί με τους καλεσμένους ήταν και ο Ι. λαρίων Ραντούγγην. Αυτός σκλάβωνε τις γυναίκες και τα κορίτσια με την διορφία του και την έκτακτη απαγγελία του. Απήγγελλε πάντα δικά του ποιήματα. Ένα απ' αυτά που παίζει ρόλο στην ιστορία μας, σας το μεταφέρω εδώ:

Το φεγγάρι σαν ένα νόμισμα χρυσό
λάμπει στο γαλάζιο φόντο επάνω,
κι' ο άέρας, γλυκός κι' άπαλός,
σιγά στο παραθυράκι φυσάει.
"Αχ... σαν παλιό παραμύθι
απ' τις άσημένιες στέγες λαλεί...
Φαίνεται τόσο μακρυνά ή ζωή
κι' άσχημη σαν το μαραμένο χορτάρι,
άβίαστατη ή μέρα ή χθεσινή.
"Ελα, μιά στιγμιούλα, σ' έμένα,
ξεχασμένη έρωτική σιτιά,
Πώς να σε φέρω σιμά μου;
Τά λόγια μου ξεχνώ.
Τη στενοχώρια και τη λύπη μου ής σβήσας.
"Ας πιώ... ής μεθήσω.

Μια φράση που είχε πη ή Ραντούγγην, «αν ρίξω την ήλεκτρική αυτή λάμπα πάνω στον τοίχο, θα πετάξω ένα όλόχρυσο πουλί και ήμαι ο πιο ευτυχισμένος άνθρωπος του κόσμου», έπηρέασε φοδερά τον Αλεξάνη Πάδλοβιτς. Έγινε σκεπτικός, και όλο το βράδυ δεν έδγαλε λόγο απ' το στόμα του, και δεν πρόσεχε τά γλυκά μάτια της άρραβωνιαστικής του, που ήταν καρφωμένα άπάνω του.

Θέλω να κάνω εδώ μια παρένθεση: ο Αλεξάνης Πάδλοβιτς ήταν έπηρεασμένος από μια Αόρατη Δύναμη, και με τη φαντασία του ζούσε σε άλλο κόσμο. Απ' τη στιγμή που άκουσε τους συμβολικούς στίχους του Ραντούγγην, τόσο είχε έπηρεασθή, που άκουγε διαρκώς την πρόσκληση και την ήρχω που ήρχονταν απ' τον άόρατο κόσμο.

"Γστερα απ' τη βραδυά των Βαργουνώνφ, ο Αλεξάνης Πάδλοβιτς γύρισε μονάχος στο σπίτι του.

Ήταν φωτεινή ζεστή νύχτα. Οι δρόμοι ήταν έρημοι. Διάφανο, άσημένιο γλυκό και ήσυχο το αεράκι, άπαλά φυσούσε πάνω απ' τά σπίτια και σαν ένα άχνόπλαστο σεντόνι, φαινόταν μακριά μια όλόασπρη ζώνη, ο

φρεσκοπλυμένος άσφαλτωμένος δρόμος. Μοσχοβολούσαν οι άνθισμένες ιτιές.

Αυτή ή νύχτα ήταν εξαιρετική. Σαν κάποιον θαύμα γινόταν πάνω απ' την κοιμημένη πρωτεύουσα...

Με το φως του φεγγαριού, σα να πετούσαν οι ψυχές μέσα στα σπίτια, στις πέτρες του δρόμου και στην άσπρη χλωμή λάμψη των φαναριών του αεριοφωτός.

"Ενα συναίσθημα δυνατό, άσυνήθιστο και κουραστικό, έσφιξε και την ψυχή του Κοζήχην. Μέσα στο μυαλό του ήταν καρφωμένη ή φράσις των στίχων του Ραντούγγην:

"Αχ! σαν παλιό παραμύθι
απ' τις άσημένιες στέγες φυσάει...

Ο Κοζήχην απέπλισθη, γιατί είχε περάσει τά είκοσιεφτά χρόνια χωρίς να νιώσει καμιά ευχαρίστηση, καμιά εξαιρετική ήδονή. Δε μπορούσε να θυμηθή κανένα έπεισίδιο, κανένα εξαιρετικό σημείο, καμιά φαντασιοπληξία... τίποτα...

Σε τέτοια ψυχική κατάσταση βρισκόταν ήμα γύρισε σπίτι του. Και ήμα είδε πάνω στο τραπέζακι τη γαλατερή λαμπίτσα που έμοιαζε σαν άνεμόνα, σκέφθηκε πάλι τη φράση του Ραντούγγην.

— "Αν πετούτα πάνω στον τοίχο τη λαμπίτσα και παρουσιάζόταν το όλόχρυσο πουλί;

Ο Αλεξάνης Πάδλοβιτς πήρε τη λάμπα και την έρριξε στον τοίχο.

— Θεέ μου, τί έκανα! τί άνοησία ήταν πάλι αυτή;» συλλογίστηκε, αλλά ο κρότος της σπασμένης λάμπας άκούστηκε μέσα στην κήμαρα της «πανσιόν Χθαστάλ».

Το όλόχρυσο πουλί δεν πέταξε και ή φαντασιοπληξία του Αλεξάνη Πάδλοβιτς διαλύθηκε. Στο μυαλό του ήρθαν περίεργες ιδέες, σκέφθηκε τη μεσαιωνική έποχή, τά θαύματα που γινόταν και πλάγιασε στο κρεβάτι του.

"Αξαφνα ένας χτύπος άκούστηκε στην πόρτα.

"Ήταν όνειρο;... "Ανοιξε.

Μπροστά του στεκόταν μια γυναίκα... Μέτριο ανάστημα, καστανά μαλλιά και μεγάλη κρυσταλλένια διάφανα μάτια. Ντυμένη με χτυπητού χρώματος φουστάνι κόκκινο-γαλάζιο (changeant) χρυσοκεντημένο, ήταν λαμπερή... άχτινοβολούσε.

— Κυρία, με θαυμασμό και άπορία ρώτησε ο Αλεξάνη Πάδλοβιτς, τί θέλετε;

Η γυναίκα του έκανε σχήμα να κλείσει την πόρτα, και κάθισε μπροστά στο γραφείο του Κοζήχην. Αυτός ο τρόπος δεν του άρεσε.

— Κυρία, ξαναρώτησε θυμωμένα, εξηγήστε μου, σας παρακαλώ...

Η γυναίκα έκλινε το κεφάλι της. Πήρε απ' το τραπέζι τη φωτογραφία της Αάστοτσκας και με περιφρόνηση την πέταξε κατά γής και την έσπρωξε με θυμό. Η εικόνα της άρραβωνιαστικής του Κοζήχην πετάχθηκε στην άλλη άκρη της κήμαρας, και ή γυναίκα σταύρωσε τά χέρια της με θυμό στο στήθος και κύτταξε με έιρωνικό βλέμμα τον Αλεξάνη Πάδλοβιτς στο πρόσωπο.

— Κυρία, ή διαγωγή σας είναι ανεξήγητη, είπε με πνιγμένη φωνή. Ποιά είσθε; γιατί ήρθατε; από ποού έρχεσθε; "Ισως είσθε το όλόχρυσο πουλί του Παραμυθιού, που φώναξα σαν ήλιθιος, σπάνοντας την ήλεκτρική λαμπίτσα; Η διαγωγή σας είναι τόσο άνόητη, όσο ήταν άνόητη κι' ή δική μου.

Η γυναίκα γέλασε:

— Είμαι ή Ζούμ-Ζούμ... είπε.

— "Αν είσθε ή Ζούμ-Ζούμ, να πάτε να τραγουδήσετε άλλο το τραγούδι σας... Σας παρακαλώ να μ' αφήσετε ήσυχο.

Κι' ο Κοζήχην γύρισε το κεφάλι του προς τον τοίχο.

Αλλά ή Ζούμ-Ζούμ έλαφρά πετάχθηκε απ' τη θέση της, πλησίασε κι' έβαλε τά χιονόλευκα χέρια της άπάνω άπάνω στους ώμους του Αλεξάνη Πάδλοβιτς.

— Αγαπημένο μου, μη θυμώνεις—είπε κείνη, και τον κύτταξε στο πρόσωπο, με τά κρυσταλλένια, τά διάφανα μάτια της, —μη θυμώνεις, χρυσέ μου. Θέλω να μείνης μαζί μου για πάντα, να μη χωρισθούμε ποτέ. Και, πριν γίνη ή επιθυμία μου, δε θα συχάσω ποτέ, αλλά θα νευριάζω, και θα ύποφέρω, αγαπημένο μου, λατρευτέ μου φίλε. Γι' αυτό το λόγο, στην πατρίδα μου, το όνομά μου είναι Ζούμ-Ζούμ.

— Ποιά είναι ή πατρίδα σου! στη Βόρεια ή στη Νότια Βλακεία, σκέφθηκε ο Κοζήχην.

Δεν πρόφθασε όμως να το σκεφθή, κι' ή Ζούμ-Ζούμ το κατάλαβε και χαμογελώντας είπε:

— "Οχι, στην Έλεφαντίνα.

— Έλεφαντίνα; για πητέ μου, σας παρα-

(1) Γνωμ., αλλά ο συγγραφέας ύπονει το πνευματικό πρίσμα.

(2) Γνωμ. έκφραση.

καλῶ, είναι κανένα έστιατόριο, ἢ καφέ κον-
σέρ; ἢ κινηματογράφος;

— "Ὁχι ἀγαπημένε μου, τίποτα ἀπ' αὐτά.
Ἡ Ἐλεφαντίννα—ἡ πατρίδα μου, δὲν εἶναι
ὅπως τὴν φαντάζεσαι. Θέλω νὰ σὲ πάρω μα-
ζὶ μου. Μ' ἀρέσεις καὶ εἶσαι δικός μου.

— Καὶ ποῦ εἶναι αὐτὴ ἡ πατρίδα σου;

— Πίσω ἀπ' ἓνα πελώριο κρύσταλλο. Πού
νὰ βρῶ τὰ λόγια γιὰ νὰ σοῦ τὴν περιγράψω;
εἶναι τόσο φτωχά. Ἐκεῖ εἶναι μιὰ κρυσταλ-
λένια λίμνη ποὺ γλυκὰ ἀποκοιμίζεται τριγυ-
ρισμένη ἀπ' τὶς σκοτεινὲς γαλανοπράσινες
ἀκροποταμιές της, καὶ σὲ μιὰ ἀπ' αὐτὲς εἶ-
ναι ἓνα παλάτι κόκκινο, μὲ ψηλὴ θεόρατη
στέγη. Τὸ παλάτι καθρεφτίζεται μέσα στὰ
νερά... Κάνει τὴν ἐντύπωση πὼς εἶναι δυὸ
παλάτια, ἓνα ψηλά, καὶ ἓνα βαθειά—ἀνάπο-
δα... Στὸ παραθύρι ἀκουμπᾷ μιὰ πριγκη-
πέσσα μὲ μαργαριταρένιο στέμμα, καὶ τὸ
γαλάζιο φόρεμά της ἔχει μιὰ χρυσοκεντημέ-
νη οὐρά. Πάντα τραγουδεῖ ἓνα γλυκὸ τρα-
γουδι...

Ἐλέφαντοι κύκνοι πλέουν καὶ κολοῦν τὸ
ἄσπρο κρυσταλλένιο νερό, καὶ ἀπ' τὸ παρα-
θύρι ἡ πριγκηπέσσα τοὺς ρίχνει ψίχουλα.
Κι' αὐτοὶ κουνοῦν τὰ κεφάλια τους καὶ λένε:
Grazie, Eccellenza.

— Γιατί Ἰταλικά; Στὴν Ἰταλία βρίσκε-
ται αὐτὴ ἡ λίμνη; Ποιὰ εἶν' αὐτὴ ἡ βασι-
λοπούλα; ρωτᾷ ὁ Κοζήχην. Ἀλλὰ ἡ
Ζούμ-Ζούμ μὲ τὰ μυρωδάτα της χέρια τοῦ
κλείνει τὸ στόμα.

— Μὴ μιλᾷς—περίμενε μιὰ στιγμή...
Ἀκουσέ με, ἄκου, ἀγαπημένε μου... Εἶναι
ἀτέλειωτες οἱ ὁμορφιὲς τῆς γλυκειᾶς πατρί-
δας μου. ἔχει μιὰ δασωμένη, μιὰ σκοτεινὴ
γωνίτσα ποὺ μοσχοβολᾷ ἢ βανίλια... Ἐ-
κεῖ, κάτω ἀπ' τὸ γαλάζιον οὐρανό, σὰν ἄστρα
φωτεινά, ἀνθίζουν τὰ πολύχρωμα λουλούδια
(Ὁ μπανανιὰς εἶν' ὀλόχρυσος... φορτωμένος,
ἀφ' τῆς μπανάνης ποὺ χρυσίζει ὁ ἥλιος. Κ'
ἐκεῖ ἓνας Ἀράπης καθησμένιος, ἀπαγγέλλει
στ' ἄσους τὴν γλυκεῖα Ἀραβικὴ γλῶσσα. Εἴ-
ναι φοδερὸς,—μυγνητίζει μικροὺς πιθήκους,
ποὺ κάνουν ὅ,τι προστάζει. Ἀλλὰ ἐγὼ δὲν
τὸν φοβάμαι, γιατί ξαίρω πὼς εἶναι καλός.
Θὰ ρθῇς. Θὰ φιλήσῃς τὸ χέρι του, θὰ σοῦ
δώσῃ μπανάνες καὶ θὰ σοῦ δείξῃ τὸ θαυμά-
σιο, τὸ μοναδικὸ περιβόλι του.

— Αὐτὰ ὅλα εἶναι φαντασίες, φαντασιο-
πληξίες... λέγει ὁ Κοζήχην μὲ σιγανὴ φωνή

καὶ προσπαθεῖ νὰ γλυτώσῃ ἀπ' τὰ χέρια
τῆς Ζούμ-Ζούμ.

Ἡ Θέλησή του ἐξασθενεῖ... μελλᾷ ἀπ'
τὰ ἐλκυστικά της λόγια... Τοῦ φάνηκε πὼς
ἡ ἴδια μοσχοβολοῦσε καὶ ἦταν γλυκεῖα σὰν
τὶς μπανάνες τοῦ Ἀράπη. Καὶ μέσα του
γεννήθηκε ἓνα παράξενο συναίσθημα, νὰ δῇ
τὴ χώρα αὐτὴ τῶν παραμυθιῶν, ποὺ ἐκ-
θείαζε ἡ νυχτερινὴ ἐπισκέπτρια.

— Φαντασιοπληξία, εἶπε ὁ Κοζήχην.

— Φαντασιοπληξία; ἀπάντησε χαμογε-
λώντας ἡ Ζούμ-Ζούμ. Ἀνοησίες δὲν εἶδες
τὸν κεντρικὸ δρόμο... Μακρὺς, φαρδὺς καὶ
τὰ σπίτια χρωματισμένα μὲ χτυπητὰ χρώ-
ματα. Τὰ σπίτια μοιάζουν μὲ πύργους...
Σὲ κάθε πύργο εἶναι ἓνα καμπαναριό...
Ὁ ἀέρας πιάζει μὲ τὶς καμπάνες βάλς...
πόλκες... Κι' ὅλα χορεύουν μ' αὐτὴ τὴ
γλυκεῖα μουσικὴ... Μονάχα ὁ «Μεγάλος
Ἐλέφανς» δὲ χορεύει ποτέ. Κἀθεταί σ' ἓνα
μαρμαρένιο θρόνο... κυττάζει γύρω του,
καμκρώνει τοὺς ὑπηκόους του... Δὲν τὸν
φοβᾷται κανένας, γιατί εἶναι καλός... Ἀ-
γαπάει τὴ ζάχαρη... Ἀγαπημένε μου, πᾶ-
με στὸν Ἀράπη, στὴ Βασιλοπούλα τῆς
Κρυσταλλένιας λίμνης, στὸ «Μεγάλον Ἐλέ-
φαντα». Εἴμαστε καλοὶ καὶ οἱ δυὸ μας, καὶ
θὰ ζήσουμε στὴν Ἐλεφαντίννα χρυσοὴ ζωὴ.
Δὲ θὰ χόρουμε νόμους καὶ κοινωνικὰ συνθή-
κες· θὰ ζήσουμε εὐτυχισμένοι, δὲ θὰ γνωρί-
σουμε, παρὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὴ χαρά. Πάμε,
χρυσέ μου. Ἀκοῦς; ἤχουν οἱ χρυσοὶ καμ-
πάνες. Ἀκοῦς τὶς χαρούμενες φωνές, τὰ
γλυκὰ τραγούδια τῶν δικῶν μας ποὺ σὲ φω-
νάζουν; Ἀκοῦς, ἀγαπημένε μου, Ἀκοῦς;

Ὁ Κοζήχην τὰ εἶχε χάσει. Τὰ ξεστᾷ,
τὰ ἀπαλὰ χερὰκια τῆς Ζούμ Ζούμ χάριδεναν
τὸ λαιμό του. Ἀθελα, ἀντίκρουσε τὸ κρυ-
σταλλένιο βλέμμα της, καὶ πᾶγωσε ἀπὸ ἔδω-
νή. Τί εἶχε πάθει; Μιὰ θεῖα μυρωδιὰ ἀπὸ
βιολέττες γέμισε τὸν ἀέρα, ἢ τὸν εἶχαν με-
θῇσει μ' ἓνα γλυκὺ καὶ δυνατό μυρωδικό;
Μέθυσσε ἀπ' τὴν εὐωδία τῶν ἀνθισμένων
λουλουδιῶν, καὶ στ' αὐτιά του ἀκουγε τοὺς
ἤχους τῶν χρυσῶν ὀργάνων. Σιγανὲς φωνές
ἀπὸ μακριὰ ἀντηχοῦσαν...

Ξέχνα τῆς σημερινῆς ζωῆς τὶς λύπες,
δοκίμασε τὴν ἀγάπη ποὺ δὲ ξέρεи βάσανα καὶ
ξέχνα τὰνθρώπινο καραβάνι... [καημιού,
ποὺ εἶναι ἀνυπόφορο, ἀνόητο, κακό.
Ἐλα μέσα στῆς χρυσοῆς μπανανιάς τὴ σκαί,

ΑΚΡΟΚΟΡΙΝΘΟΣ, Η ΠΡΩΤΗ ΠΥΛΗ

Φωτογραφία τοῦ κ. Κώστα Θεοχάρη

στῆς εὐθυμῆς Ζούμ-Ζούμ τὴν ἀγκαλιά.
Ἄχ! σὲ περιμένουν τῆς Ἐλεφαντίννας τὰ περ-
[βόλια,
περβόλια δίχως δάκρυα καὶ ἀναστεναγμούς.

Καὶ μὲ τὰ μαγικά λόγια τῆς ὁμορφῆς
γέμισσε, ἢ πρωτινὴ ζωὴ τοῦ Κοζήχην τοῦ
φάνηκε μονότονη, πληκτικὴ, χωρὶς κανένα
ἐνδιαφέρον, καὶ ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴ Λά-
στοτοσα ἀστεία, ἀσήμαντη. Καὶ τοῦ φάνηκε
πὼς ἀκοῦει γλυκὰ τραγούδια καὶ τὶς χρυσὲς
τάμπιγγες ποὺ μαζί μὲ τὶς ὁμορφες ὑποσχέ-
σεις τῆς Ζούμ-Ζούμ τοῦ δίνουν τὴν τέλεια
εὐτυχία.

Ἐσκυψε στὰ χεῖλια τῆς νυχτερινῆς ὀπτα-
σίας, καὶ δίνοντας τὴ ψυχὴ του στὴ γλυκεῖα
καὶ ἀγαπημένη Θέληση, εἶπε:

— Ἐρχομαι μαζί σου.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορία μου, ἀγαπητὲ φίλε.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἡ βραδυγὴ ἱστορία τοῦ
φάνηκε γελοία, ἀν καὶ ἦταν ἓνα θαυμάσιο
ποιητικὸ ὄνειρο, ἀλλὰ ἡ καρδιά του εἶχε
ραγίσει ἀπ' τὴν ἐπιθυμία νὰ πᾶγῃ στὴν πα-
τρίδα τῆς Ζούμ-Ζούμ γεμάτη μυστήριο.

Μι' αὐτὸ τὸ λόγο ἐξηγεῖται ἡ διαγωγή του
πρὸς τὴν ἀρραβωνιαστικιά του, καὶ ἡ ἐξαφά-
νισή του μετὰ τὸ θέατρο. Ὅταν πῆγε νὰ
βρῇ ἓνα αὐτοκίνητο, καὶ ἔμεινε μονάχος του
μέσα στὸν ἔρημο δρόμο κάτω ἀπ' τὸ γαλα-
ξο-ασημένιο φῶς τοῦ φαναριοῦ, γέλασε τὴ
Λάστοτοσα, καὶ πῆγε νὰ βρῇ κείνην ποὺ τοῦ
ὑποσχέθηκε τὴν ἀτέλειωτη εὐτυχία.

Ἐδῶ θεωρῶ τὸ πρόβλημα αὐτὸ λυμένο.
Δὲ σὰς περιγράψω τὴν εὐτυχία τοῦ Ἀλεξέ-
νη Παύλοβιτς καὶ τῆς Ζούμ-Ζούμ, γιατί εἶ-

να ἐντελῶς φανταστικῇ καὶ δὲν ἀφορᾷ ἐμένα.
Σὰς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὶς φιλικὰς
προσρῆσεις μου.

Μ' ὅλην τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀγάπην
Μιχαὴλ Γιαλόβην»

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ)

ΕΛΕΝΗ ΣΙΦΝΑΙΟΥ

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΜΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΛΕΟΝΤΑ ΤΟΛΣΤΟΪ

Ἰδιότροπος ἀπὸ δύο ἐβδομάδων ἐν Ἰάλ-
τῃ τῆς Κριμαίας πρὸς ἀνάπαυσιν ἀπὸ μα-
κρᾶς περιηγήσεως ἐν Περσίᾳ τῇ 1900, ὅπου
εἶχον μεταβεῖ πρὸς ἀναζήτησιν παραδόσεων
περὶ Μεγ. Ἀλεξάνδρου διὰ τὸ νέον μου ἔρ-
γον «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ», ἔμαθον
ὅτι ὁ Λέων Τολστόϊ, οὐτινος ἡ ὑγεία εἶχε
κλονισθῆ, ἤλθε καὶ ἔζη εἰς ὀλίγων βερσιῶν
ἀπόστασιν, εἰς ἓν ὑψηλὸν σημεῖον τοῦ μα-
γευτικοῦ πανοράματος, τὸ ὅποιον ἐκτυλί-
σσεται εἰς τὸ μέρος αὐτὸ τῆς Κριμαίας, ἀπὸ
τῆς Μπαλακλάδας πρὸς τὸ μέρος τῆς Σεβ-
στούπολεως, μέχρις ἐκεῖθεν τῆς Ἀλούσιας
πρὸς τὴν Θεοδόσιαν, πανοράματος ἀπὸ ἐκεῖ-
να ἅτινα γνωρίζει νὰ πλάττῃ ὁ Θεός, ὡς
λέγουσι οἱ ποιηταί, μετ' ἓν μόνον φίλημά του
πρὸς τὴν φύσιν. Τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ὀνομά-
ζεται Κορεῖζ, εἶναι δὲ χωρίον Ταταρικὸν
κυρίως, μετ' ἑσπέρην καὶ μινωρὴν, ἀλλ' ἔχει
καὶ Ρώσους καὶ Ἑλλήνας. Ἑλληνισμὸς
ἐνταῦθα ὑπῆρχε πολὺ περισσότερος ἐπὶ τῆς
κυριαρχίας τῶν Τατάρων, οἵτινες ἐνταῦθα
ἀπετέλεσαν ἴδιον τύπον τουρκικῆς φυλῆς,
ἐγγυτέρως τῆς Καυκασίας, ἢτε προσελθούσης
ἐκ διασταυρώσεως ἰδίως μετὰ τῶν Ἑλλήνων,
διὸ καὶ εὐρωσιωτάτης. Ὁ Ἑλληνισμὸς τότε
ἐνταῦθα ἦτο ἰθαγενής (κατὰ τοὺς νεωτέρους
χρόνους ἀπετελεῖτο ἐκ νέων ἀποίκων, ἰδίως
ἐκ τοῦ Πόντου) ἐξ ἀρχαίων ἀποίκων, ἀπο-
τελῶν, ὡς πάντοτε, τὸ πρωτόγονον στοιχεῖον
τοῦ τόπου καὶ κατὰ συνέπειαν ἀρεστὸν τῆς
ἀσιανοῦς κυριάρχου, οἵτινες ἀπέζων ἐκ τῆς
ἐργασίας καὶ τοῦ ἰδρωτὸς αὐτῶν. Ἀπὸ τῶν
χρόνων τῆς Αἰκατερινίνης Β' ἤδη, ὁ Ποτέμ-
κιν, μελετῶν τὴν κατάλυσιν τῆς Κριμαίας,
διατελούσης ὑπὸ ἴδιον Σουλτάνον μετ' ἔδραν
τὸ Μπαχτσέ-Σαράϊ (1), ἐσκέφθη ὅτι τὸ ἀσφα-

Υ. Γ. Πολὺ καιρὸ σκέφθηκα πρὶν γράψω
αὐτὸ τὸ διήγημα. Τὸ πνευματικὸν πρῶτον καὶ
ὁ ἀκτινοβόλος σκύλος ἔχουν καμμιὰ σχέση,
μετ' ἡν ἱστορία τῆς Ζούμ-Ζούμ; ἢ ἴσως ἦταν
ὄνειρο;

λέστερος μέσον θὰ ἦτο, πρὸς ὑλικὴν ἐξ-
σθένησιν τῶν Τατάρων, νὰφαίρεση ἀπ' αὐ-
τῶν τοὺς Ἑλλήνας, ἀρξαμένους ἤδη νὰ δι-
χονοῶσι πρὸς τοὺς κυριάρχους, καὶ παρέπει-
σεν αὐτοὺς νὰ ἐγκαταλείψωσι, τὰς γαίας των,
ἀπέναντι ἀποζημιώσεως, καὶ νὰ ἐγκαταστα-
θῶσιν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Αἰκατερινουπόλεως
περὶ τὴν Μαριανούπολιν, παραχωρῶν αὐτοῖς
δωρεὰν γαίας, καὶ οὕτω οἱ Τατάροι ἐξασθε-
νήσαντες βαθυμεθὺν ὑπετάγησαν, ὁ δὲ ἐν
Μπαχτσέ-Σαράϊ Χάνης αὐτῶν ἤχθη εἰς Πε-
τρούπολιν ὅπου περιεβλήθη δι' ἀξιοματῶν,
ἅτινα διατηροῦν τέως ἔτι οἱ ἀπόγονοί του,
ἀξιοματικοὶ ἐν τῇ στρατῷ φέροντες εἰσέτι
καὶ τὸ ἐπώνυμον Σουλτάν.

Πολλοὶ τῶν εἰς Αἰκατερινουπόλιν μεταναστῶν
μετανοήσαντες ἐπανῆλθον κατόπιν, καὶ ἐξ
αὐτῶν κατάγονται οἱ σημερινοὶ Ἑλληνες
τῆς Κριμαίας, διατηροῦντες εἰσέτι τὴν
γλῶσσαν των, ἐκ τοῦ συχνοῦ πρὸ πάν-
των συγχρωτισμοῦ αὐτῶν μετὰ νεωτέρων
ἀποίκων, τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς Τουρκι-
κῆς Ἀνατολῆς ὀρμωμένων καὶ ἰδίως ἐκ Τρα-
πεζοῦντος, Ἀργυρουπόλεως, Κρώμνης, Κε-
ρασσοῦντος, Τριπόλεως κ. λ. Ὁ Ἑλληνισμὸς
ἐκεῖνος τῆς Κριμαίας ἔδιδε καὶ τὰς ὀνομα-
σίας τῶν χωρίων καὶ οὕτως ἐξηγεῖται ὅτι τὰ
ὀνόματα τῶν πλείστων χωρίων ἐνταῦθα εἰσὶν
Ἑλληνικά, καίτοι παρεφθαρμένα ἐνισχυθῶ
καὶ δυσδιάκριτα. Οὕτω τὴν Ἀλούσιαν πα-

χυράδραν παρὰ τὴν Συμφερούπολιν (ὀλίγον
βορείως τῆς Σεβαστουπόλεως) οὕτως, ὥστε,
παρ' ὅλους τοὺς ὑψηλοὺς μινωρῆδες του νὰ μὴ
φαίνεται ἔξωθεν, νὰ προσβάλλῃ δὲ ἀπροόρισ-
τος τὸν ἀνὰ πλῆκτον ἐπισκέπτην, μετὰ τὰ Ἀνά-
κτορά του, τοὺς κήπους καὶ τοὺς λαυτῆρας
εἰς τὸ ὑπαιθρον, μετ' ἓνα πύργον εἰς τὸ πλάγι,
ἀπ' οὗ Σουλτάνος ἐθεῖτο ἀόρατος τὰ κάτω
λουόμενα οὐρὶ του, — ἀποκαλύπτει μίαν ἀπὸ τὰς
σελίδας τῶν Χιλίων καὶ Μιᾶς Νυκτῶν.

ρίχουσιν ἐκ τοῦ ἀλουστος, τὴν Ἰάλταν, ἢ
μᾶλλον Γιαλταν, ἐκ τοῦ γιαιλός - αἰγιαλός, τὸ
Κορεῖζ καὶ Σιμεῖζ δὲν ἐνθυμοῦμαι πόθεν, τὸ
Μισχώρ, χωρίον ὀλίγον ἐπέκεινα τοῦ Κορεῖζ,
σημαίνει προφανῶς Μεσοχώρι, ἢ Ἀλούπκα
καὶ ἢ Ἀούτκα λέγεται, ὅτι εἰσὶν Ἀλβανικὰ
ὀνόματα παρ' Ἑλλήνων ἐξ Ἀλβανίας, ἀλλ'
ἐνερπῶς Ἑλληνικὰ εἰσὶν ἢ Μασσάνδρα, ὁ
Ἅγιος Βασίλειος, ὁ Ἅγιος Θεόδωρος, ὁ
Ἅγιος Πέτρος, ἢ Λειβαδία, ἢ Ὁρεάνδα
(ὠρεῖα ἀνθη) κ. λ. καὶ μόνον τὸ Γουρζούφ
εἶναι λατινικὸν ἐκ τοῦ aiusus-ἄρκτος, ὑπὸ
τῶν Γενουηνσίων ὀνομασθέν ἐκ τοῦ παρ'
αὐτῶν ὅρους, ἔχοντος καταπληκτικὴν ὁμοί-
τητα πρὸς τὸ σχῆμα τῆς ἄρκτου. Τὰ ὀνόμα-
τα τῶν χωρίων τούτων μετέφερον οἱ Ἑπανα-
στάται ἐκεῖνοι καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Αἰκα-
τερινουπόλεως, οὕτω δὲ περὶ τὴν Μαριανού-
πολιν ὑπάρχουσι νῦν χωρία Γιαλτα, Λειβα-
δία, Μισχώρ, κ. λ. Ἐν Κορεῖζ μονίμως ἐγ-
κατεστημένοι Ἑλληνες ἦσαν κατὰ τὴν ἐπί-
σκεψιν ἡμῶν περὶ τοὺς 10, ἀλλ' ὅταν ὑπῆρ-
χον ἐργασίαι ἤρχοντο ἐξ Ἀνατολῆς ἱκανοὶ
καὶ οὕτως ἐβλεπέ τις συνήθως ἑκατοντάδα
Ἑλλήνων καὶ αὐτόθι. Εἰς Ἑλλήνας ἀνῆλθον
τὰ καλύτερα παντοπωλεῖα, ὅπως καὶ ἐν Μι-
σχώρ καὶ ἐν Γάσπαρ, συνοικία τοῦ Κορεῖζ,
ὅπου τὸ μέγαρον τῆς Κομήσεως Πάνενα, τὸ
ἴδιον ἦκει πρὸς ὥραν τότε ὁ Λέων Τολ-
στόϊ. Ὑπῆρχε καὶ καφενεῖον Ἑλληνικὸν
ἐκεῖ. Ἐν Ἀλούπκα ὡσαύτως τὰ πρωτεύοντα
παντοπωλεῖα ἦσαν Ἑλληνικά, ὅπως καὶ τὰ
ἀρτοποιεῖα, ἐπίσης ἐν Ἰάλτῃ μετ' ὑποκατα-
στήματα, καὶ ἐν Ἀλούστα καὶ ἐν ἄλλοις χω-
ρίοις. Καὶ ἐν Ἰάλτῃ τὰ πρωτεύοντα κατα-
στήματα ἐδωδίσμων ἦσαν Ἑλληνικά, ὡς καὶ
τὰ καπνοπωλεῖα, ἐκτὸς τῶν ἄλλων Ἑλλή-
νων, οἵτινες ἦσαν τὸ πλεῖστον ἐργολάβοι οἰ-
κοδομῶν ἢ πωληταὶ οἰκοδομησίων ὑλῶν.
Ἐν πᾶσι χωρίοις διατηροῦντο καὶ σχολεῖα
Ἑλληνικά, ὡς ἐν Ἀούτκα.

Πάντα ταῦτα ἔσθισαν σήμερον ὑπὸ τὸν
Μπολσεβικισμόν. Ἡ ἐπίδοσις τῶν πλείστων εἰς
ἐργολαβικὰς ἐργασίας ἐξηγεῖτο ἐκ τούτου, ὅτι,
ἐνεκα τῆς μαγείας τῶν τοπειῶν καὶ τοῦ κλί-
ματος, ἢ Αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς καὶ ἢ ἀριστο-
κρατίας τῆς Ρωσσίας ἐκτιζόν ἀενάως ἐπαύ-
λεις, ἐξαγοράζουσιν ὁσημέραι τὰς γαίας τῶν
Τατάρων, ἐκτοπιζομένων οὕτω πρὸς τὰ ἐν-
δότερα, πρὸς τὸ Μπαλτά-Σαράϊ. Οὕτω ἐν
Μασσάνδρῃ ἢ Αὐλῇ ἀνῆγειρε τότε νέον Ἀ-

νάκτορον ἐκτὸς τῶν δύο τούτων ἐν Λειβα-
δαί. Ἐν Γάσπαρ, παρὰ τὴν ἐπαυλὶν τῆς
κομήσεως Πάνενα, εἶχε τὴν ἐπαυλὶν τοῦ ὁ
Μέγας Δοῦξ Ἀλέξανδρος Μιχαήλοβιτς. Ἐν
Ἀλούτκῃ ἐγείρεται τὸ μέγα καὶ ὀνομαστὸν
δίκην φρουρῶν Ἑνετικῶν καὶ Μαυριτανικῶν
ρυθμῶν, μέγαρον τοῦ κατακτητοῦ τῆς Κρι-
μαίας Πρίγκηπος Βοροντσώφ, ἐν Ὁρεάνδῃ
βλέπει τις τὸ πυρποληθὲν τεράστιον ἀνά-
κτορον, Ἰωνικῶν ρυθμῶν, τοῦ μεγάλου δου-
κὸς Κωνσταντίνου, πατρὸς τῆς πρώτης ἡμε-
τέρας Βασιλίσσης Ὀλγας, ἐν Μισχώρ εἶχον
ἐπαύλεις ὁ κόμης Σουδάωφ, ἢ κόμης
Κλιμήκην, ὁ κόμης Σαμαρόκωφ, ὅστις μετὰ
τοῦ ἐν Σιμεῖζ στρατηγοῦ Μάλτσωφ εἶχον
ἀναλάβει νὰ κατασκευάσωσι τὸν ἀπὸ Σεβ-
στούπολεως εἰς Ἰάλταν σιδηρόδρομον, οὗ αἱ
καταμετρήσεις εἶχον γίνεαι ἤδη. Τὴν ἀνέγε-
ρσιν τῶν ὠραίων μεγάρων καὶ μαγευτικῶν
ἐπαύλεων ἀνελάμβανον ἐργολαβικῶς τὸ
πλεῖστον οἱ ἡμέτεροι, πλουτοῦντες οὕτω καὶ
εὐημεροῦντες, εὐνοοῦμενοι παρὰ τῶν ἀρχῶν
διὰ τὸ εἰς ἄκρον φιλόνομον αὐτῶν καὶ τὸ
φιλοπρόδοτον, διὸ καὶ προθύμως ἔδωσαν αὐ-
ταί τὴν ἄδειαν διὰ τὴν σύστασιν τῆς ἀδελ-
φότητος αὐτῶν πρὸς Ἱδρυσιν ἐκκλησίας καὶ
σχολῆς ἐν Ἰάλτῃ, ὑπὲρ ὧν πάντες οἱ Με-
γάλοι Δοῦκες προθύμως καὶ γενναίως συνει-
σέφερον.

* *

Μόλις ἔμαθον τὴν ἐν Κορεῖζ πλησίον τῆς
Ἰάλτας καὶ ὑπεράνω τῆς Τσαρικής Λειβα-
δαίας παρουσίαν τοῦ μεγάλου καὶ δαιμονίου
Ρώσσου συγγραφέως, εὐθὺς ἐσκέφθην νὰ
μεταβῶ πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ. Ἡ σκέψις
αὕτη δὲν ὑπερηγορεύθη οὕτε ἐξ ἀπλῆς καὶ
ἀτόπου περιεργείας, ἤτις ὡς ἐκ τῆς γειτο-
νείας πρὸς τὴν ἐπαυλὶν τοῦ Τσάρου, δὲν
ἦτο καὶ ὅλως ἀκίνδυνος, τόσῃ μᾶλλον, ὅσην
ὑφείλον νὰ ἔχω ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ ἐπιφανὴς
ἀνὴρ κατελθὼν ἐκ τῶν ἰδίων παρὰ τὴν Μό-
σχαν κτημάτων του, τῆς Γλασνάγιας Πολιά-
νας, εἰς Κριμαίαν, χάριν τοῦ κλίματος καὶ
πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς υγείας του, ἤτις παρι-
στάνετο ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων τότε ὡς κλο-
νισθεῖσα, δὲν θὰ εἶχε βεβαίως διάθεσιν νὰ
δέχηται πάντα παρουσιαζόμενον πρὸς αὐ-
τόν, ἰδίως δὲ ἔμαθον, ὅτι δὲν ἐδέχετο πρὸ
πάντων δημοσιογράφους, πρωτίστως δὲ τοὺς
Ρώσσους. Προσθετέον καὶ τὴν δυσπιστίαν

(1) Ἐκτισμένον λίαν ιδιορρυθμὸς ἐντὸς

δάφους ἐν ἐκ τῶν πορφύρεων ἢ λευκῶν ρόδων, παρεδόθη εἰς σκέψεις ἀλλοίας τοῦ κυρίου σκοποῦ, ὅστις μὲ ἔφερεν ἐκεῖ. ἔκει μέσα, ἐσκέφθη, κατοικεῖ νῦν εἰς ἄνθρωπος, προκαλὼν τὴν προσοχὴν καὶ τῶν ὄψων ἡμισφαιρίων. Ἰδοὺ μία ἐκ τῶν σπανίων φυσιογνωμιῶν τῆς ἱστορίας, εἰς ἐκ τῶν τιτάνων ἐκείνων, οἵτινες σημειοῦσιν ἕνα σταθμὸν ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, ἐκ τῆς φυλῆς τῶν ἀτλάντων, οἵτινες εἶναι πλασμένοι νὰ ὑπεγείρουν ἐπὶ τῶν στιδαρῶν των ὤμων ἕνα ὅλον κόσμον καὶ νὰ τὸν ἀνατρέψωσιν, ὅπως ἐκ τῶν συντριμμάτων δημιουργήσῃσι νέον. Ἀνεπόλησα ὅλας τὰς ὁμοίας του ἐν τῇ ἱστορίᾳ φυσιογνωμίας τῶν γιγάντων καὶ ἐξήτουν νὰ ἐνθουσιασθῶ, ὅπως ἄλλοτε, ὅταν, εὐχαρι καὶ ἀφελὲς παιδίον, ἀνεγίγνωσκον τὰ κηρύγματα τῶν ἐπαναστατῶν ἐπὶ τῶν ὁδοφραγμάτων τῶν Παρισίων ἐν τοῖς «Ἀθλοῖς» τοῦ Βέκτωρος Οὐγκώ καὶ ἐλυπούμην ὅτι δὲν ἤμην καὶ ἐγὼ ἐκεῖ νὰ πέσω ἡρωϊκῶς ὅπως ἐκεῖνοι. Ἴπποτε! ἔκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐκείνου δὲν ἀπέμεινε πλέον ἐντός μου, εἰμὴ ἡ τέφρα του καὶ μοι ἐφαίνετο ὡς κατὰ πρώτην φοράν νὰ ἔκαμνον ἐντός μου αὐτὴν τὴν φρικτῶδη ἀναγκάλυσιν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, οὗ τὰ ἔργα ἀνεγίγνωσκον, ὅπως ἀναγινώσκω τὸν Σαικσπέρου, εἶχον δὲ μεταφράσει καὶ ὁ ἴδιος ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ἐν μικρὸν του ἀριστούργημα, «Μετὰ 40 ἔτη», ἐν τινὶ Ἑλληνικῇ ἐφημερίδι, με ἀφῆνε ψυχρότατον, τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς, καὶ ἦν ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἀντικρύσω! Πρὸς τί τῶνδ' αἱ συχναὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀνατροπαί, αἱ διαωυζουσαι τὴν αἱματοχυσίαν καὶ μόλις ἀφήνουν ὅπισθόν των ἴχνη τινὰ ἀφανῆ, τίνα καλοῦμεν πρόοδον; Μήπως ὁ κόσμος δὲν εἶναι σφαῖρα καὶ μήπως ὅλο δὲν γυρίζομεν; Ἡ

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἐρχόμενον).

μία τυραννία διαδέχεται τὴν ἄλλην. Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις, ἡ τὸσον στοιχίσασα κίμα καὶ ἦν προσελείναν ὡσαύτως θαυμάσιοι ἄνδρες, ὡς οὗτος, κατήργησεν ἱσως τὴν τυραννίαν τοῦ κλήρου, ἣτις εἶναι ἡ ἐπαχθεστέρα βεβαίως πασῶν, ἀν καὶ τοῦτο, διὰ τὴν Γαλλίαν τοῦλάχιστον καὶ τὸν καθολικὸν κόσμον, εἶναι ἀβέβαιον, ἀλλ' ἔφερέν ἄλλην τυραννίαν, τὴν τυραννίαν τοῦ κεφαλαίου καὶ μάλιστα τὴν τοῦ ἐβραϊκοῦ καὶ τελευταίως τὴν τυραννίαν τοῦ Ὑσταντισμοῦ διεδέχθη ἡ ἀληθινὴ τοῦ Μπολσεβικισμοῦ. Μία τυραννὶς ἄλλως τε, καὶ κατὰ τὸν Πλάτωνα, πρέπει γὰρ ὑπάρχει. Ἐξ ὅλων τῶν θεωριῶν τοῦ Βολταίρου μία μόνον μοῦ ἐφαίνετο πλέον τὴν στιγμὴν ταύτην ὀρθή, ἡ θεωρία τοῦ ὅτι ὁ λαὸς ὁμοιάζει πρὸς μαινόμενον ταῦρον καὶ πρέπει νὰ τὸν κρατῇ τις ἀενάως ἀπὸ τὰ κέρατα! Ἀνεκάλυψα ἐντός μου ὅτι τὴν γνώμην ταύτην ἐπέρρωσεν ἡ ἐπὶ ἔτος καὶ πλέον περιδεία μου ἐν Ρωσίᾳ. Ὅ, τι εἶδον τότε, μετέδωκεν ἄρδην τὰς περὶ αὐτῆς ιδέας μου ὅτι τοῦ Καυκάσου ζῶσι τόσοι διάφοροι λαοί, ὁμιλοῦντες περὶ τὰς 80 γλώσσας, οἵτινες πρῶτον κατεσπαράσσοντο ἀμοιβαίως καὶ μετέδωκεν τὰς κορυφὰς ἐκείνας μετὰ τὴν ἀσπίλον χιόνα των, ἐφ' ὧν ἐναπέθηκεν ὁ Ἑλληνισμὸς μίαν τῶν ὥραιότερων του παραδόσεων, εἰς χρησφύγετα ἀπροσπέλαστα ληστῶν· σήμερον διέρχεται τις ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀσφαλείᾳ τὴν ἀπὸ Τυφλίδος εἰς Βλαδικαυκάς περιώνυμον ἀμαξιτὴν ὁδὸν διὰ μέσου τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῆς ἀγρίας ὁροσειρᾶς, χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ οὔτε καλύδην χωροφύλακος! Διὰ μόνης τῆς ἐπιβολῆς τῶν νόμων τῆς ἡ Ρωσσία κατάρθωσε νὰ δαμάσῃ τόσοις πολυαγύμους καὶ ἀγρίους λαοὺς καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ. Αὐτὸ θὰ πῇ τὸ κῦρος τῆς ἀρχῆς.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Πρόην Καθηγητὴς ἐν Βιέννῃ

Τὸ δεκαπενθήμερον

ΔΗΛΩΣΙΣ

Περὶ τὴν μικρὰν καθυστέρησιν καὶ τὰς ἄλλας, μεγίστας τυχόν, ἐλλείψεις τοῦ σημερινοῦ τεύχους, οἱ φίλοι τῆς «Νέας Ἑστίας» ἄς εἶναι πολλὴ ἐπιεικεία, διότι πρέσχεται ἀπὸ ἀνωτέρων βίαν: ὁ Δάγκειος, κατὰ τὸ τελευταῖον δεκάπειθήμερον, προσέβαλε καὶ τυπογράφους, καὶ συνεργάτας, καὶ αὐτὸν τὸν διευθυντὴν, ὁ ὅποιος οὔτε τὰ χειρόγραφα ἤδυνήθη νὰ ἐπιθεωρήσῃ, κατὰ τὴν συνήθειάν του, πρὸ τῆς ἀποστολῆς των εἰς τὸ τυπογραφεῖον, οὔτε ν' ἀναγνώσῃ, μίαν τουλάχιστον φορὰν, τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια.

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἡ ἰσοδότησις τοῦ Τολστόι καὶ ἡ Ἑλλάς.

Στις 10 Σεπτεμβρίου ἄρχισαν στὴ Μόσχα οἱ ἑορτὲς γὰρ τὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ Λέοντος Τολστόι. Στις ἑορτὲς αὐτὰς ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία ἐκάλεσε συγγραφεῖς καὶ διανοουμένους διαφόρων κρατῶν. Τὸ Ρωμαῖον Βολλάν, τὸν Οὐμαρβνο, τὸ Μιάν, τὸ Χάουπτμαν, τὸν Ταγκόρ, τὸ Γκάντι καὶ ἄλλους. Καὶ μόνον ὀνόματα ἑλλήνων διανοουμένων δὲν εἶδαμε στὸν κατάλογο τῶν «ἐλλεγκτῶν» ποὺ παραβρέθηκαν στίς ἑορτὲς τῆς Μόσχας. Ἐτσι ἡ Ἑλλάς ἔλαμψε ἀκόμα μὰ φορὰ διὰ τῆς ἀπουσίας της, ὅπως ἀκριβῶς ἔκαμε στὸ συνέδριον τῶν βασιτρικῶν συγγ. ἀπέναντι τῆς Ρώμης, στίς ἑορτὲς ποὺ ἔγιναν στὸ Ὁσλο γὰρ τὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ Ἰψεν καὶ σὲ τότες ἄλλες παρόμοιες περιστάσεις.

Ἰσως ὅμως τὸ λάθος, καὶ φερὰ αὐτὴ, νὰ μὴν εἶναι δικό μας. Μήπως μᾶς ἔξεχασαν τὰ Σοβιέτ; Μήπως δὲν ἐκάλεσαν τοὺς διανοουμένους τῶν μικρῶν κρατῶν; Τοῦλάχιστον στὸν κατάλογο τῶν καλεσμένων δὲν ὑπάρχει τὸ ὄνομα διανοουμένου Βαλκανικοῦ κράτους. Ἀλλά, καὶ ἐν ἀντιπροσωπεύθησαν στὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ Τολστόι μόνον τὰ μεγάλα κράτη, — πράγμα πολὺ περίεργον, — γὰρ τὴν Ἑλλάδα ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐξαίρεσις. Ἐὰ Σοβιέτ ἔπρεπε νὰ ξέρουν ὅτι ἡ Ἑλλάς ἔχει κάποια ἰδιαιτέρη σχέση μετὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα αὐτή, ἀφοῦ ἡ πρώτη μετάφρασις ἔργου τοῦ Τολστόι ἔγινε στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα.

X.

Τὰ Σοβιέτ καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ Τολστόι.

Τὰ Σοβιέτ δὲν ἐλησμόνησαν μόνον τὴν Ἑλλάδα. Ἐλησμόνησαν καὶ αὐτοὺς τοὺς συγγενεῖς τοῦ Τολστόι. Ἡ καλύτερα, τοὺς θυμῆθικάν καὶ σκοπίμως δὲν τοὺς ἐκάλεσαν. Γιατί, σὰς παρακαλῶ, νὰ παρασταθῇ στίς ἑορτὲς τῆς Μό-

σχας ἄνθρωποι ποὺ συμπαθῶν τόσο λίγο τὸ σημερινὸ καθεστῶς τῆς Ρωσίας, ὥστε μένουν σχεδὸν ἐξόριστοι μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα τους; Ἐτσι στὸ φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ Τολστόι παρανυρέθηγε ὅλος ὁ κόσμος, — μετὰ ὅλη τὴν κυριολεξία — ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του!

X.

Ἡ φωτογραφία τοῦ ποιητοῦ

Καὶ μόνον ὁ Καρυστάκης ἀν ἔμενε γὰρ τοὺς μεταγενεστέρους, ὃ' ἄρχοιτο — καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι σχῆμα λόγου — νὰ ἐξαγοράσῃ ὅλα τὰ ποιητικὰ ἁμαρτήματα τῶν συνομηλικῶν καὶ τῶν συγχρόνων του... Ἡ «Νέα Ἑστία» ἀνεπιφύλακτα, καὶ ὅπως τοῦ ἄξιζε, ἐτίμησε τὸν νεαρὸ ποιητὴ, μετὰ ἄρθρον ποὺ ἐγράψαμε οἱ κριτικοὶ τοῦ ἔργου καὶ οἱ φίλοι τοῦ ἀνθρώπου.

Μόνον ἡ φωτογραφία του ἔλειπε ἀπὸ τὰ μνημόσυνα. Τὴν ἀντικατεστήσαμε μετὰ σκέψης, — τὸ ἕνα καμωμένο ἀπὸ τὸν ἴδιο —, ποὺ ὅμως καὶ σὲ παλαιότερην ἐποχὴν ἀνέκουν, καὶ δὲν ἐκφράζον, ἀτυχῶς, τὸ πραγματικόν, τὸ αὐσιῶδες ἐσωτερικὸ στοιχεῖο τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ποιητοῦ. Ἡ «Νέα Ἑστία» λυπεῖται γὰρ τοῦτο, ἀλλὰ ἔκαμε ὅ,τι ἠμκόρησε κατὰ κακὴν τύχην. Ὅλες οἱ φωτογραφίαι τοῦ Καρυστάκη εἶναι ἀμυδρές, μικρὲς — τῆς εὐκαιρίας — καμωμένες γὰρ διαβατήρια, γὰρ στρατιωτικὰ ἢ ἐκλογικὰ βιβλιαῖα... Ἡ οἰκογένειά του ἐπρόκειτο τέλος νὰ μεγαλύνῃ μιὰ, τὴν καταλληλότερη, καὶ νὰ μᾶς χαρίσῃ ἐν' ἀντίτυπον: ἀλλ', ἔως τώρα ποὺ τυπώνεται τὸ φύλλο, δὲν μᾶς ἔστειλε δυστυχῶς τίποτε, μετὰ ὅλες μᾶς τίς ὑπομνήσεις.

T. A.

Ἡ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

GERMANIA

Emil Ludwig «Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». Gustaw Sondermann «Ὅλοι γυρᾶδουμε τὸν δρόμο μας». Hermann Stehr «Τὸ Σούρουπο».

Τὸ τελευταῖον ἔργο τοῦ Λούντβιχ ποὺ βγήκε τώρα σὲ βιβλίον, εἶναι γνωστὸ καὶ σὲ πολλοὺς Ἑλληνας ἀναγνώστες, γιατί δημοσιεύθηκε ὡς ἐπιφυλλίς κατὰ τὴ μεγάλη Σαρακοστή στὴν ἐφημερίδα «Ἐλευθέρων Βήμα». Ἐτσι δημοσιευμένο τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν ἔδωσε, παρὰ ἐλαχίστην ἰδέαν τοῦ ὅπου τοῦ συγγραφέως του, ποὺ ἀνυψώνει σημαντικὰ τὴν ἀξία του, γιατί ἡ μετάφρασις, ὅσο εὐσυνείδητη καὶ ἀν ἔγινε, ἦταν πάντα δημοσιογραφικὴ καὶ βιαστικὰ καμωμένη. Ὅσο γὰρ τὸ ἔργο, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, εἶναι μιὰ ἀπλὴ βιογραφία τοῦ Χριστοῦ, γὰρ τὴν ὁποία ὁ

συγγραφέας μεταχειρίστηκε ως μόνος πηγὴς τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια, καὶ ὅπου ὁ Ἰησοῦς μὲς παρουσιάζεται ὅχι ὡς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἰδρυτὴς μιάς νέας θρησκείας, ἀλλὰ ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς προφήτης. Κατόρθωσε ὁ Λούντβιχ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν σκοπὸν τοῦ εἶναι ἀμυρίβωλο. Ἰσως γιὰ τὴν μορφὴν τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ λάμπει τόση διαφορετικὴ πρὸς τὴν φαντασίαν καὶ τὴν λαοφιλίαν καὶ τὴν ἀνθρώπου καὶ ποὺ ἔχει ὑποστῇ τόσες μεταλλαγές μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν αἰώνων, εἶναι πολὺ μεγάλη, ὥστε νὰ μεταρῇ ν' ἀποτελέσῃ θέμα γιὰ μὴν ἀπλὴν ἱστορικὴ βιογραφία. Ὁ ποιητὴς τὸ βιβλίον ἔχει χροῖμα, καὶ ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ κεφάλαια ὅπου περιγράφεται ἡ πολιτικὴ κατὰστασις τῆς Ἰουδαίας καὶ ἡ ψυχολογικὴ κατὰστασις τῶν Ἑβραίων κατὰ τὴν ἐποχὴν ποὺ ἔκαμε ὁ Ἰησοῦς τὴν ἐμφάνισίν του. Καὶ τὰ δύο ἐλπίσματα βιβλίου εἶναι μὴ περιγραφή τῆς ψυχολογικῆς κατὰστασος ἐκείνων τοῦ ἔλαβαν μέρος στὸν παγκόσμιον πόλεμον κατὰ τὴν τωρινὴν μεταπολεμικὴ ἐποχὴ, θέμα πολὺ ἀγαπῶν τοὺς συγχρόνους Γερμανοὺς συγγραφεῖς.

Στὸ μυθιστόρημα τοῦ Ζόντερμαν βλέπουμε πῶς ἔνας νεαρὸς ἑλλενιστὴς ποὺ πρῶτον ἐπὶ τέσσαρα χρόνια καὶ ὕστερον ἔγινε παπᾶς σ' ἓνα χωριό, ἦταν ἀδύνατον νὰ συνηθίσῃ στὴν μεταπολεμικὴ ζωὴ καὶ νὰ ζήσῃ μετὰ τοὺς ἄλλους συμπολεμιστὰς του, γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ πόλεμος ἦταν ἓνα ἀπλὸ ἐπεισόδιον, ἐνῷ γι' αὐτὸν ἦταν τὸ σημαντικώτερον γεγονός τῆς ζωῆς του ποὺ ἄρῃνε στὴν ψυχὴν του ἀνεξάλειπτα ἔχνη. Ἔτσι, βλέποντας πῶς θὰ ἔμενε ἀπομονωμένος, κατορθώνει νὰ προσαρμοσθῇ μετὰ τὸ περιβόλον, ἐγκαταλείπει τὴν ἱεροσύνην, παντρεύεται, ἀλλὰ καὶ πάλι δὲν μένει ἱκανοποιημένος· ἔως ὅτου ἀναγνωρίζει ὅτι μόνον στὴν ὁρὴ σκεῖα μπορεῖ νὰ βρῇ τὴν πραγματικὴ γαλήνη καὶ τὴν ἡσυχίαν. Ἡ ψυχικὴ πάλη τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, οἱ προπτάθειές του καὶ οἱ ἀπογοητεύσεις του περιγράφονται μετὰ ἀληθινὴ τέχνη ἀπὸ τὸν συγγραφέα, ὁ ὁποῖος κατορθώνει νὰ μὲς παρουσιάσῃ ὁλοζώντανον τὴν μορφὴν τοῦ ἡρώος του.

Τὸ «Σούρουπο» τοῦ Ἑρμανν Στέρ εἶναι μὴ ἀλλοτρίω διηγήματα ποὺ, ὅπως εἶπαμε παρᾶπάνω, ἔχουν ὡς βασικὸ θέμα τὴν ψυχικὴ ἀναστάσις ποὺ ἔφερε ὁ πόλεμος καὶ ἡ μεταπολεμικὴ περίοδος σὲ πολλοὺς ἀνθρώπους. Ἀπὸ τὰ διηγήματα αὐτὰ ξεχωρίζει ἰδίως τὸ τελευταῖον γιὰ τὴ δύναμιν μετὰ τὴν ὁποία ἔχει γραφῇ. Εἶναι ἡ ἱστορία ἐνὸς ἀναπήρου τοῦ πολέμου ποὺ ἀναγκάζεται νὰ γίνῃ λαθρέμπορος γιὰ νὰ κερδίξῃ τὸ ψωμί του, τοῦ ὁποίου ὅμως ὁ τίμιος χαρμακτὴρ ἀντιδρᾷ σὲ τέτοιο σιμῆλο, ὥστε τὸν κάνει νὰ ξαναγίνῃ τίμιος ἄνθρωπος. Αὐτὸ, καθὼς καὶ τ' ἄλλα διηγήματα, εἶναι ἔργα ποὺ κρατᾶνε ὡς στὸ τέλος τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστη καὶ δικαίως συνέτειναν ὥστε νὰ στερεώσουν ἀκόμη περισσότερο τὴν θέσιν τοῦ συγγραφέως στὴν γερμανικὴ λογοτεχνία.

Τ.

ΓΑΛΛΙΑ

Λέων Βεράν

«Βαγκινόν» ἀποκαλεῖ τὸν ποιητὴ Λέοντα Βεράν ὁ κριτικὸς Λουί Τυμάς, ποὺ τοῦ ἀφιερώνει μακρὸν καὶ ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον ἀρθρὸν πρὸς ἀφορμὰς Nouvelles Littéraires, στολισμένον ἀπὸ ἓνα πραγματικὸ μπουνκέτο δροσερὰ καὶ μετρίως φρονιμάτα τοῦ κι' ἀπὸ μὴ φωτογραφία τῆς γλυκειᾶς κι' ἐκκραστικῆς φυσιογνωμίας του. Ἡ Τουλὼνα ἦταν ἡ πατρίδα του κι' ἡ καταγωγὴ τοῦ ἱσπανικῆς ὁ παπποῦς του ἦταν ὀνομαστὸς κτηνοτρόφος στὴν περιοχὴν του. Ἔχει λοιπὸν στίς φλέβες του αἷμα ἀπὸ τοὺς Σαρακηνούς ὁ μικρὸς Λέων. Ἀπειθάρχης στὴν τάξιν του, ἀμελέτης κι' ἀπρόσεχτος στὰ μαθήματα, ἔβλεπε μόνον τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὸ σκάσει, πηδώντας τοὺς τοίχους τοῦ Λυκείου τῆς Τουλὼνας, γιὰ ν' ἀποφύγει προπάντων τὰ καθήκοντα μαθηματικά, ποὺ τόσοι ἄλλοι μύσησαν—ἴσως λίγο ἀδικαιολόγητα— μετὰ παρόμοιον τρόπο. Μόνον ἡ φιλολογία κι' ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα ἦταν τὰ ἐντυφίματά του. Ἐβγαλε ψεύτικη λοιπὸν κάθε οἰκογενειακὴ φιλοδοξία, καὶ τοῦ πατέρα του, ποὺ τὸν ἤθελε καθηγῆτὴ τῆς βοτανικῆς, καὶ τῆς ἐπαρχιωτιστικῆς μυτιᾶς του, ποὺ τὸν ἤθελε συμβολαιογράφον.

Ὁ Λέων Βεράν δὲν ἐφιλοδοξοῦσε, ἀπλῶς στατα, τίποτα ἀπολύτως! Τοῦ ἐφθανε νὰ χιῖται τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ὑπαίθρου καὶ νὰ δοκιμάζῃ τίς συγκινήσεις του. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ ὡς τὸ τέλος· καὶ ὁ ποιητὴς ὑπέκυψε στὴ γραφειοκρατία· ἔγινε δημόσιος ἐπαρχιακὸς υπάλληλος... Καθὲνας μπορεῖ νὰ φαντασθῇ τώρα τὸν ὑπερηφανὸς ἥλιο τοῦ γιὰ τὸ ἀνιάρθρο χαρτοφασίλειον, ἀφοῦ μόνον γιὰ νὰ βοηθήσῃ οἰκονομικὰ τὴν οἰκογένειάν του τὸ ἔστρεψε καὶ γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τίς συχνές τῆς σκηνῆς. Μὲ πόσῃ ἀπλῇ πικρίαν παραπονιέται γιὰ τοῦτο:

«Στοχάζομαι, λέγει, πῶς ἡ ζωὴ ἐνός ποιητοῦ στὴν ἐπαρχίαν εἶναι θλιβερὴ, ἐκνευριστικὴ καὶ δίχως ἡθικὴν ἀπαντοχὴ καίμια· μόνον τὸ σπῖτι καὶ τὸ χρῆός μου σ' αὐτὸ μετὰ κράτησαν στὴν Τουλὼνα... Τώρα, εἶναι πολὺ ἀργὰ θὰ πεθάνω υπάλληλος στὴν ποντικὸτροπικὰ μου.»

Ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς ποιητὴς ἀναγνωρίζει ὡς τὸσο ὅτι ἡ τύχη δὲν στάθηκε γι' αὐτὸν τόσο σκληρὴ, ὅσο γιὰ πολλοὺς ποιητὰς ποὺ ζοῦν στὴ Γαλλικὴν ἐπαρχίαν· τὸ κλίμα καὶ τὸ τοπικὸ τῆς Τουλὼνας, καὶ τὰ συχνὰ περάσματα ἀπ' ἐκεῖ τῶν ζωγράφων, διανοουμένων, συγγραφέων καὶ ποιητῶν, τὸν κάνουν πολὺ συχνὰ νὰ λησμονεῖ τὴν ἀνία του· δὲν περνᾷ χρόνους, χωρὶς νὰ ἰδῇ ἐξάφνης μετὰ τὸν Φρανσὺς Κασκὸ, μετὰ τὸν Τριστάν Ντερέμ, τὸν Βενσάν Μυζελλί... Καὶ στὴ μικρὴ ποιητικὴν ἐπιθεώρησιν, στίς Facettes, συνεργάζονται ὅλοι αὐτοὶ οἱ περαστικοὶ τοῦ φίλου.

Τὸν ἄλλον ὅλο καιρὸ, ὁ Βεράν διαβάζει ἱστορία, γράφει μυθιστόρημα, στιχουργεῖ κι' ἀναθρέφει λαγωνικά. Καί, μετὰ κάποια φιλοσοφία κι' ὄχι δίχως παράπονον, συχνὰ ψιθυρίζει παρόμοιους στίχους:

«Κάποιον ποιητῶν τὰ βιβλία, μὴ πίπα, ἓνα σκονισμένον μπουζαλάκι, μοῦφθασιν γιὰ νὰ ζήνῃ γιορτάσιμες ταπεινὲς μέρες κάτω ἀπὸ ἡμερον οὐρανόν.»

Τὸ ἀρχικόν, στενὸ πρόγραμμα τῶν «Facettes» ἐξεπλάκησε, κι' οἱ «fantaisistes» ποὺ ἔγραψαν ἐκεῖ ἀπότυχαν μαζί τῆς· ἀλλ' ἔπειτα οἱ σελίδες τῆς ἀνοίξαν καὶ σ' ἄλλους κι' ἡ προσοτικὴ τῆς μεγάλωσε. Ὁ Βεράν εἶχε χάσει τὴν ποιητικὴν τοῦ ἐμφάνισιν, «τετρωμένην» ἀπὸ τὰ βιβλία τοῦ συμβολισμοῦ. Οἱ κόκκοι, τὰ παγώνια, αἱ σειρήνες, ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς βαγνερικῆς τέχνης πέρασαν στοὺς στίχους του· ἀνῆκε τότε στὸν ἀστερισμὸ τοῦ Στουάρτ Μερίλλ. «Υἱοθέτησε τὰ πρωτόλειά μου, λέγει ὁ ποιητὴς, μ' ἐπείκει, καὶ ὡς τὸ θάνατόν του στάθηκε καθήκον μου φίλος· γιὰ τὴν ἴδιαν ἡ καλωσύνη, —καταδεχτικὸς, ἀρχοντικὸς, ἑτοιμὸς πάντα νὰ σὲ υποχρεώσει... Ἐπειτα, χωρὶς ἐπιφύλαξιν, ἦταν ἓνας ἀπ' τοὺς μεγαλύτερους τῆς γενεᾶς του...»

Ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ τίς ὑπέροχες αὐτὲς ἀνακαινιστικὰς ἀνατινάξεις, ποὺ (προσερχόμενες ἀπὸ τὸν Βάγγερ ἀπ' τὴν μιά, κι' ἀπὸ τὸν Πόε ἀπ' τὴν ἄλλη), συνεκκεντρώθηκαν στὴ Γαλλίαν κι' ἔφεραν τὴν ἀπαράμιλλη ζήμωσιν τοῦ συμβολισμοῦ καὶ τὴν λάμψιν ποιητικῶν ἔργων καὶ ὀνομάτων ποὺ θὰ συμβολίζουσιν γιὰ πάντα τὴν ἀνώτερη αἰώνισιν, —ὅλοι σχεδὸν ἀποτραβήχθηκαν, σὴν ἡ γοητεία νὰ κόπηκε μονομιᾶς κι' ἡ πνευματικὴ ἐντασις ποὺ ἀπαιτοῦσε μὴ τέτοια τέχνη, νᾶμενε σκληρὴ, ἐπίπονη, ἐπώδυνη, ἀδικαιολόγητη... Καὶ ὁ Λέων Βεράν ἔγιν' ἐπίσης ὀφθαλμικός, ἓνας κορασμένος ἐξομώτης. Ἀλλ' εὐτυχὸς ὁ ρωμαντισμὸς εἶχε πεθάνει πιά, —κι' ἴσως αὐτὸ νᾶναι τελειωτικόν—, καὶ ὁ ποιητὴς γύρισε σ' ἄλλες πηγὰς, ἀν' ὅχι βέβαια ποτὲ ἐξ ἴσου ἱδανικές, τοῦλάχιστον ὅμως στίς πηγὰς τῆς γαλλικῆς ποιητικῆς φρόνης καὶ τῆς χαριτωμένης δροσιάς τῆς Πλειάδας. «Υποτάχθηκα, λέγει ὁ ἴδιος, στὸ νὰ δίνω στοχασμοὺς καὶ εἰκόνες σὲ μὴ μορφὴ δοκιμασμένη καὶ διαρκή· ἔγινε ποιητὴς κλασσικὸς, μέσω τῆς ῥάτσας, μέσω τῆς παράδοσιν καὶ χρωστῶ τὴν εὐτυχισμένην μου μεταμόρφωσιν στὴ μελέτη τῶν romanses (ποὺ τοὺς ἀντιπροσωπεύουν πρὸ πάντων τὰ πρὶν ἀπ' τίς Stances ποιήματα τοῦ Μορεάς) καὶ στὴ συνεχὴ συντροφίαν τοῦ Βενσάν Μυζελλί, τοῦ μεγάλου ποιητοῦ καὶ φίλου μου.»

Ὁ Λέων Βεράν, ἐπιλέγει ὁ κριτικὸς του, εἰν' εὐτυχισμένος, δίχως νὰ τὸ ξέρει. Οἱ βαγκινὸν στίχοι ποὺ ἀφιερώνει στοὺς φίλους του ἔχουν τὸ χροῖμα τῆς καλὸς τύχης χάρας ὅπου ζῇ. Οἱ ἐμπνεύσεις του εἶναι ἀρχαίες, σὴν τὴ Μεσσηνίαν· ποτὲ καὶ ποτὲ, εὐτυχισμένα παιδιὰ, ζώντας κάτω ἀπ' τοὺς μαγευτικοὺς οὐρανούς τῆς, τὲς ξαναλέγουν, πρὸς τὴ χρυσήν ὥραν, πρὸς τὴ θαλασσινὴν αἴθρα. Κ' οἱ συντάκτες τῶν ἀνθολογιῶν ξέρουν ἀσφαλτα πῶς θὰ βροῦν, μέσα σ' αὐτὰ τὰ τραγούδια ποὺ ποτὲς δὲν ψεύδονται, ἀληθινὰ ἀψευγάδια πετράδια, σὲ φόρμα καθάρη καὶ στερεά.»

Δίνομε ἐδῶ δυὸ δείγματα ἀπ' τὴν τέχνην τοῦ

Βεράν, ποὺ εἶναι χωρὶς ἄλλο πολὺ ἄξια νὰ διαβασθῶν.

Ὁ κλώστης

Λύγισα τοῦ νεροῦ τὸ ἀνάβυσμα πᾶνω ἀπ' τίς
στρήφωσα στὸν τοίχον ἀπάνω τοῦ ἀμπελιοῦ τ'
τοὺς ἴσκιους τῶν διαπῶν ἀντάκουσα μὲ λάμψεις,
καὶ τῶν κόκκων χιόνισε ἡ θλίψη ἀπ' τὰ δάχτυλά
μου.

Μὲ δίχως θιάση ὠρίμασα, σὲ μεταξένια περιβύλια,
τοὺς καρπούς ποὺ περασμένα φθινόπωρα μοῦ
ἀνῆρσα στὸ ἀνθρώποιο κοτσάνι καὶ στὸν κλῆνο
[τοὺς προσφέρων·

ποῦ διπλώνει,
τόσες φορές ἐχάραξα, — κλωστή ἀπὸ μάλαμα
[κι' ἀσπρη, —

τὸν ἡλιασμένο περισμῶ, τὸ παγερὸ πατάμι.
Τὰ μάτια μου μὲ ὀριμήνεψαν ὁλόδροσες εἰκόνες·
τὸν ἴσκιο παραστρόφησα σὲ ὁλόλαμπρες μεριές·
κι' ἔπειτα, — καὶ τίς κόμινες τῆς ζωῆς μου νὰ
[στολίσω, —

στῶν ἡμερῶν τὸ κατεβατὸ ἐκέντησα φιλήματα...

Ἐπαρχία

—Τὰ πλατάνια τῆς πλατέας — τρεμοσαλεύουν
ἀπὸ πουλιῶν ἀταλάγιασμα· — ἡ πηγούλα διηγᾶται
μέ σιροτήματα — τὴ θλίψη ποὺ ὑποφέρουν
τὰ νερά τῆς.

—Οἱ ὑπερέτρες, στοῦ πηγυδιοῦ τὸ στόμα —
τὰ σταμνιά ἀκούμπούν, ξανθὸ μπακίρι. — Τῶν
φρονῶν ὁ ἄχθος, τῶν ἡτρουγιῶν ὁ ἄχθος — τὴ
διάφανη κι' ἀνάλαφρη ταράζουν τὴν ἐσπέρα.

Καὶ τοῦ συμβολαιογράφου ἡ φιλενάδα — ἀνά-
μεσα στὰ βυσινόχρωμα γεράνια τῆς — χαμογελά
μέσα στὴ διάφανη τὴν φροεσιά τῆς — κατὰ καὶ
ποὺ χρυσίζει ἡ διπλὴ ἐπιγραφὴ τοῦ.

Τ. Α.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἰωσήφ Χατζιδάκι : Ἱστορία τῆς Μήλου.

Δ. Πασχάλη : Ἱστορία τῆς Ἀνδρου.

Διὰ νὰ κατορθωθῇ νὰ γραφῇ μία ἐκτενὴς καὶ ἀληθινὴ ἰδίως ἱστορία τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Μεσαίωνα καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων ἀνάγκη πρῶτον νὰ γραφῶν μονογραφίαι τοπικαί. Οὕτω ἔχει γίνει εἰς τὰς ξένας χώρας. Μόνον ἡ Ζάκυνθος ἔχει τοιαύτας μονογραφίας, χάρις εἰς τορεῖς ἱστορικούς τῆς, τὸν Χιώτην, τὸν Λούντζην, τὸν Δὲ Βιάζην καὶ τὸν Ζοῖην. Ἀραῖα κάπου κάπου παρουσιάζονται καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐρευνῆται τῆς πατρίδος ἱστορίας. Μεταξὺ αὐτῶν δὲν πρέπει νὰ παρελθῶν ἀπαρατήρητα δύο βιβλία ἐσχάτως ἐκδοθέντα. Ὁ ἱατρὸς Κ. Ι. Χατζιδάκης, ἐκ Μήλου, ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα του, ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν (ὅπως βεβαίως εἰς τὸν Πρόλογόν του) συνέλεγεν ὕλικόν ἱστορικόν διὰ τὴν νῆσον του Ἀποτέλεσμα τῆς μακροχρονίου αὐτῆς ἐργασίας του εἶναι ἡ ἐκδοσις ἐνός τόμου τετρακοσίων περίπου σελίδων μετὰ εἰκόνας ἐνδιαφερόσας. Ἡ Ἱστορία τῆς Μήλου διὰ πρῶ-

την φροῶν ἐμμανίζοντι ἐν συνόλῳ, δὲν εἶναι τελεία καὶ πλήρης, οὔτε γοιμαμένη με ἐπιστημονικότητα, ὅπως θὰ ἀπότηι κανεὶς ἀπὸ ἐνὸς ἐπαγγέλματος ιστορικοῦ. Ὁ κ. Χατζιδάκης ἀγνοεῖ πλήρως πηγὰς, αἱ ὁποῖαι θὰ τὸν ἐβοήθουν εἰς τὴν πληροτέραν ἀρήγην τῶν ιστορικών περιπετειῶν τῆς νήσου, ὡς τὸν Σαβαρό, τὸν Ντάππερ, τὸν Λήξ μεταξὺ τῶν περιηγητῶν, τὸν Χέρτσπεργκ, τὸν Πρόξες, τὸν Σωξέ μεταξὺ τῶν ιστορικών καὶ ἰδίως τὸν Σωβάξ, ὁ ὁποῖος ἔγραψε «Γεωλογικὴν περιγραφὴν τῆς Μήλου». Αἱ ἐλλείψεις αὗται εἶναι βεβαίως σημαντικαὶ. Ἀλλ', ἐάν ὅπως τὸ ἔργον ἀπὸ σοβαρᾶς ἱστορικῆς ἀπύψεως, εἶναι πλουσιώτατον ὅμως εἰς τὴν λαογραφικὴν καὶ τοπογραφικὴν τοιαύτην. Ἰδίως πολυτίμων εἶναι τὰ παράρτημα, εἰς τὸ ὁποῖον δημοσιεύονται αὐτοῦκα ἔγγραφα παλαιῶν αἰώνων ἔχοντα πολλαπλὴν ἀξίαν. Ἐξαιρετικὸν ἰδίως ἐνδιαφέρον παρυσιάζει ἡ περιγραφὴ καὶ λεπτομερὴς ἐξέτασις ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Μήλου μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων ἐνδιαφερόντων μνημείων. Ἐν συμπεράσματι ἡ *Ἱστορία τῆς Μήλου* τοῦ κ. Γωγῆρ Χατζιδάκη εἶναι ἐν ἐλλειπόντων βιβλίων, γεμῖτο πατριωτικὴν ἀγάπην καὶ ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον.

**

Ὅπως διαφοροποιεῖται εἶναι τὸ ἔργον τοῦ κ. Δημ. Πασχάλη *Ἱστορία τῆς Ἀνδρου*. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ, γνωστός ὡς ἐρευνητὴς τῆς πατρίδος ἱστορίας καὶ γράψας μέχρι τοῦδε διαφόρους μονογραφίας σχετικῶς μετὰ τὴν νήσον τοῦ, παρουσιάζει σήμερον εἰς δύο ὁγκώδεις τόμους ἐν σύνολον, κατὰ τοῦ ὁποῖου οὐδεὶς μισρὴ δύναιται νὰ ἀπεσθῇ. Διότι μετὰ μεγάλῃς εὐσυνειδησίας καὶ επιστημονικότητος τοῦτοχρόνως, ἀρηγεῖται ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀνδρου. Βεβαίως τὸ θέμα δὲν εἶναι πολὺ πλούσιον, διότι ἡ νήσος αὕτη δὲν ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ἱστορίαν, τόσον εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ὅσον καὶ κατὰ τὸν μεσαῖον καὶ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους. Ἀλλ' ὁ κ. Πασχάλης, μετὰ τὴν βαθεῖαν πρὸς τὴν γενέτειραν ἀγάπην τοῦ, κατόρθωσεν νὰ περισυλλέξῃ ὅ,τι δῆποτε ἔχει γράψαι περὶ αὐτῆς. Μανιώδης βιβλιόφιλος, γνωρίζει ὅλας τὰς σχετικὰς πηγὰς καὶ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν ἐκάστης.

Μαζὶ μετὰ τὴν δίτομον αὐτὴν ἱστορίαν τοῦ κ. Πασχάλη ἐξέδωκεν ἐν ἀκόμῃ ἔργον ἐξαιρετικὸ βιβλιογραφικὸ καὶ ἱστορικὸ ἐνδιαφέροντος, ἐπιγραφόμενον «Οἱ δέκα λόγοι τοῦ Διγενεῶς Ἀκριτοῦ», κατὰ τὴν περὶ διασκευὴν τῆς Ἀνδρου. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἀνεκαλύφθη πρότινος ἐπὶ τοῦ ἰδίου κ. Πασχάλη καὶ εἶναι περὶ μεταφράσεως τοῦ περικείμενου Ἀκριτικοῦ ἔπους. Ὁ κ. Πασχάλης τὸ συνώδευε μετὰ διαφωτιστικὸν πρόλογον καὶ σημειώσεις ἐπεξηγηματικάς. Ὁ γόνιμος συγγραφεὺς κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἐδημίουσε καὶ τέσσαρας ἀκόμῃ ἱστορικὰς μονογραφίας: 1) Ἀναγραφή καὶ ἱστορικαὶ πληροφορίες περὶ ὅλων τῶν Ἀρχιερέων Ἀνδρου 2) Ὁ Βασιλεὺς τῆς Μήλου (1677) 3) Λατῖνοι ἐπίσκοποι Ἀνδρου 4) Ἀνδριοὶ βιβλιο-

γράφοι καὶ κωδίκων κτήτορες κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίᾳ. Ὅλα τὰ ἔργα τοῦ ταύτου διακρίνεται ἐπισημονικῇ ἔρευνᾳ.

Κ. Κ.

Le Dodécanèse : *Διατρεβὴ ἐπὶ διδασκαλίᾳ τοῦ Ἄρως Α. Τσαγκαλάκη.*

Ἡ Δωδεκάνησος, ὅπως καὶ ἡ Κύπρος, ἀποτελοῦν σήμερον δύο ἀναπόσπαστα μέρη τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ ὁποῖα, παρ' ὅλην τὴν διαδρομὴν τῶν αἰώνων, διετήρησαν ἀκριτοῦς τὸ ἔθνος ὡς φρόνημα.

Ἀλλ' ἡ μελέτη τοῦ κ. Τσαγκαλάκη δὲν ἐξετάζει μόνον τὸ ζήτημα τῆς Δωδεκάνησου ἀπὸ ἑλληνικῆς ἀπύψεως, τὸ ἐξετάζει κυρίως ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως τῶν νήσων ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον, καὶ ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῆς Δωδεκάνησου ἐν τῷ Αἰεθελ Δικαίῳ.

Διὰ μαρτυριῶν ἱστορικών καὶ πολυτίμων ἄλλων ἐγγράφων, ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ κ. Τσαγκαλάκη καταδεικνύει τὴν αὐτοδιοίκησιν, τὴν ὁποῖαν ἀπόλεσαν αἱ ἑλληνικαὶ νῆσοι, ὅχι μόνον κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἀλλ' ἀκόμῃ καὶ κατὰ τὰ μακρὰ ἔτη τῆς τουρκοκρατίας. Ἡ Δωδεκάνησος δὲν ὑπῆρξε, παρὰ εἰς ἐλάχιστον χρόνῳ, διὰ τετμήματα ἐλευθέρᾳ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὴν ἡμποδίσεν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν ἀγῶνα τῆς χάριν τῆς ἐλευθερίας τῆς. Κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας ἡ Δωδεκάνησος ἔλαβε πάλιν τὰ ὅπλα εἰς τὸ πλευρὸν τῶν μαχομένων ἀδελφῶν, ἀλλ' ἡ σκληρὰ μοῖρα τῇ ἐπεφύλασσε τὴν δουλείαν κατόπιν τοῦ μικροῦ αὐτοῦ φροῦνοῦ διαλείμματος. Χάριν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος ἡ Δωδεκάνησος ὑπεχρεώθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν τουρκικὸν ζυγόν, τὸν ὁποῖον μετέλλαξε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν δι' ἄλλου - δυνάμει βαρύτερου - τοῦ ἱταλικοῦ.

Συγζητητικαὶ εἶναι κυρίως αἱ τελευταῖαι σελίδες τοῦ κ. Τσαγκαλάκη, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ἀναγνώστης βλέπει τὴν τραγικὴν μοῖραν τῶν δυστυχῶν νήσων, αἱ ὁποῖαι ὑπέφεραν τὸ μαρτύριον τοῦ μυθολογικοῦ Ταντάλου. Εἶδαν ἀπὸ μακρὰ γὰρ μιὰ στιγμὴ νὰ χαράξῃ ἡ αὐγὴ τῆς ἐλευθερίας ἡμέρας καὶ ὕστερα νὰ σβύνη πάλιν μέσα εἰς τὰ σκοτεινὰ σύννεφα τοῦ ἱταλικοῦ ἡπεριαλισμοῦ.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Τσαγκαλάκη δὲν ἐνδιαφέρει μόνον τοὺς πολιτευομένους καὶ τοὺς ἀσχολουμένους μετὰ τὰ διεθνή ζητήματα, ἐνδιαφέρει γενικῶς κάθε μορφωμένον. Τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον θὰ εἶχε κανεὶς νὰ παρανηρήσῃ, εἶναι διὰ τὴν κατάταξιν τῆς ὕλης, ἡ ὁποία δὲν ἐγένετο κατὰ τρόπον αὐστηρῶς επιστημονικόν, ἀλλ' ἡ μελέτη τοῦ κ. Τσαγκαλάκη, παρ' ὅλον τοῦτο, παρέχει ἀρκετὸν ὕλικόν διὰ τὸν διεθνολόγον καὶ τὸν ἱστορικὸν τοῦ μέλλοντος διὰ μιαν πληρεστέραν ἐργασίαν. Δὲν θὰ ἦτο ἴσως περιττὸν νὰ προστεθῇ ὅτι ἀπὸ ἐθνικῆς ἀπύψεως τὸ ἔργον τοῦ κ. Τσαγκαλάκη εἶναι πραγματικῶς πολύτιμον.

Α. Α.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Χρυσόδομος Παπαδόπουλος. Ἀρχιεπισκοπῶν Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος: Ἡ Ἑκκλησία Ἀθηνῶν, πρόλογος Δ. Γ. Καρυοφύλλου. Γ. Σουμμελίου: Ἀκριτικὰ Ἀσπασα (ἀνατολὴν ἐκ τοῦ Α' Τόμου τοῦ Ἀρχιεπισκοπῶν Ἀθηνῶν).

Ἑλλ. Ἑκδοτικὴ τῆς Γ. Μ. Τσουρῆ: Πραγματικὰ σχολικοῦ ἔτους 1927-1928. Ἐν Κερκ.

Εἰσοσπενταετηρίς Σχολῆς Παναγιωτοπούλου (1901-1928).

Δύστη Μαράση: Ἀραβουργήματα, λυρικὴ συλλογὴ. Χανιά. (Δρ. 20).

ΤΑ ΝΕΑ ΓΑΛΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

- 1) Delly - Laquelle?
- 2) Bibesco - Noblesse de robe
- 3) Desbordes - J'adore
- 4) Segur - Elle et Lui à Venise
- 5) Ossendowski - Sous le Fouet du Simonin
- 6) Martin du Gard - La gongle
- 7) Kalaev - L'as ratehiki
- 8) Fagard - Madeleine et Madeleine
- 9) Binet - Valmer - La vie amoureuse de Marie Watenska
- 10) Némèro - Tachkent ville d'abondance
- 11) Dinnur - Dieu protège le T'ar
- 12) Pavlov - Le T'ar Nicolas II
- 13) Freud - Ma vie et la psychanalyse
- 14) Adler - La conduite de la vie
- 15) Costes et Le Bré - Notre tour de la terre
- 16) Skipis - Anthologie
- 17) Marcel Proust - Morceaux choisis
- 18) Joly - Le poète byzantin à Venise
- 19) Marlain - Dialogues
- 20) Arland - Le Retour
- 21) Zaitzeff - Sain! Serge
- 22) D'Exileuil - Le couple humain dans l'oeuvre de Thomas Hardy
- 23) Istrati - Les chardons du baragan
- 24) Réquier - L'Amma lenax

Βιβλιοπωλεῖον Κάουφμαν—

Σταδίου 24—Ἀθήναι.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Εἰς τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» ἐνδιαφέρουσα ἀναπόκρισις τῆς δ. Λιλίκας Νάκου ἀπὸ τὸ Παρίσι, εἰς τὴν ὁποῖαν ἡ ἑλληνικὴ διανοουμένη καὶ δίνει τὰς ἐντυπώσεις τῆς ἀπὸ μίαν συνέλευσιν τῆς μετὰ τὸν Οὐναμοῦνα. Ἀπὸ τὴν ἀνταπόκρισιν αὐτὴν πληροφοροῦμεθα ὅτι ὁ ἐπαναπαύτης συγγραφεὺς, ἐξόριστος ὡς γνωστόν, ἀπὸ τὴν πατρίδα του, καὶ εἰς τὰ Γαλλοῖσπανικὰ σύνορα καὶ ἐπισκέπτεται κάθε τόσο τὸ Παρίσι, ὅπου ἡ Γαλλικὴ ἀστυνομία τοῦ ἐπιτρέπει νὰ μένῃ τὸ πολὺ πρὸς ἡμέρας. Ἐπίσης πληροφοροῦμεθα τί σκέπτεται ὁ Οὐναμοῦνα διὰ τὴν Ἑλλάδα: «Ἡ Ἑλλάδα! Ἀχ, τὸν ἑλληνικὸ λαὸν μ' ἀρέσει νὰ τὸν φαντάζωμαι πὺς πρέπει νάχη μὴ ὥραία καὶ ἀπλὴ ψυχὴ, ποὺ δὲν χάλασε ἀκό-

μα κανένα πειστικὸν μορφώσεως, — μ' ἀρέσει νὰ τὸν φαντάζωμαι πὺς ἔχει τὴν «τραγικὴν φροῶν» ἐνὸς κόσμου ποὺ ὑπέφερε καὶ ὑποφέρει. Καίμενος τόπος... Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ ἴσῃ χάσῃ».

— Εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα σειρά ἀρθρῶν διὰ τὰ ἑλληνικὰ πηλοῦ τοῦ κ. Μάρκοβιτς, προέδρου τῆς σπηλαιολογικῆς εταιρείας τῆς Βιέννης, εἰδικὴ ἀποστολὴ τῆς ὁποίας ἐργάζεται ἀπὸ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ τρέχοντος ἔτους διὰ τὴν ἐξερεύνησιν τῶν σπηλαίων τῆς χώρας μας. Ἐπίσης κριτικὸν σημεῖωμα τοῦ κ. Φ. Πολίτη διὰ τοῦς «Ψυχάρδες — Τὰ γενεαλογικά μου» τοῦ κ. Ψυχάρη. Ὁ κ. Πολίτης ἐπαινεῖ τὸν εἰλικρινῆ, ὅσον καὶ ὁμῶν, τρόπον μετὰ τὸν ὁποῖον ὁ κ. Ψυχάρης γράφει διὰ τοὺς συγγενεῖς του.

— Εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα ἤρχισε καὶ τὸ πρὸ πολλοῦ ἀναγγελθὲν ἀθηναϊκὸν μυθιστόρημα τοῦ κ. Γεωργίου Κ. Πάπ, πρῶτον ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, ὑπὸ τὸν τίτλον «Κίρλη». Εἶναι γραμμένον εἰς τὴν παλαιὰν γλῶσσαν καὶ μετὰ τὸ παλαιὸν ὅρος τῆς ἑλληνικῆς μυθιστοριογραφίας: μολοντοῦτο ἔχει καὶ κάποια νεωτεριστικὴν πνοὴν καὶ ὁμολογουμένως ἀρχίζει μετὰ πολὺ ἔργο. Οἱ ἀναγνώσται τοῦ «Ἑλ. Βήματος» θὰ παρακολουθήσουν βεβαίως μετὰ ζῆλον ἐνδιαφέρον αὐτὸ τὸ μυθιστόρημα ἐνὸς παλαιοῦ, καὶ ἴσως ἐνθουσιάζον τὴν παρουσίαν ὅσι «ἡ παλιὰ κόττα ἔχει τὸ ζουμί»...

— Εἰς τὴν «Ἑστία» ὁ κ. Γ. Δαμβέργης εἰς τὴν σειράν τῶν ἀναμνησέων τοῦ ἐνθουσιάζει, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ διαγελίου, παλαιὰν ἐπιδημίαν, περιγραφθεῖσαν εἰς τὴν συνοικίαν τῶν Ἀθηνῶν Γκαζοχωρί, καὶ τὸν ἐξ ἀφορισμῆς αὐτῆς ἐνεργηθέντα εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος ἔρανον ὑπὸ τοῦ συντακτικοῦ προσωπικοῦ τῆς τότε ἐκδιδόμενης ἐφημερίδος «Χρόνος τῶν Ἀθηνῶν».

— Εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα ἀρθρον, — διασκευὴ μᾶλλον ἀρθρου δημοσιευθέντος εἰς τὴν «Nouvelle Europe», — διὰ τὸ ἐξαιρετικὸν τάλαντον ἐνὸς ἀγνώστου Γερμανοῦ ποιητοῦ, τὸν ὁποῖον οἱ γνωστότεροι κριτικοὶ ὀνομάζουν ἐνέον Γκαίτε. Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι ὁ περὶ οὗ λόγος ποιητῆς εἶναι ἐντελὴς ἀγνώστως καὶ ἀναζητεῖται εἰς τὸ Μαρρόκον, ὅπου πιστεύεται ὅτι ὑπηρετεῖ ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὴν «Γαλλικὴν Λεγεῶνα τῶν Ἑβνών».

— Εἰς τὸ «Ἐθνος», ἐξ ἀφορισμῆς τῆς ἐπιδημίας τοῦ διαγελίου, σειρά ἀρθρῶν τοῦ κ. Σπύρου Μελά μετὰ τὸν τίτλον «Σώσατε τὰς Ἀθήνας!» Ἐπίσης σειρά διηγημάτων τοῦ κ. Β. Βεκαρέλλη, διὰ τὴν Πανακτομένην τοῦ Στεφάνου Σκουλούδη καὶ τηλεγραφικὴ περίληψις τῆς καθ' ὅλα σοβαρᾶς μελέτης περὶ νεοελληνικῆς λογοτεχνίας, τὴν ὁποῖαν ἐδημοσίευσε ὁ γνωστός ἑλληνιστὴς κ. Λουὶ Ρουσέλ εἰς τὸ τεῖχος τοῦ Σεπτεμβρίου τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν Παρισίων».

— Τὴν μελέτην αὐτὴν ἐδημοσίευσεν ἄλλοκληρον ἐν μεταφράσει ἡ «Ἠρώτα», ἀπὸ τὰ φιλολογικὰ δημοσιεύματα τῆς ὁποίας ἀναφέρομεν τὰ «λογοτεχνικά σημεῖωματα» τοῦ κ. Γ. Πράτσια διὰ τὰς «Γαλλίδας ποὺ γράφουν», τὰς θεατρικὰς κριτικὰς τοῦ κ. Α. Κουκούλα καὶ

μίαν ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρονταν ἀνταπόκρισιν ἀπὸ τὴν Κων/πολιν διὰ τὴν «Μολιέρον εἰς τὴν Νέαν Τουρκίαν». Εἰς τὴν Τουρκίαν, μὰς πληροφοροῦν ἡ ἐν λόγῳ ἀνταπόκρισις, ἔχουν γίνει κατὰ καιρὸς πολλαὶ μεταφράσεις τῶν ἔργων τοῦ Μολιέρου, καλύτερα ἢ ἢ ὅπως ἐξ ὧν θεωρεῖται ἡ μετάφρασις τοῦ «Γαρτούφου» ἀπὸ τὸν νέον Τούρκον λογοτέχνην Σενίχ Ρεούφ Χανέμ. Ἡ μετάφρασις αὐτὴ, παιχθεῖσα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1928, ἔδωσε ἀφορμὴν εἰς πολλὰς συζητήσεις καὶ ὑπῆρξε ἐξαιρετικὸν γεγονός διὰ τὴν πνευματικὴν κίνησιν τῆς Ν. Τουρκίας, τὴν ὁποίαν ὁ Κεράλ κυριαρχοῦνται μὲ ἐνδιαφέρον καὶ ἐνισχύει εἰς πᾶσαν κυριαρχοῦμένην εὐκαιρίαν.

— Ἡ «Ἑλληνική» ἤρχισε δημοσιεύουσα τὸ νέον μυθιστόρημα τοῦ κ. Δ. Κοκκίνου «Φθινοπωρινὸ ἀεράκι». Ἐκείνης, ἐκ τῆς ἐκατονταετηρίδος τοῦ Ἀέοντος Τολστόι, ἐδημοσίευσεν ἄρθρον τοῦ κ. Π. Λέφα, ἀπὸ τοῦ ὁποῖον μανθάνομεν ὅτι ἡ πρώτη μετάφρασις ἔργου τοῦ μεγάλου Ρώσου συγγραφέως καὶ φιλοσόφου ἐγίνε εἰς τὴν ἑλληνικὴν, καὶ μετάφρασιν συντόμου μελέτης τοῦ κ. Ρενέ Φούλιπ Μίλλερ διὰ τὸν Τολστόι καὶ τὸν Δοστογιέφσκυ καὶ τὴν περίεργον ἀληθῶς σύμπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ δύο αὐτοὶ σύγχρονοι καὶ ἀλληλοθανατοῦμενοι συγγραφεῖς δὲν κατόρθωσαν νὰ συναντηθοῦν ποτέ! Ἡ μελέτη αὕτη τοῦ κ. Μίλλερ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ τεῦχος τῆς «Εὐρύπλης», τὸ ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἐκατονταετηρίδα τοῦ Τολστόι.

— Εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα ἄρθρον τοῦ κ. Δ. Κοκκίνου διὰ τὸ ἔργον τοῦ ζωγράφου Γεωργίου Ροῦλ, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε τὸ τελευταῖον δεκαήμερον τοῦ Αὐγούστου.

— Εἰς τὴν «Πολιτείαν» δύο ἀνταποκρίσεις τοῦ κ. Μ. Κουνελάκη ἀπὸ τὸ Βερολῖνον. Ἡ μία διὰ τὴν ἐν γένει κίνησιν τοῦ γερμανικοῦ θεάτρου καὶ ἡ ἄλλη διὰ τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ Χάουπτμαν· εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα ἐντυπώσεις τοῦ κ. Δ. Λαμπίκη ἀπὸ περιπάτους τοῦ εἰς τὰ περίχωρα.

— Εἰς τὴν «Βραδυρὴν» ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ κ. Μιχ. Χρυσάφη μὲ τὸν τίτλον «Πῶς θὰ ἀποκτήσωμεν ἀθλητάς».

— Εἰς τὴν «Ἑσπερινὴν» ἡ δνὶς Ἱοῖς Σκαρβαίου ὁμιλεῖ περὶ τῆς «Ἑλληνικῆς Κινηματογραφικῆς Ἑταιρείας». Συμπεραίνει ὅτι «ἀπειλοῦμεθα» νὰ μὴν ἴδωμεν καμμίαν «ἀξιολογὸν» ἑλληνικὴν ταινίαν, — τὸ πιθανώτερον δηλαδὴ τῶν πραγμάτων, — καὶ δίδει πολλὰς ἐνδιαφερόσας πληροφορίες περὶ τῆς ἐπιχειρήσεως. Οὕτω μανθάνομεν ὅτι καὶ ἡ δνὶς Αὐλὸττα, τῆς «Οπερέτας φιλοδοξεῖ νὰ γίνῃ «ἀστήρ τῆς ὁδοῦ», καὶ ὅτι ὁ κ. Αἰδωρίκης θὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ θέατρον διὰ νὰ γράφῃ σενάρια κινηματογράφου.

— Εἰς τὴν «Πατρίδα» εὐρίσκομεν περίληψιν ἁρθρου περὶ τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, δημοσιευθέντος εἰς τὴν «Revue de Paris» ὑπὸ τοῦ φίλου μας κ. Α. Ρουσσέλ, ὁ ἄρθρογράφος τονίζει ὅτι ἡ Λογοτεχνία μας εἶναι ἤδη ἀξιόλογος καὶ ὅτι ἀδίκως ἀγνοεῖται εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὸν κόσμον. Τὸν Παλαμᾶν

τὸν ὀνομάζει νέον Ὀμηρον. Ὀμιλεῖ περὶ τῆς γλωσσικοῦ ζητήματος, ὑπερμαχῶν τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς δι' αὐτῆς «ἐνότητος». Συμπεραίνει δὲ ὅτι, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν κλασσικῶν, ἀπὸ ἐκείνου καιρὸν τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα ἔλαμψε μὲ ἀνδρᾶν λάμπριν ὡς κανδήλας, ἀναλαμβάνει τώρα τὴν παλαιάν του αἴγλην καὶ ἡ Λογοτεχνία συνεχίζεται.

— Ὁ ἀλεξανδρινὸς «Ταχυδρόμος» ὁμιλεῖ ἐκθουσιωδῶς περὶ τῆς «Ῥῆς στὴν Ἀλήθεια» τῆς κ. Ἀγγελικῆς Γ. Παναγιωτάτου, ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «Νέαν Ἑστίαν». Εἶναι, λέγει, ὑψηλῆς φιλοσοφικῆς ἐμπνεύσεως ἔργον ἐνθυμίζον τὰς καλῆς οὐδίας. Καὶ προσυθέτει: «Ἡ κ. Παναγιωτάτου εἶναι ἀξία θαυμασμοῦ, διότι αἱ ἐπιστημονικαὶ τῆς ἀσχολίαι καὶ μελέται — (ὡς γνωστὸν, ἡ κ. Παναγιωτάτου εἶναι λατὴς εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, εἰδικὴ ἐπιδημιολόγος καὶ συγγραφεῖς πολλῶν λατρικῶν βιβλίων) — δὲν ἡλάττωσαν τὴν ποιητικὴν αὐτῆς διάθεσιν, ἀλλ' ἐνίσχυσαν μᾶλλον τὴν φιλοσοφικὴν τῆς πρέσβιν».

— Εἰς τὴν «Ἑσπερινὴν» τῶν Ἰωαννίνων εὐρίσκομεν πάντοτε ὀρεῖα ποιήματα τοῦ κ. Γ. Πελλερέν, ὁποῖος ὡς γνωστὸν, δὲν εἶναι, παρὰ ὁ διευθυντὴς τῆς καλῆς αὐτῆς ἐφημερίδος κ. Γ. Χατζῆς.

— Ἡ «Ἰθάκη» τῆς Ἰθάκης ἀναγγέλλει τὴν ἔκδοσιν Β' τόμου τοῦ «Ἡμερολογίου Ἰθάκης» διὰ τὸ 1929. Εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα: «Ἀισθησιαστικὰ ἀντιλήψεις τοῦ Καντσκυ περὶ τοῦ Ἱεροῦ Χριστοῦ», μελέτη τοῦ καθηγητοῦ κ. Κ. Γ. Μπόνη.

— Εἰς τὸν «Ἐλεύθερον Λόγον» τῆς Μυτιλήνης: Κριτικὰ Σημειώματα: «Μαγδαληνὴς» (λυρικὴ συλλογὴ τοῦ Καλλοναίου), ὑπὸ Θ. Δογάνη. Ὁ κριτικὸς φαίνεται ἐνθουσιασμένος μὲ τὸν ποιητὴν. «Ὁ Καλλοναῖος, λέγει, εἶναι λιτός καὶ σφιχτοδεμένος. Ὅ,τι ἔχει νὰ πῇ, τὸ λέει δίχως περιστροφάς, ὁλόϊσα».

— Κριτικὰ Σημειώματα εὐρίσκομεν συχνὰ καὶ εἰς τὴν «Ἐλευθερίαν» Λαοφάνης. Εἶναι τοῦ κ. Ἀν. Φράγγου ἐξ Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ πάντοτε διὰ νέους λογοτέχνους. Αὐτὴν τὴν φορὰν κρίνει τὸν διηγηματογράφον δ. Ἀντιγόνην Πετράκη καὶ σταματᾷ κυρίως εἰς τὸ διήγημά της «Μία θνητὴ Ἀφροδίτη».

— Εἰς τὸ «Φῶς» τοῦ Ἀγρινίου ἀρχίζει ἀρχαιολογικὴ εἰκονογραφημένη ἐπισκόπησις τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ ἐλεῖ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Μηλιάδου.

— Ἐξεδόθη τὸ Γ' καὶ Δ' τεῦχος (εἰς ἐν) τοῦ τριμηνιαίου περιοδικοῦ «Θρακικά». Περιέχουν πλῆθος ἱστορικῶν, ἀρχαιολογικῶν, ντογραφικῶν καὶ λαογραφικῶν ἁρθρων ὑπὸ τῶν κκ. Κωνσταντοπούλου, Γεδεών, Λαμπουσιάνου, Κουρτίδου, Βέη, Ἀδαμαντίου, Παπαχριστοδούλου κτλ. Εἶναι πραγματικῶς μία συλλογὴ πολυτιμότητος.

— Εἰς τὸν «Ἀγῶνα» τῶν Παρισίων: «Ἡ 9η Ὀλυμπιάς τοῦ Ἀμστερνταμ, ὁ Μαρθάσιος Δρόμος καὶ ἡ Ἑλλάς». — «Τὸ νέον βιβλίον τοῦ κ. Χρήστου Μακρῆ» (Περὶ Βυζαντινῶν καὶ Σένων ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸν Μεσαίωνα). — «Ἡ σύγχρονος Σουηδία καὶ ὁ Σουηδικὸς

πολιτισμὸς» (Α. Δεϊμέξη). — «Μερικὲς παρατηρήσεις γὰρ τὸν Ψυχάρη καὶ τὸν Δραγοῦμη» (Γ. Θεοτοκά).

— Ὁ «Νεολόγος» Πατρῶν εἰσῆλθεν εἰς τὸ βίον τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔτους. Εἶναι μὲ ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας ἑλληνικὰς ἐφημερίδας. Ἀλλ' ἡ ἀρχαιοτέρα ὅλων εἶναι ὁ «Ἑσπερος» τῆς Χαλκίδος, εἰσελθὼν πρὸ ὀλίγου εἰς τὸ βίον!

— Ἐλάβομεν τὰ τελευταῖα τεύχη τῶν περιοδικῶν: «Μπουκέτο», «Οἰκονομία», «Θεατ.», «Ἑλληνικὰ Γράμματα», «Φιλοτέλεια», «Ἑρμῆς», «Ἀγροτικὴ Ζωή», «Περσθενών», «Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη», «Μοῦσι» (Ζαζύνθου) κτλ. Ω.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀπὸ νεαροῦς τῆς συνεργάτας, τῶν ὁποίων τὰ ποιήματα δημοσιεύονται εἰς τὴν «Πρωτόπορῖαν», καὶ κρίνονται ἀπὸ τὰς στήλας αὐτὰς εὐνοϊκῶς, ἡ «Νέα Ἑστία» λαμβάνει πλῆθος εὐχαριστιῶν ἀλλὰ τὰς εὐχαριστίας αὐτὰς, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἐλικρινεῖς — ὅπως καὶ εἶναι — καὶ θερμαί, ἡ «Νέα Ἑστία» τὰς θεωρεῖ περιττάς: τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι τοιοῦτον ἐδῶ, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ περίπτωσις εὐχαριστιῶν, ἢ ἀντιθέτως, δυσχερειῶν, κατὰ τὰς περιστάσεις. . . Ἀρκετὴ χάρις καὶ ἱκανοποίησις εἶναι διὰ τὸ περιοδικὸν μας νὰ ἐμφανίζῃ καὶ νὰ δημοσιεύῃ ἔργα νέων ὁρεῖα καὶ γεμάτα ἐλπίδας. . .

Τὸ αὐτὸ θὰ εἴχαμεν νὰ εἰποῦμεν, καὶ μάλιστα κατὰ μείζονα λόγον, καὶ διὰ τὰς παρακλήσεις ποὺ γίνονται διὰ τὴν εὐμενῆ μίαν κρίσιν, ἢ διὰ τὴν δημοσίευσιν, ἢ τὴν προτίμησιν συνεργασιῶν ἐκ μέρους τῶν νεαρῶν μας φίλων. Ἀλλ' ὁμιλοῦν, ἐάν ὑπεκρίπταμεν εἰς αὐτάς! Οἱ πρῶτοι, οἱ ὅποιοι θ' ἀπεγοητεύοντο θὰ ἦσαν ὅσοι μὰ; παρακαλοῦν τώρα! Διότι βεβαίως ἡ πραγματικὴ τῶν φιλοδοξίᾶ δὲν εἶναι νὰ ἴδωμεν τυπωμένον τὸ ὄνομά των κάτω ἀπὸ οἰουδήποτε εἶδους ἔργον, ἀλλὰ νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι ἡ προσπάθειά των καταλήγει εἰς τὸ νὰ δώσῃ ἓνα ἔργον τέχνης, ποὺ ἐπιβάλλεται μόνον τοῦ ἢ ἡ δὲ κριτικὴ τῆς Νέας Ἑστίας δὲν εἶναι ἄλλως τε τίποτε ἄλλο, παρὰ ἡ ἴδια ἡ αἰσθητικὴ τῶν συνειδησις, ἡ ὁποία πάντοτε, — εἴμεθα βέβαιοι — εἶναι ὁμόφωνος μαζί μας, κατὰ βάρους.

κ. Νοτ. Αὐγ., ἐνταῦθα. Ὁ ρεαλισμὸς τοῦ διηγήματος σας δὲν εἶναι ἐπιτυχής. Καὶ ἡ δυστυχία, ἡ πραγματικὴ, ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον φυσικώτερον, ἀπλοῦστερα καὶ κάπως. . . δικαιοτέρας. Μιὰ συρροὴ τραγικότητων, ἀγνώστου προελεύσεως κ' ἐξαφνικῇ, δὲν εἶναι φυσικὸν πρῶτον, δὲν εἶναι ρεαλισμὸς. — κ. Μητ. Π., ἐνταῦθα. Δὲν διακρίνομεν τὴν ὑπογραφήν σας — εἶναι κυρίου ἢ δεσποινίδος; Ἐάν εἶναι τὸ δεύτερον, τὸ πατρὸν σας ὅποτελαί ἓνα πρωτότυπον κ' ἐνδιαφέρον δοκουμέντον ψυχολογικόν· ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, δὲν ἔχετε ἀρτίως ἀκόμη τὴν τέχνην σας εἰς τὸν βαθμὸν ποὺ αἱ προθέσεις σας ἐπιβάλλουν. — κ. Ἄρ. Σφ., ἐνταῦθα. Αὐτὴν τὴν φορὰν, ἡ σιγὰ τῶν ποιημάτων σας φανερώσει σφοδρὰν ζήλωσιν ψυχολογικὴν. Ἐδιαλέξαμεν δύο, τὴν «Μελαγχο-

λία» καὶ τὴν «Λαχτάρα», ποὺ θὰ δημοσιευθοῦν — ἀργότερα, ἐννοεῖται, καὶ μὲ τὴν σιγὰ των. Προσέχετε τὴν σιγασοφίαν σας! Τὸ πνεῦμα τοῦ μέτρον, ὁ ρυθμὸς, ἡμετέροις νὰ ποιήσῃ ἀλλ' αἱ σὺ λαβαί δ' ν' ἡμποροῦν νὰ ποιήσῃ ἀδικαιολογίως. — κ. Χατ. Μπαρτ., ἐνταῦθα. Λεπτὸν ποίημα ἢ «Ὀρφνή» σας, ἀλλ' ὅχι ἀκόμη ἄρτιον. Νὰ ξαναδοκιμάσετε. Τὸ θέμα σας δὲν ἐξηγήθη, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸ γράμμα σας. κ. Ψικ. Δ. Δημητρ., Βλαχοκερασιάν. Ὁ κ. Ξ. σας εὐχρίσται θερμῶς διὰ τὰ ζωοκυντικὰ λόγια σας. Ὅσον διὰ τὴν συνεργασίαν, θὰ σὰς προτρέψαμεν νὰ στραφῆτε καὶ πρὸς θέματα μᾶλλον σύγχρονα· τὸ ἴδιον ἢ ἐλέγαμεν καὶ διὰ τὴν τεχνουργίαν καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ. Στὸ «Καὶ τώρα τί μ' ἀπόμενε;» τὸ τελευταῖον τετράστιχον πολὺ στυγαῖον. — κ. Κωνστ. Τ. . . Δὲν ἔχετε ἀκόμη πνεῦμα κριτικόν, δηλαδὴ αὐτοκριτικόν. . . Ἄν ἡμποροῦσατε νὰ συλλέξετε καὶ νὰπομονώσετε τὰ καλὰ στοιχεῖα τοῦ ποιήματος, καὶ νὰ ἐργασθῆτε κατόπιν μὲ αὐτά, θὰ ἔβγαίνε κατὰ: ἓνα ὥρατον δοκίμιον καὶ μία πρώτη κριτικὴ συνειδήσις. — κ. Μαν. Ἀλεξ., Πειραιᾶ. Δὲν εἶναι τόσον ἄρτιον, ὅσον τὰ ἄλλα σας· πταίει τὸ θέμα, τοῦ εἶναι ἐξαιρετικὰ λεπτὸ, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ, τοῦ εἶναι ὅ,τι πιὸ δύσκολο γὰρ τὴν ποίησιν. — κ. Ἀντ. Φαρμ., Βόλον. Γιὰ τίς ἰδιορρυθμίες σας θὰ ἐγράφετο ὁλόκληρος κατάλογος. Συχνότατες αὐτοσχέδιες συνθέσεις λέξεων, ἀνάμειξις λέξεων ἀντιποιητικῶν, ποὺ προσβάλλουν τὴν φράσιν στὴν ποίησίν της· τὰ νοήματά σας ἔχουν ἓνα εἶδος ἀπλότητος σὰν νὰ πῶμε μαθηματικῆς· καὶ γενικῶς ὅλ' αὐτὰ τὰ διαπνέει ἓνα ἥθος ἀφροντισίας καὶ ἀφελείας. . . Τὶ θὰ βγῇ ἀπ' ὅλα αὐτὰ — ἀργότερα; θὰ τὸ πάρακολουθῇσωμε μ' ἐνδιαφέρον. Τὴν μετάφρασιν στείλετε τὴν νὰ τὴν ἴδωμεν. Ἀλλ' εἰς ἀντίγραφον, ἐννοεῖται. — Α. Μαργάβ., ἐνταῦθα. Λυποῦμεθα ποῦ, ἀπὸ τὰ τρία, μόνον τὸ Ι εὐρίσκομεν σχετικῶς καλόν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ καλύτερον ἀκόμη. — Ἐθ. Ἀγγέλου, Ἡλιούπολιν Αἰγύπτου. Καὶ τὸ γράμμα καὶ τὸ ποίημα ὡραιότατα καὶ τὸ δύο. Ἡ «Δάφνη» εἶναι ἀξία νὰ δημοσιευθῇ μὲ συγχαρητήρια. — δ. Τζ. Κ. Κεφαλληνίαν. Τὸ γράμμα σας ὥρατο σὰν τὸ διήγημά σας. Ἀπὸ τοῦς τίτλους ποὺ προτείνετε, ἐδιαλέξαμεν τὸ «Δικό της γὰρ πάντα». Κι' ἡ ὑπογραφή ἀποκάτω ὁλόκληρη: Τζέτια Καββαδία. Δὲν μένει τώρα, παρὰ νὰ μὰς στείλετε, ἂν θέλετε, καὶ μὴ φωτογραφία σας. — κ. Νίκον Θ. Παπσιᾶν, Τρίκαλα. Βισσθήκατε νὰ παραπονεθῆτε. Νὰ εἰσθε βέβαιος ὅτι δὲν σὰς ἐκτιμῶμεν ὀλιγώτερον ἀπὸ κανένα. Καὶ πολὺ προσεχῶς τὰ πράγματα θὰ ὁμιλήσουν. — κ. Τ. Ἀν. Ἐνταῦθα. Δὲν ἀρκεῖ νὰ βγαίνη κανεὶς ἀπὸ τὸ γραφεῖο του· διὰ νὰ ἐννοῇ μερικὰ πράγματα καὶ σείῃ ἀπὸ τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν ἐννοήσατε γοῦ. Καὶ πρῶτα-πρῶτα ὁ στίχος ἐκεῖνος δὲν ἦταν τοῦ Καρυωτάκη, ἀλλὰ τοῦ ἰδιοῦ τοῦ κ. Παναγιωτοπούλου. Μὲ τὴν αὐτὴν ἀπροσεξίαν ἐνομίσατε ὅτι ὁμιλήσαμεν διὰ τὸ ν' αὐτὸ ἄρθρον, ἀπαράιτητο στὴν αἰτιατικὴν, διὰ τὴν ἡ λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆς ἢ ἀπὸ κ. π. τ. Ὁμιλήσαμεν διὰ τὸ ν' αὐτὸν ρημάτων στὸ γ'

πρόσωπον τοῦ ἐνικοῦ. Καὶ εἶπαμεν ὅτι ἡ λαϊκὴ γλώσσα τὸ ἀγνοεῖ, ἐκτὸς εἰς μερικοὺς διαλέκτους (ὅτι εἶναι δηλ. ἰδιοματικὸν ἢ καθαρηνουσιάνισον) Γενικῶς, εἶπαμεν, ἡ καθαρὰ βάζει *ν* καὶ ἀποστρέφον. Ἡ δημοτικὴ δὲν βάζει *ν* καὶ γάμνει συνίζησιν. Ἡ διαφορὰ αὕτη εἶναι θεμελιώδης. Ὡς ἐλπίζομεν ὅτι αὐτὴν τὴν φορὰν ἐννοήσατε περὶ τίνος πρόκειται. —*κ. Σ. Κ.* Ἐνταῦθα. Σήμερον, ὡς βλέπετε, ἀρχίζομε τὸ ἄρθρον τοῦ *κ. Νικολαΐδη*. Εἰς τὸ ἐπόμενον θὰ δημοσιεύσωμεν καὶ ἄλλα περὶ Τολστόϊ μὲ σχετικὰς εἰζήσεις. —*κ. Ε. Γ. Χ.* Δὲν εἰμποροῦμεν νὰ τὸ χρησιμοποιοῦμεν, ἐπομένως τὸ ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσίν σας. —*κ. Ν. Γιαν.* Ἐνταῦθα. Εὐχαριστοῦμεν πολὺ. Θὰ δημοσιευθῇ στὸ ἐρχόμενον. —*Διαρροῦμεν*, Ἰωάννινα Κί' ἡμεῖς ἐλπίζομεν ὅτι ὁ Διαγωνισμὸς μας θὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ «ὥρμιον ἀκόμη συγγραφέων, μάλιστα καταποντισμένων εἰς τὸ σκότος τῶν ἐπαρχιῶν». Διὰ τὸ ἄλλο, ἡ ἐπικαιρότης τοῦ εἵδους ἐμποδίζει νὰ γίνῃ διαγωνισμὸς ποὺ ἀπαιτεῖ καιρὸν. —*κ. Χ. Ν. Κ.* Φωτογραφία ἐλήφθη, εὐχαριστοῦμεν. Τὸ λάθος ἐσημειώθη. ἔχετε καμμίαν ἀντίρρηση νὰ περιληφθῇ τὸ διήγημά σας εἰς τὸν τόμον; Δὲν ἐννοήσαμεν τὴν τελευταίαν σας φράσιν. —*κ. Ν. Σ.* Τρίκκιλα. Οἱ κοίται δὲν ἔγραψαν πολλὰ πράγματα διὰ τὸ διήγημά σας. Τὸ βρῆκαν ἀδόκιμον καὶ ἀσυγάρτητον. Ἐνὶ μόνον ἐσημείωσε: «Μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ κάποιο τάλαντο, ἀλλὰ δὲν φαίνεται, ὥστε νὰ τὸ πῇ κανεὶς μὲ βεβαιότητα». —*κ. Γ. Σ. Ζ.* Θεσσαλονίκη. Ἀποροῦμεν πῶς σὰς διέφυγεν ἀφ' αὐτοῦ παρακολουθεῖτε τὴν «Νέαν Ἑστῖαν»: Ὁ Γ' τόμος (τῆς Α' ἑξαμηνίας τοῦ 1928 ἐτελείωσε μὲ τὸ 12ον τεῦχος τῆς 15 Ἰουνίου. Ἐγράψαμεν μάλιστα ἀπὸ κάτω «Τέλος τοῦ Γ' τόμου». Καὶ μὲ τὸ 14ον τεῦχος τῆς 15 Ἰουλίου ἐμοιράσαμεν Προμετωπίδα τοῦ τόμου καὶ Πίνακα Περιεχομένων. —*κ. Α. Γρ. Β.* Μιτυλήνη. Ἐκάματε πολὺ καλά. Περιμένομεν λοιπὸν τὸ χειρόγραφον μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Σεῖς θὰ μᾶς γράψατε πότε πρέπει νὰ τὸ ζητήσωμεν ἀπὸ τὸν *κ. Δ.* —*κ. Α. Α.* Ἐνταῦθα. Τὸ ξεύρετε ὅτι ἔχετε πληρέστατα δίκιο; Ἀλλὰ τί θέλετε νὰ γάρωμεν; Ἐλάτε στὴ θέσιν μας καὶ πῆτε μας,

—*κ. Γ. Κ.* Πόλον, *Νεφέλην* Π. Σάμον, *Νακ. Π.* Ἐνταῦθα, *Κρίνον*, *Χαρ. Μπ.* Ἐνταῦθα. *Α. Ν.* Ἀνδρον, *Ἀν. Φ.* Πόλον, *Γλαῦκον* Πε. Ἐνταῦθα. *Γ. Φ.* Ἐνταῦθα, *Ἀλ. Φρ.* Μάνδραν, *Δ. Καλ.* Ἐνταῦθα, *Μ.* Ἀν. Ἐνταῦθα, *Μπ. Τ. Α.* Καβάλλαν. Τὰ ἐλάβαμεν, θὰ τὰ διαβάσωμεν καὶ θὰ σὰς ἀπαντήσωμεν.

Η «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΤΗΣ

«ΝΕΑ ΕΣΤΙΑΣ»

[Α' Ἑξαμηνία τοῦ 1928]

Εὐρίσκεται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον μας καὶ τιμᾶται:

Ραμμένος, μὲ χρυσοτυπωμένον
ἐξώφυλλον. Δρ. 75
Χρυσόδετος (fer speciaux). 100
Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ καὶ Σα Ἐκδόται

Η ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΚΑΟΥΦΜΑΝ

Ὁδὸς Ὀμήρου 8α

Προσφέρει εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν κοινὸν πλουσιωτάτην συλλογὴν ἐκ 15 000 τόμων, περιλαμβάνοντα τὰ ἀριστουργήματα τῆς παγκοσμίου φιλολογίας.

Η ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΟΥΦΜΑΝ

πλουτίζεται συνεχῶς δι' ὅλιων τῶν νέων ἐκδόσεων.

ΠΥΡΣΟΣ, Α. Ε. ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Τὸ σημαντικώτερον μνημεῖον τῆς Νεοελληνικῆς Ἑκατονταετίας

Συγγράφεται ὑπὸ 700 ἐπιστημόνων, λογίων, συγγραφέων.

Ἐκδίδεται εἰς Τόμους μεγάλου τρισηλίου σχήματος ἐκ σελίδων 1000 περίπου, πλουσίως εἰκονογραφημένους καὶ καλλιτεχνικώτατα χρυσοδεμένους.

ΑΠΟΚΤΗΣΑΤΕ ΤΗΝ διὰ μηνιαίων 100 δράχμων δόσεων, ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ διὰ τοῦς 12 πρώτους Τόμους ἀντὶ δρ. 3.000.—

Ζητήσατε ἐγκυκλίους καὶ πληροφορίας, γράφοντες:

ΠΥΡΣΟΝ Α. Ε. Λυκαούργου 18, Ἀθῆναι

Η ΙΔΕΩΔΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ

ΜΗΧΑΝΗ

ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΟΤΕ ΕΝΑ

KODAK

Ζητήσατε νὰ σὰς δείξουν τὰ Νέα Μοδέλα.

Ἀπὸ Δρ. 230 καὶ ἄνω.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Δ. & Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ-ΤΗΛΕΦ. 11-48

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἱστορία τοῦ μεγάλου πολέμου 1914-1918 καὶ ἡ κριτικὴ αὐτοῦ μετ' εἰκότων καὶ χαρτῶν ὑπὸ Παρθένου Κοριγιάννη, ὑποστρατήγου. Ἐκδόσεις Β' ἀναθεωρηθεῖσα καὶ εὐρέως ἐκπευρηθεῖσα. Χρυσῶδ. Δραχμ. 175—ἀδελφ. 150.—

Ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ ἔργου δημοσιεύθη μετὰ τὴν λήξιν τοῦ τεραστίου πολέμου, διατηρηθεῖσα δὲ ἐν στενοτάτῳ πλαισίῳ μεγάλης συντομίας, ἦτο ἐπόμενον νὰ μὴ διαφωτισθῇ ἐπαρκῶς πάντα τὰ σημεῖα τοῦ πολέμου τούτου. Ἡ ἐβ-
δουρὰς συνεπὶς τῆς πρώτης ἐκδόσεως ὑποβοηθουμένη ἐκ τῆς ἐκτετε δημοσιεύσεως ἔργων ἀθροιστικῶν, ἐπέτρεψεν εἰς τὸν συγγραφεῖν ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ διαλευκάνῃ ἐν αὐτῇ ὅσα γεγο-
νότα δὲν ἦσαν ἐπαρκῶς γνωστά κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πρώ-
της ἐκδόσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐπεκταθῇ ἐπὶ ἄλλων, ἵνα κα-
ταστήσῃ αὐτὸ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα. Ἡ παραμονὴ τοῦ συγ-
γραφέως ὡς ἀρχηγοῦ τῆς Ἑλληνικῆς στρατιωτικῆς ἀπο-
στολῆς ἐν τῷ Αὐτῷ Μετώπῳ, ἐν ᾧ ἐκρίνετο ἡ τύχη τοῦ Με-
γάλου Πολέμου, δὲν ἀπέβη ματαίᾳ πρὸς τὴν περὶ ἧς πρό-
κειται ἐξιστόρησιν, ἣτις περιορίζεται εἰς τὴν ἀφίγησιν μό-
νον τῶν πολεμικῶν γεγονότων, ὧν πάλιν τὰ ἐνδιαφέροντα
ἡμᾶς ἀνεσώτερον, ὡς ἐπιχειρήσεις τοῦ Βαλκανικοῦ Μετώπου
καὶ ἡ ἐκστρατεία τῶν Δαρδανελλίων, ἐκτίθενται ἐκτενέστερον.

Γ. Ν. Παλαιολόγου. Σκέψεις τινὲς περὶ ὄργαν. ἐκπαίδευσιν	Δρ.	30
Β. Κλαίον. Τὰ αἶτια τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου	»	35
Ζήνσκι. Ἡμεῖς καὶ οἱ ἀρχαῖοι	»	50
Π. Δημητράκοπουλου. Ὁ Πνευματικὸς (Ζωὴ καὶ ἐπίζησις	»	60
Κ. Νυλέρ. Ὁδηγὸς τοῦ Γερμανικοῦ Σανιταρισμοῦ	»	30
Ι. Σοῦν. Πρωτοπόσοι Φιλόσοφοι	»	30
Ν. Ἐξαρχοπούλου. Ἡ φθογογραφία ἐν τῇ σχολείᾳ	»	30
Πλάτωνος Πολιτεία. Ἐκδόσις Στερεότυπος ὑπὸ Γ. Γερδίνου	»	20

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 56

Πώλησις καὶ ἔκδοσις παντὸς εἶδους Ἑλληνικῶν βιβλίων : Νομικῶν, ἱστορικῶν καὶ φιλο-
λογικῶν εἰς εἴσοσι μηνιαίας δόσεις.

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ

Ὁδὸς Φράττου καὶ Ριτσιώτη
Γαριβάλδη

Αἱ ἐγκαταστάσεις μας εἰς τὰς
τελειωτέρας τοῦ εἶδους. Περιλαμ-
βάνουν 40 διάφορα μηχανήματα
καὶ τὰ ἀκόλουθα τμήματα :

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΕΙΟΝ

ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Ἐκτελοῦνται παντὸς εἶδους
ἐργασίαι, τυπογραφικαί, λι-
θογραφικαί, βιβλιοδετικαί.

Ἐνδίδεται προσεχῶς, εἰς τὴν Σειρὰν
τῶν ΑΠΛΑΝΤΩΝ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΚΑΤΗΦΟΡΟΣ

ΤΟ ΠΟΛΥΚΡΟΤΟΝ ΑΘΗΝΑΪΚΟΝ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Λαμπρὸς τόμος ἀπὸ 350 σελίδας με
καλλιτεχνικὸν δίχρωμον ἐξώφυλλον.

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΑ' ΕΚΔΟΤΑΙ
ΑΘΗΝΑΙ, ΣΤΑΔΙΟΥ 50 - ΡΟΜΗΣ 22

“ΒΟΥΤΡΥΣ.”

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΟΙΝΩΝ & ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ & ΑΠΡΟΣΜΑΤΙΚΟΝ

ΔΡΑΧ. 60.000.000

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1927

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ

ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ 27^α

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ :

Λευκοί, ἐρυθροί, γλυκοὶ μισχάτοι

ΟΙΝΟΙ ΕΙΣ ΦΙΑΛΑΣ :

Ἐπιτραπέζιοι, ἐπιδήμιοι, ἀρεκτικοί, τονωτικοί.

ΒΕΡΜΟΥΤ

ἐκ παλαιῦ μισχάτου οἴνου.

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ ἀπαράμιλλος.

ΠΑΛΑΙ Ν ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ ΒΟΥΤΡΥΣ

ΤΥΠΟΥ ΚΟΝΙΑΚ

ἐξ ἀρίστων τῶν καλυτέρων Γαλλικῶν Κονιάκ.
Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κέντρα καταναλώσεως